Харківський національний
економічний університет

Управління розвитком

Всеукраїнська науково-практична конференція
"Державне управління та державна служба"

25 – 26 жовтня 2012 року

Секція 1
"Проблеми теорії та практики державного управління"

Секція 2
"Проблеми реформування державної служби
та служби в органах місцевого самоврядування"

Секція 3
"Державне регулювання
соціально-економічних процесів"

Секція 4
"Кадрова політика в системі органів державної
влади та місцевого самоврядування"

Збірник наукових робіт

№17 (138) 2012

видається щомісячно

Харків · ХНЕУ · 2012

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ РОБІТ

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ

№ 17(138)2012

Засновник і видавець ХНЕУ.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 16779-5351 ПР. від 21.05.2010 р.

Затверджено на засіданні вченої ради університету, протокол № 1 від 30.08.2012 р.

Редакційна колегія

Пономаренко В. С. — докт. екон. наук, професор (головний редактор)

Афанасьєв М. В. *— канд. екон. наук, професор ХНЕУ*
Внукова Н. М. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Гриньова В. М. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Дікань Л. В. *— канд. екон. наук, професор ХНЕУ*
Дороніна М. С. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Дорохов О. В. *— канд. техн. наук, доцент ХНЕУ*
Іванов Ю. Б. *— докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України*
Кизим М. О. *— докт. екон. наук, професор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України*
Клебанова Т. С. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Козьменко О. В. *— докт. екон. наук, професор Української академії банківської справи Національного банку України*
Криворотов В. В. *— докт. экон. наук, профессор Уральского федерального университета имени первого Президента России Б. Н. Ельцина*
Левикін В. М. *— докт. техн. наук, професор Харківського національного університету радіоелектроніки*
Лутай Л. А. *— докт. екон. наук, професор Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*
Малярець Л. М. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Назарова Г. В. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Орлов П. А. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Пилипенко А. А. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ (заступник головного редактора)*
Попов О. Є. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Пушкар О. І. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Сєдова Л. М. *— відповідальний секретар*
Чернов В. Г. *— докт. экон. наук, профессор Владимирского государственного университета (Россия)*
Чухрай Н. І. *— докт. екон. наук, професор Національного університету "Львівська політехніка"*
Ястремська О. М. *— докт. екон. наук, професор ХНЕУ*
Chauchat Jean-Hugues *— Professeur (HdR) de l'Université Lumière Lyon2*
Chen Wei *— PhD, Professor, Hebei University of Science and Technology (China)*
Gang Fan *— Dr., Professor, Graduate School of Chinese Academy of Social Sciences; Director of China's National Economic Research Institute (China)*
Hofshtabler Hannes *— Professor, Upper Austria University of Applied Sciences (Austria)*
Hollner Helmut *— FH-Prof. DL Dr Techn University of Applied Sciences FH "Technikum Wienn" (Austria)*
Kalashnikov Vitaliy *— Economy Doctor (ED), Assistant Professor, Universidad Autonoma de Nuevo Leon (Mexico)*
Ohrimenco Serghei *— Dr. Sc. (Econ.), Professor, Academy of Economic Studies (Moldova)*
Pucher Robert *— FH-Prof. DL Dr Techn, University of Applied Sciences FH "Technikum Wienn" (Austria)*
Sarkisyan Agop *— PhD, D.A., Tsenov Academy of Economics (Bulgaria)*
Solarz Jan Krzysztof *— Prof. nadzw.dr hab. Akademia finansów, Warszawa*
Vulanovic Milos *— PhD, Assistant Professor of Finance, Western New England University (USA)*
Wackowski Kazimierz *— Prof. nzw. dr hab. Politechnika Warszawska*
John (Jack) William McNeill *– PhD, Professor of Anthropology and Intercultural Studies, Providence University College*

Поштова адреса засновника і видавця:
61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Головний редактор ***Пономаренко В. С.***
Конт. телефон: *(057)702-03-04*

Поштова адреса редакції:
61166, Україна, м. Харків, пров. Інженерний, 1а, 1 під'їзд

Зав. редакції ***Сєдова Л. М.*** *(057)758-77-05*
Редакція (057)758-77-04

Редактори: ***Лященко Т. О., Новицька О. С., Бутенко В. О., Пушкар І. П., Семенова І. М.***

Комп'ютерна верстка — ***Сосненко Л. С.***

E-mail: *vydav@ksue.edu.ua*

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
Рішення про публікацію статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.
Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

При передрукуванні матеріалів посилання на збірник обов'язкове.

Підписано до друку 12.10.2012 р.
Формат 84×108 1/16. Папір MultiCopy.
Ум.-друк. арк. 13,0. Обл.-вид. арк. 16,38. Зам. № 652.
Ціна договірна.

Видавець і виготівник — видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи Дк № 481 від 13.06.2001 р.

© Харківський національний економічний університет, 2012.
© Видавництво ХНЕУ, дизайн обкладинки, 2012.

Зміст

Секція 1
"Проблеми теорії та практики державного управління"

Вацьковски К. С., Гордиенко Л. Ю. Постулаты стратегического мышления XXI века к управлению социально-экономическими системами 7
Забудько Є. Л. Державні засади політики економічного зростання України 8
Груэд М. В. Вплив державної допомоги на розвиток регіону 10
Злобіна Н. М. Перспективи розвитку електронних ресурсів органів державної статистики 11
Мельник В. І. Удосконалення державного управління фінансами регіону 12
Стаскевич Ю. М. Оцінка результативності взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування 13
Нікуліна Н. С. Стратегічне управління інвестиційним розвитком регіону 15
Діоба А. В. Особливості системи безперервного професійного навчання в контексті євроінтеграції 16
Шевченко В. В. Організаційно-правове забезпечення діяльності органів державного управління у житлово-комунальному господарстві 17
Романцова Н. А. Удосконалення механізму формування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу 19
Зозуля В. Ю. Пріоритети державної політики України у сфері протидії корупції в органах державної служби 20
Кожанова Є. П. Напрямки вдосконалення прогнозування та планування на регіональному рівні 22
Скібіцька Л. І. Антикризове реагування на основі оцінки платоспроможності підприємства 23
Гавкалова Н. Л., Лукашев С. В. Особливості вдосконалення освітнього стандарту магістерської спеціальності "Державна служба" 24
Нижегородцев Р. М. Принципы государственного регулирования инвестиционных рисков в инновационной сфере 26
Ромашов В. В., Спіцин В. В. Теорія і практика реформування податкової системи України 27

Секція 2
"Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування"

Асварова С. Г. Основні аспекти реформування пенсійної системи в Україні 29
Кравченко Л. С. Аналіз законодавства щодо підвищення ефективності проходження державної служби в органах виконавчої влади та методи застосування його на практиці 30
Кабанець А. Г., Кабанець І. А. Державна служба як публічний інститут 32
Коротун А. В. Державне сприяння розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні 33
Бердун В. В. Особливості конкурсного відбору державних службовців в умовах прийняття нового Закону України "Про державну службу" 35
Грицай Ю. В. Основні напрями кадрової політики на сучасному етапі розвитку держави 36
Умбатова О. В. Удосконалення системи професійної підготовки державних службовців 38
Петренко О. М. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування як складова частина зовнішньої політики держави 39
Скоропльот Н. І. Адресна соціальна допомога як складова соціальної політики 41
Повалій С. Є. Реформування державної служби України в умовах адаптації до євроінтеграції 43
Діденко Н. Г. Застосування європейського досвіду соціального партнерства у визначенні принципів та пріоритетів державного управління в Україні 44
Приліпко О. В. Удосконалення системи місцевих податків і зборів з урахуванням світового досвіду 46
Снісар В. В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіонів 48
Кравцова Н. В. Шляхи підвищення ефективності державної служби зайнятості в Україні 49
Ларіонова К. В. Взаємодія органів державного управління та органів місцевого самоврядування на районному рівні 50
Кучеревський О. С., Філатов Є. В. Реформування й розвиток державної служби та служби в органах місцевого самоврядування 52
Пересадько К. В. Теоретичні засади державної служби в органах місцевого самоврядування 53

Секція 3
"Державне регулювання соціально-економічних процесів"

Аведян Л. Й. Напрями вдосконалення процесу управління економічним і соціальним розвитком регіону 55
Поліщук О. Ю. Обґрунтування напрямів підвищення дохідності місцевого бюджету на основі використання програмного продукту "Імператор" 56
Аведян Л. Й., Кузьменко М. В. Легалізація заробітної плати – це крок до кращого життя 57
Агудова В. В. Удосконалення механізмів державного регулювання корпоративного сектору економіки України 59
Яремченко Т. М. Особливості функціонування фондового ринку в Україні: проблеми та перспективи розвитку 60
Круговцов С. О. Державна політика щодо вдосконалення механізму стратегічного планування розвитку суб'єктів господарювання 62
Дубинський В. О. Національна система масових електронних платежів як ефективний засіб використання бюджетних коштів 63
Вєтрова Ю. В. Бюджетний менеджмент як важіль сталого економічного розвитку регіону 65
Мажник Л. О. Проблеми державного регулювання економіки регіонів 66
Душина О. С. Казначейське обслуговування державного бюджету України: реалії та шляхи вдосконалення 67
Рибчик Ю. О. Аналіз джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів місцевого бюджету 68
Назаров Є. С. Рейтингова оцінка платоспроможності бюджету Жовтневого району м. Харкова 70
Павлов К. В. Государственное регулирование научно-технического прогресса как важнейшего фактора интенсификации производства 71
Аведян Л. Й., Чишко О. М. Сучасний стан розвитку пенсійної системи України 73
Аведян Л. Й., Шишко І. В. Податкове регулювання негативних зовнішніх екологічних ефектів автотранспорту за допомогою коригуючого податку Пігу 74
Сасін Б. М. Взаємодія бізнесу з державними органами влади на засадах соціальної відповідальності 76
Сенюшкіна О. М. Аналіз методів державного регулювання аграрного сектору економіки України 77
Момот А. О. Особливості формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах зміни законодавчої бази 79
Оганесян Л. А. Проблеми розвитку соціальної інфраструктури сільських регіонів 80

Секція 4
"Кадрова політика в системі органів державної влади та місцевого самоврядування"

Губарєв-Золотухін Ю. О. Політична культура як важливий чинник становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні 82
Барабаш В. В. Кадрова політика в системі державної служби 83
Калугін Р. В. Основні напрями підвищення ефективності електронного урядування в Україні 84
Кайдалова Г. В. Демографічні проблеми та їх стан в Україні 85
Неділько Г. І. Здійснення державної соціальної політики в Україні 87
Верховцева М. В. Гендерна політика та її особливості в державній службі 88
Краснікова Г. В. Удосконалення управлінської діяльності керівника в органах державної влади на регіональному рівні 89
Муковоз А. Ю. Соціально-психологічні аспекти індивідуальної кар'єри особистості 91
Скібіцький О. М. Психологія в управлінні кадровим потенціалом підприємств 92
Шумська Г. М. Особливості проведення тренінгів у вищих навчальних закладах при підготовці кадрів для органів державної влади та місцевого самоврядування 93
Мороз В. М. Державне регулювання функціонування та розвитку компонента системи труда – "труд як процес – труд як вид економічних ресурсів" 95
Ушкальов В. В. Застосування технологій нейролінгвістичного програмування у підготовці державних службовців 96
Мерзлякова Ю. В. Механізми державного управління сферою охорони здоров'я в Україні .....
Шанькова М. С. Проблеми правового регулювання будівництва 99

Секція 1
"Проблеми теорії та практики державного управління"

УДК 330.88:005.21

Вацьковски К. С.

Гордиенко Л. Ю.

ПОСТУЛАТЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ XXI ВЕКА К УПРАВЛЕНИЮ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМИ СИСТЕМАМИ

Аннотация. Определены основные постулаты стратегического мышления, характерны XXI веку. Рекомендовано использовать постулаты стратегического мышления при формировании стратегии управления социально-экономическими системами как на государственном, так и на корпоративном уровнях.

Анотація. Визначено основні постулати стратегічного мислення, які притаманні XXI століттю. Рекомендовано використовувати постулати стратегічного мислення при формуванні стратегії управління соціально-економічними системами як на державному, так і на корпоративному рівнях.

Annotation. The basic postulates of strategic thought, characteristic of the XXI century, are determined. It is recommended to use the postulates of strategic thought for forming the management strategy of socioeconomic systems both on state and corporate levels.

Ключевые слова: мышление, постулаты, стратегия, социально-экономическая система.

В условиях институциональных изменений, которые происходят в мире, в том числе в Украине и Польше, под влиянием как глобальных изменений, а именно: финансового кризиса, политической и экономической нестабильности в некоторых странах и т. п. явлений, так и национальных – политического, экономического, социального и иного характера, организации вынуждены преобразовывать свои модели управления, в том числе с использованием последних достижений науки и практики стратегического управления.

Теоретические основы стратегического управления, разработанные учеными: И. Ансоффом, Друкером П. Ф., Стриклендом А. Дж., Томпсоном А. А. и др. [1 – 3], далеко не в полной мере отвечают реалиям управления трансформационными процессами в организациях, в том числе находящихся в трансформационной институциональной среде. Это и понятно, так как они разрабатывали свою теорию для стабильных экономик промышленно развитых стран, для которых до последнего времени были характерны: относительная прогнозируемость изменений внешней среды и собственных ресурсов, устоявшаяся законодательная база, высокая информационная обеспеченность специалистов, структурированность общества, адаптированность населения к рыночным отношениям, его привычка действовать по устоявшимся правилам. Эти черты не присущи странам, находящимся в транзитивном состоянии, а также тем странам, ослабленные экономические организмы которых постигли глобальные пандемии, то есть распространение вируса финансового кризиса через их уязвимые места.

Традиционные подходы к управлению организациями не обеспечивают их эффективное функционирование в условиях институциональных преобразований, что вызывает необходимость внедрения новых подходов к реализации перемен в организации.

Актуальной становится проблема разработки теоретических основ стратегического управления трансформационными процессами в организациях в условиях системных институциональных изменений, базирующихся, в частности, на постулатах стратегической мысли, характерных XXI веку.

Целью статьи является определение основных постулатов стратегического мышления, характерных XXI веку, которые целесообразно использовать при формировании стратегии управления социально-экономическими системами как на государственном, так и на корпоративном уровнях.

© Вацьковски К. С., Гордиенко Л. Ю., 2012

Стратегическое мышление, как отмечает известный польский ученый А. Куклински [4, с. 31], рождается в процессе перманентной конфронтации диагноза исторического опыта с видением будущего. При этом при анализе стратегической мысли следует, по мнению этого ученого, обратить внимание на такие элементы, которые нами предлагается отнести к постулатам стратегического мышления XXI века к управлению социально-экономическими системами:

1. Стратегическое мышление формируется как долгосрочное явление, охватывающее прошлое, настоящее и будущее.

2. В стратегическом мышлении как долгосрочном явлении появляются такие поворотные моменты, как глубокие и быстрые изменения структуры и мотивационных сил развития.

3. Стратегическое мышление является мышлением определенных субъектов мира политики, экономики, культуры, науки и образования.

4. Прогресс стратегической мысли зависит не только от явлений спонтанного развития общества, экономики, науки и культуры. Стратегическое мышление является также творением деятельности, регулированной государственными системами, транснациональными корпорациями, а также международными организациями, такими, как: ООН, ОБСЕ, Мировой банк и Европейский Союз. При этом система образования – это важная система формирования культуры стратегического мышления в данном обществе.

5. Отправной точкой стратегического мышления является смелый, справедливый и по возможности объективный анализ исторического опыта, что станет важным мотивом диагностического анализа.

6. Важное место в стратегическом мышлении принадлежит видению будущего, предназначением которого является определение цели и направления движения.

7. Стратегическое мышление – это способность определять структуру и приоритеты в системе целей развития данного объекта. Применительно к государству стратегическая мысль должна охватывать видение развития государства, а также систему приоритетов, которые лежат в основе стратегических решений, определяющих направления развития страны.

8. "Анатомия" стратегического мышления охватывает диагноз, видение, цели и приоритеты.

Изложенный подход к определению постулатов стратегической мысли целесообразно использовать при разработке теоретических основ стратегического управления трансформационными процессами в сложных социально-экономических системах, в частности, как на государственном, региональном, так и на корпоративном уровнях.

Литература: 1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ. ; науч. ред и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с. 2. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке : учебн. пособ. / П. Ф. Друкер ; пер. с англ. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2001. – 272 с. 3. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд ; пер. с англ. – 12-е изд. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2002. – 576 с. 4. Kuklinski A. O przeszlosci I przyszlosci Forum Mysli Strategicznej / A. Kuklinski // Biuletyn Polskiego Towarzestwa Ekonomicznego: Polska Mysl Strategiczna na spotkanie z enigma XXI wieku. – W-wa : PTE, 2011. – № 2 (52). – S. 31–33.

Забудько Є. Л.

УДК 330.34(477)

ДЕРЖАВНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Визначено теоретико-методологічне обґрунтування економічного зростання України. Проаналізовано основні критерії та особливості економічного зростання на сучасному етапі.

Аннотация. Определено теоретико-методологическое обоснование экономического роста Украины. Проанализированы основные критерии и особенности экономического роста на современном этапе.

Annotation. The theoretic and methodological basis of economic growth in Ukraine is defined. The basic criteria and characteristics of economic growth today are analysed.

Ключові слова: економічне зростання, рівень життя.

© Забудько Є. Л., 2012

Актуальним на сьогодні є вирішення проблеми збалансованого довгострокового економічного зростання. Саме від цього залежить не тільки економічна, але і політична перспектива країни.

Метою статті є визначення основних засад економічного зростання України на сучасному етапі.

Цією проблемою займалися такі вчені, як: Бурлай Т. В., Гриценко А. А., Геєць В. М. [1 – 3].

Сучасний період теоретико-методологічного обґрунтування економічних реформ в Україні засвідчує зростання уваги вітчизняних науковців до питань передумов, факторів та особливостей економічного зростання. Питання якості економічного зростання є винятково важливою його характеристикою.

Критичний аналіз різноманітних підходів до класифікації економічного зростання дозволяє акцентувати увагу на таких його особливостях [1].

По-перше, важливим є шлях досягнення зростання. За необхідності досягнути максимуму виробничих можливостей країни пріоритетними стають екстенсивні фактори: максимальне залучення наявних трудових, природних ресурсів, завантаження тимчасово вільних виробничих потужностей тощо. Такий підхід є результативним у короткостроковому періоді. Він припускає можливість підвищення рівня життя населення, однак не змінює принципово якість залучених факторів виробництва. Питання якості економічного зростання актуалізується в довгостроковому періоді, оскільки для його досягнення необхідними стають якісні зрушення задіяних у виробництві факторів – зростання продуктивності суспільної праці, технологічне оновлення виробництва.

По-друге, якість життя населення безпосередньо залежить від якості благ, що використовуються для забезпечення його потреб. У такому контексті потребує перегляду вся існуюча система споживання, оскільки врахування досвіду розвинених країн засвідчує необхідність активної державної політики якості, спрямованої на підтримку переваг здорового способу життя та поширення традиційних людських цінностей.

По-третє, якість економічного зростання включає поняття нового за якістю управління ним. Управління якістю економічного зростання на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях передбачає врахування не тільки матеріальних чи грошових результатів, але і тих, які безпосередньо спрямовані на особистість і відображають соціальні, екологічні, морально-етичні й інші аспекти.

По-четверте, якість економічного зростання повинна визначатись за викликаними ним змінами життя населення. Про необхідну довершеність економічного зростання можна стверджувати лише у випадку підвищення основних показників рівня та якості життя населення, обумовлених саме ним.

Економічне зростання не може вважатись єдиним критерієм суспільного прогресу. Відомі приклади, коли країни, досягаючи високих темпів зростання, не могли забезпечити підвищення рівня життя населення через неефективність системи розподілу національного доходу, значний ступінь залежності від розвинених країн, високий рівень розвитку тіньової економіки та корумпованості влади тощо [4]. Тому безпосередня детермінованість рівня життя населення країни ступенем економічного зростання є необхідною умовою успішності соціально-економічного реформування.

З огляду на ступінь залежності рівня життя населення від економічного зростання потрібно розрізняти соціально-прогресивне, соціально-нейтральне та соціально-регресивне економічне зростання [2]. Об'єктивна потреба забезпечення умов економічного зростання в Україні на сучасному етапі розвитку закономірно повинна розширитись за рахунок надання йому ознак соціальної прогресивності. Цей концептуальний підхід пропонується запроваджувати як пріоритетний у сучасній економічній політиці загальнодержавного та регіонального рівнів. Він дозволяє визначити пріоритети державної економічної політики періоду соціально-економічного реформування:

- підпорядкування загальнодержавних цілей економічної політики потребам людського розвитку;
- забезпечення дії переважно якісних факторів довгострокового економічного зростання [3].

Забезпечуючи економічне зростання, необхідно приділити увагу ризикам, у числі яких можлива непослідовність здійснення, по-перше, системних реформ у напрямку підвищення їх соціальної спрямованості та, по-друге, політики формування ефективно діючого, висококонкурентного ринкового механізму в Україні.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Бурлай Т. В. Критерії оцінки перспектив конвергенції перехідних економік / Бурлай Т. В. // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 1. – С. 45–64. 2. Гриценко А. А. Структура рыночной трансформации инверсионного типа / Гриценко А. А. // Экономика Украины. – 1997. – № 1. – С. 5. 3. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Ін-т прогнозування, 2003. – 108 с. 4. Государственное регулирование рыночной экономики : учебн. пособие. – М. : Дело, 2002. – 280 с.

Грузд М. В.

УДК 332.1:336

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Анотація. Проаналізовано наслідки політики економічного вирівнювання регіонів, узагальнено європейський досвід надання та використання регіональної підтримки, розглянуто фактори впливу на ризики регіонального економічного розвитку.

Аннотация. Проанализированы последствия политики экономического выравнивания регионов, обобщен европейский опыт предоставления и использования региональной поддержки, рассмотрены факторы влияния на риски регионального экономического развития.

Annotation. The consequences of policy of regions economic alignment are analysed, the European experience of giving and using regional support is summarized, the factors of impact of regional economic development on the risks are considered.

Ключові слова: державна допомога, регіональний розвиток, вирівнювання, ризики.

Умови сьогодення України характеризуються домінуванням екстенсивного типу економічного зростання, що створює тенденції до монополізації та збільшення моноструктурних спеціалізованих внутрішніх ринків регіонів країни. При цьому державне регулювання збалансованого розвитку регіонів забезпечується лише політикою економічного вимірювання та не спрямоване на ефективне використання потенціалу регіонів. При наданні державної допомоги пріоритети розвитку регіону повинні відповідати реальному рівню соціально-економічного життя та враховувати пропорційність обсягу допомоги досягненню означеної мети.

Аналіз програм державної допомоги з метою підвищення національної конкурентоспроможності та регіонального розвитку подано в працях Н. Бугаєнко [1], Ю. Кравченко, Ю. Кіндзерського, Л. Ляшенко, Д. Чернікова [2] та ін. Однак досі не вироблено єдиного підходу до застосування заходів регіональної допомоги та не створено дієвого механізму регіонального вирівнювання.

Заходи регіональної державної допомоги передбачають урядову підтримку з використанням бюджетних ресурсів, що призводить до виникнення дисбалансів у розвитку окремих регіонів. Державна допомога в більшості випадків надається регіонам з низьким рівнем життя та високим рівнем безробіття з метою сприяння певним видам економічної діяльності.

Відповідно до щорічних звітів органів державної влади вирівнювання фінансової забезпеченості регіонів проводилося за такими напрямами: виплати заборгованості із заробітної плати, ліквідація наслідків техногенних аварій та стихійних лих.

Надання та використання регіональної підтримки має відповідати об'єктивно визначеним факторам і критеріям. Європейська практика використовує два показники, що свідчать про необхідність надання допомоги, а саме: частка найбіднішого населення регіону та рівень ВВП на душу населення.

У країнах ЄС формами державної допомоги є: державні гранти, зменшення відсоткових ставок, зменшення податкових ставок, державні гарантії та утримання, забезпечення регіонів товарами та послугами державного виробництва на основі преференцій.

Негативно впливає на конкуренцію регіональна поточна допомога, спрямована на зменшення поточних витрат господарюючих суб'єктів.

З метою гарантування рівних "правил гри" та недопущення викривлення правил конкуренції має бути встановлено поріг інвестиційної допомоги великим компаніям, оскільки чим більший проект, тим більший вплив він чинитиме на конкуренцію [2, с. 262].

Ризики регіонального економічного розвитку залежать від багатьох факторів, а саме: рівня забезпечення регіонів країни ресурсами та рівня їх якості.

Ризики регіонального економічного розвитку тісно пов'язані з: наявністю або ж припиненням практики централізованого фінансування об'єктів виробничої та соціальної сфери; інтенсивністю державних дотацій (субвенцій) регіонального розвитку; налагодженням (розривом) матеріально-технічних зв'язків; рівнем розвитку міжрегіональної кооперації; рівнем розвитку транспортної інфраструктури тощо [3, с. 78].

Заходи державної допомоги на регіональні цілі мають бути адекватними стратегії соціального розвитку країни та характеризуватись низхідною тенденцією, що не кореспондується з вітчизняною практикою [1, с. 269].

Зараз майже вся територія країни потребує інтенсивної допомоги. Виникає необхідність побудови ефективної національної системи контролю за державною допомогою на основі результатів заходів вирівнювання регіонального розвитку. Політика економічного вирівнювання по-

© Грузд М. В., 2012

винна бути диференційованою, спрямованою на посилення конкурентних переваг регіону, при цьому обсяг підтримки має залежати від щільності населення регіону та наявних резервів розвитку конкурентних переваг.

Література: 1. Бугаєнко Н. М. Особливості регулювання державної допомоги на регіональні цілі розвитку в Україні / Н. М. Бугаєнко // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Спец. вип. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи. – К. : КНЕУ, 2011. – С. 263 – 270. 2. Черников Д. О. Державна допомога і розвиток регіонів: класифікація адміністративно-територіальних одиниць з метою визначення інтенсивності допомоги / Д. О. Черников // Конкуренція. – 2010. – № 3(38). – С. 46 – 51. 3. Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України: теоретико-методологічний аспект монографія / Яремко Л. А. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 524 с.

УДК 311.4:[005.92:004.63]

Злобіна Н. М.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ

Анотація. Виявлено перспективи розвитку електронних ресурсів та шляхи вдосконалення електронного врядування в органах державної статистики.

Аннотация. Выявлены перспективы развития электронных ресурсов и пути усовершенствования электронного управления в органах государственной статистики.

Annotation. The prospects of electronic resources development and the ways of improving e-governance in state statistics bodies are defined.

Ключові слова: електронне врядування, електронні ресурси, анкетування споживачів державно-управлінських послуг.

Сьогодні багато інформації органами виконавчої влади в Україні доводиться до людини, яка виступає споживачем державно-управлінських послуг, через електронні ресурси. Розвиток та вдосконалення роботи електронних ресурсів впливають на якість і рівень надання державно-управлінських послуг, постійно розширюють коло споживачів.

Перспективи розвитку електронних ресурсів для органів державної статистики дуже високі. Проведення анкетних опитувань у період 2009 – 2011 роки [1; 2] на рівні Харківської області показало зростання активності споживачів послуг у використанні веб-сайта. У 2009 році веб-сайтом користувалися 41 % опитаних, у 2010 році – 54 %, у 2011 році – 60 %.

Уніфікація та управління проведенням анкетних опитувань в органах державної статистики [3] дає змогу порівняти отримані результати різних опитувань у різні часи.

Останнє анкетне опитування, яке проводилося на рівні Державної служби статистики України з метою вивчення ступеня відповідності потребам користувачів інформації зі статистики промисловості з 24 лютого по 20 квітня 2012 року [4], показало, що процент споживачів статистичної інформації при користуванні електронними ресурсами у 2012 році зростає і далі. Було опитано 22 користувачі. Анкета була надана в електронному вигляді та доведена до користувача статистичних даних за допомогою електронної веб-сторінки.

Відповіді користувачів, які мали відношення до користування електронними ресурсами, розподілилися таким чином. На питання "Вкажіть, будь ласка, як Ви отримуєте необхідну інформацію зі статистики промисловості?" відповіді розподілилися на перевагу електронним засобам – 81,6 %, проти паперових носіїв (друкованих видань) – 26,3 %.

На питання "Якому формату поширення статистичної інформації зі статистики промисловості Ви надаєте перевагу?" відповіді розподілилися таким чином: друковані видання – 34,2 %, компакт-диски тощо – 5,3 %, веб-сайт – 84,2 %, інше (вкажіть, будь ласка) – 10,5 % (за запитом, електронна пошта).

На необхідність подальшого розвитку електронних статистичних ресурсів та електронного врядування вказує висловлення думок і пропозицій з приводу того, як співробітники Держстату України могли б поліпшити якість статистичної інформації зі статистики промисловості та послуг з надання цієї інформації. Споживачі державно-управлінських послуг бажають зробити пошук по сайту, покращувати та оптимізувати роботу веб-сайта.

© Злобіна Н. М., 2012

Є також прохання зробити сайт простішим та більш зрозумілим, систематизованим, тому що важко знайти необхідну інформацію. Користувачі висловили бажання регулярно отримувати запрошення на заповнення таких анкет. Це все свідчить про те, що споживачі державно-управлінських послуг та користувачі статистичної інформації зацікавлені в подальшому розвитку електронних статистичних ресурсів.

Зараз на сайті Держстату України проводиться анкетне опитування, яке охоплює користувачів зі статистики зовнішньої торгівлі товарами [5]. Дане анкетне опитування проводиться з метою вивчення ступеня відповідності потребам користувачів статистичних даних щодо самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів, що розробляються за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, та визначення оцінки якості зазначеної статистичної інформації.

Постійне вивчення потреб та вимог споживачів допомагає органам державної статистики підвищити якість надання державно-управлінських послуг через модернізацію та вдосконалення електронних статистичних ресурсів, приведення їх у відповідність до вимог і потреб своїх споживачів, які опинилися в зоні їх впливу.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Гордієнко Л. Ю. Вивчення потреб споживачів державно-управлінських послуг в органах державної статистики / Гордієнко Л. Ю., Злобіна Н. М. // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – 2010. – № 8. – С. 42–44. 2. Злобіна Н. М. Налагодження анкетування споживачів державно-управлінських послуг в органах державної статистики / Злобіна Н. М. // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – 2011. – № 10. – С. 43–45. 3. Наказ Держкомстату "Про затвердження Порядку проведення анкетних опитувань користувачів статистичної інформації, підведення підсумків та оприлюднення результатів" № 497 від 28.12.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/. 4. Довідка про результати проведення анкетного опитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/. 5. Анкетне опитування зі статистики зовнішньої торгівлі товарами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/.

Мельник В. І.

УДК [332.1:336.1]:351.82

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ РЕГІОНУ

Анотація. Розглянуто сучасні проблеми управління фінансами на регіональному рівні. Визначено основні шляхи вдосконалення державного управління регіональними фінансами в Україні.

Аннотация. Рассмотрены современные проблемы управления финансами на региональном уровне. Определены основные пути совершенствования государственного управления региональными финансами в Украине.

Annotation. Modern problems of financial management at a regional level are considered. The basic ways of developing the regional finance public administration in Ukraine are specified.

Ключові слова: регіон, фінанси регіону, державне управління фінансами, місцевий бюджет, міжбюджетний трансферт.

Функціонування регіону як відносно відокремленого фінансово-господарського комплексу потребує наявності дієздатної структури управління будь-якою його сферою або галуззю, в тому числі і регіональними фінансами.

Актуальність питань, пов'язаних з державним управлінням фінансами регіону, знайшла своє відображення у дослідженнях українських та зарубіжних вчених: Лебедєва В. А., Карпінського Б. А., Кондусової Л. Ф., В. Оутса, Андрущенко В. Л., Кириленко О. П., Дрезденської О. С., Ч. Тібо, Р. Масгрейва, Якобсона Л. І., Сунцової О. О., Полозенко Д. В., Глущенко Ю. А. та ін.

Проте залишається відкритим ряд проблем, спричинених значними труднощами у формуванні місцевих бюджетів, недосконалістю міжбюджетних відносин, що зумовлює актуальність наукових досліджень з питань державного управління фінансами регіону і вимагає активації теоретичних та практичних пошуків розв'язання даної проблеми.

У зв'язку з цим метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності державного управління фінансами регіону.

© Мельник В. І., 2012

Розглядаючи проблеми управління регіональними фінансами, зокрема формування доходів місцевих бюджетів, слід зазначити, що в Україні застосовується система необґрунтованого надмірного вилучення фінансових ресурсів адміністративно-територіальних формувань з їх наступним частковим поверненням у формі міжбюджетних трансфертів, що не створює стимулів у органів місцевого самоврядування для забезпечення зростання економічного потенціалу регіонів.

У новій редакції Бюджетного кодексу України [1], що був прийнятий 8 липня 2010 року, було розроблено низку інструментів, які мають сприяти місцевим органам у формуванні достатнього обсягу коштів для виконання покладених завдань. Головними завданнями Бюджетного кодексу є проведення децентралізації податково-бюджетних відносин з метою надання регіонам стимулів до саморозвитку, а також зниження ролі держави у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.

Незважаючи на унормування у Бюджетному кодексі України порядку застосування інструментів, які дозволяють зміцнити систему місцевих бюджетів та оптимізувати міжбюджетні відносини, залишається низка проблем, яка потребує вирішення. Місцеві бюджети рівня громад (міст, селищ, сіл) поки що не отримали стабільного джерела надходжень, право на адміністрування за яким залишалося б компетенцією місцевого самоврядування. Невирішеним є питання про збільшення самостійності органів місцевого самоврядування стосовно встановлення власних податків та зборів. Не здійснено і суттєвих зрушень у системі міжбюджетного вирівнювання, зокрема, формула визначення обсягу трансфертів потребує більшого врахування регіональних особливостей: щільності проживання, віддаленості від осередків надання послуг, реальної кількості споживачів послуг та ін. Нерозвиненим є механізм горизонтального цільового субвенціонування: отриманню субвенцій з інших бюджетів перешкоджають складна процедура їх оформлення та слабкі гарантії повернення. Не змінилися механізми здійснення місцевих запозичень у бік розширення прав і можливостей органів місцевого самоврядування до здійснення місцевих запозичень [2].

З метою подальшого вдосконалення системи формування місцевих бюджетів, зміцнення фінансової спроможності громад і регіонів доцільно вжити такі заходи:

1. Внести доповнення до Бюджетного кодексу України:

- унормувати механізм горизонтального бюджетного вирівнювання. В Україні наявна певна кількість самодостатніх бюджетів не тільки регіонального рівня, але і бюджетів великих міст та селищ. Система надання трансфертів такого роду може забезпечувати досягнення двох цілей: державний бюджет позбавляється необхідності забезпечувати трансфертами певну частину фінансово неспроможних бюджетів і з'являється додатковий механізм інтенсифікації інтеграційних процесів між регіонами та місцевостями;
- удосконалити інструменти врахування регіональних особливостей при розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів. Зокрема, можливо застосовувати коригуючі (зменшувальні) коефіцієнти до визначення обсягу першого кошика у бюджетах гірських територій, монофункціональних міст, депресивних регіонів.

2. Розширити права здійснення органами місцевого самоврядування запозичень у господарюючих суб'єктів (юридичних осіб), чітко унормувати терміни, строки, гарантії та умови повернення запозичень, надати право здійснювати запозичення між місцевими бюджетами.

Таким чином, дані зміни можуть суттєво посилити економічну значущість кожної громади, кожного регіону, підвищити рівень прогнозованості та керованості регіонального розвитку, забезпечити соціальну орієнтованість розвитку регіональних економічних структур.

Література: 1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17. 2. Щодо практичної реалізації інструментів підвищення фіскальної самостійності територій, передбачених Бюджетним кодексом України. Аналітична записка [Електронний ресурс] // Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/articles/355/

УДК 35.075:352.07

Стаскевич Ю. М.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Досліджено проблеми оцінювання результативності діяльності місцевих органів влади як основної ланки системи державного управління.

© Стаскевич Ю. М., 2012

Аннотация. Исследованы проблемы оценки результативности деятельности местных органов власти как основного звена системы государственного управления.

Annotation. The problems of assessing the effectiveness of local authorities work as the master link of public administration are investigated.

Ключові слова: результативність, органи державного управління, органи місцевого самоврядування, регіон, регіональний розвиток.

Сучасний процес демократичних перетворень в українському суспільстві потребує від держави вирішення нових правових, економічних, політичних і соціальних завдань, головними з яких є формування ефективної системи взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування у вирішенні проблем регіонального розвитку.

Чим далі, тим більш актуальним стає питання оцінки результативності та ефективності діяльності місцевих органів влади як основної ланки системи державного управління.

Але визначити результативність взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування й оцінити її, навіть за наявності достовірних даних і чіткої методики розрахунку й порівняння показників, дуже складно через специфічність управлінської діяльності.

Л. Приходченко [1] запропонувала таке трактування результативності: результативність пов'язана з технічною раціональністю, це результати, які порівняні з цілями, тобто ступінь досягнення декларованих цілей, причому у зіставлені з використаними для цього в процесі діяльності ресурсами: оцінюються при цьому як досягнуті результати, так і наслідки, що спостерігаються.

Результативність – це відповідність діяльності організації потребам громадян і наявність програми чи виду діяльності, завдяки яким організація досягає поставлених цілей [2]. Результативність пов'язана з оцінкою того, чи надані послуги насправді задовольнили визначені потреби. Поняття результативності охоплює й усі оцінки якості послуг, оскільки в такому разі йдеться про те, чи наявний рівень надання послуги відповідає сподіваному або такому, який передбачено в законодавстві.

Оцінку державному управлінню дають різні суспільні інститути: громадяни, сім'я, трудові колективи, громадські об'єднання, державні структури. Для об'єктивної оцінки потрібне відкриття з боку органів державної влади та місцевого самоврядування певної інформації про свою діяльність. На думку Ф. Томпсона, корпоративна публічна звітність органів державної влади безпосередньо має бути спрямована на задоволення інформаційних запитів громадськості [3]. У такий спосіб вона сприяє зменшенню інформаційних ризиків, які досить часто супроводжують діяльність органів місцевої влади у напрямі прийняття неефективних управлінських рішень. Для проведення подібної оцінки необхідно визначитись із тим, що саме будемо розуміти під діяльністю місцевих органів влади, в чому полягає її мета, завдання, як ця мета співвідноситься з метою розвитку регіону, держави, які з результатів цієї діяльності будемо оцінювати, які критерії будуть визначальними для такої оцінки, які методи будуть використовуватись для отримання інформації стосовно обраних критеріїв та ін.

Необхідно відзначити, що оцінка результатів діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування ні в якому разі не повинна зводитися до реєстрації локальних успіхів, скажімо, відновлення водопостачання в одному із селищ району (області), перемоги освітніх закладів та установ культури в конкурсах, перекриття покрівлі будинку в селищі або вирішення питань життєдіяльності окремих мешканців.

Таким чином, підсумовуючи, можна констатувати, що результативність взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування є складним та багатоаспектним поняттям, що визначається різними критеріями, оскільки вона покликана відобразити відносини різних аспектів діяльності. Потрібно створити методологію оцінки, яка б дозволила в цілому відобразити розвиваючий потенціал влади на місцях, виявити, наскільки одна селищна (сільська) рада більш успішно вирішує завдання життєзабезпечення населення порівняно з іншою і чому, які є джерела (ресурси) для підвищення результатів діяльності, що, у свою чергу, допоможе визначити оптимальний шлях покращення результатів діяльності.

Водночас використання об'єктивних підходів до оцінювання діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування дасть змогу проаналізувати отриманий результат відносно поставлених цілей і завдань. Разом з тим об'єктивна оцінка результативності взаємодії виконавчих органів влади та місцевого самоврядування сприятиме стабільному соціально-економічному розвитку регіонів.

Наук. керівн. Мельтюхова Н. М.

Література: 1. Приходченко Л. Щодо складності застосування показників оцінювання ефективності державного управління: теорія і практика / Приходченко Л. // Державне будівництво: ХРІДУ. – Х. : ХРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1. 2. Управління за результатами діяльності в місцевих органах влади : методичний посібник / за ред. В. М. Гната. – К., 2007. – 80 с. 3. Thompson F. The New Public Management / F.Thompson // Journal of Policy Analysis and Management. – 2007. – Vol. 16. – № 1.

УДК 330.322

Нікуліна Н. С.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Анотація. Проаналізовано місце регіональної інвестиційної політики, досліджено необхідність підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону. Розкрито місце стратегічного управління інвестиційного сектору в розвитку регіонів.

Аннотация. Проанализировано место региональной инвестиционной политики, исследована необходимость повышения уровня инвестиционной привлекательности региона. Раскрыто место стратегического управления инвестиционного сектора в развитии регионов.

Annotation. The place of regional investment policy is analysed, the need to raise the level of investment attractiveness of the region is investigated. The role of the investment sector strategic management in the development of the regions is revealed.

Ключові слова: інвестиційна стратегія, стратегія, стратегічне управління, регіон, розвиток.

Основною із важливих функцій держави є формування політики стабільного та збалансованого розвитку регіонів. Необхідність вирішення зазначеної проблеми робить актуальним дослідження стратегічного управління сталого розвитку регіону.

Питання інвестиційної діяльності та її впливу на розвиток регіону вивчались такими вченими, як: В.Геєць, Б. Данилишин, М. Долішній, В. Максимов [1 – 4] та ін. Але це питання потребує ще більшого вивчення й розкриття. Тому метою даної статті є обґрунтування доцільності підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону та ролі стратегічного управління інвестиційного сектору в розвитку регіонів.

Стратегія розвитку держави втілюється через стратегічне управління, яке зводиться до постановки цілей і завдань органами державного управління з урахуванням внутрішніх можливостей економіки та змін у зовнішньому середовищі.

На рівні регіону стратегія – це управління політичним, соціальним і перспективним економічним розвитком регіону, що здійснюється органами його законодавчої й виконавчої влади [3].

Слід погодитися з думкою Швайки Л. А., який вважав, що серед індикаторів економічного розвитку важливу практичну значущість відіграють показники інвестиційної привабливості регіону. Стратегічне управління регіону за критерієм інвестиційної привабливості означає побудову системи функціональних соціальних і економічних залежностей основних параметрів розвитку від зростання інвестицій [5].

При цьому цей же автор підкреслює, що відносно регіону стратегічне управління повинне здійснюватися в рамках державного регулювання економіки і бути націлене на створення умов стійкого економічного зростання регіону та підвищення життєвого рівня його населення шляхом формування і підтримки конкурентоспроможності регіону [5].

Регіональна інвестиційна стратегія – це цілеспрямована діяльність (ухвалення рішень) за визначенням найважливіших напрямів фінансування інвестицій, вибором пріоритетів розвитку регіону і розробкою потрібного для їх здійснення комплексу заходів [6].

Відповідно до думки Жданова В. П. [7], найбільш типовими цілями розробки регіональної інвестиційної стратегії є:

вироблення єдиної позиції і загального розуміння змін, що відбуваються в регіональному інвестиційному середовищі;

визначення напрямів регіонального інвестиційного розвитку і виявлення в результаті налагодження партнерських стосунків найбільш вірогідної поведінки державних та приватних організацій, що діють в інвестиційній сфері;

сприяння суб'єктам інвестиційної системи в прийнятті ними конкретних рішень, що дозволяють підвищити цілеспрямованість і скоординованість дії та зміцнити інвестиційний потенціал регіону.

Тому автор вважає, що формування інвестиційної стратегії ґрунтується на прогнозуванні умов здійснення інвестиційної діяльності і кон'юнктури інвестиційного ринку, що потрібні дослідження й оцінка можливих варіантів інвестиційних рішень. Інвестиційна стратегія вимагає періодичного коригування з урахуванням зміни зовнішніх умов і нових можливостей. Правильний вибір інвестиційної стратегії дозволить сконцентрувати зусилля і ресурси на реалізації інвестиційного потенціалу та ефективному розвитку регіону в ринкових умовах.

Інвестиційна стратегія як метод управління в інвестиційній сфері значно підвищить ефективність управління в сучасних умовах та дозволить отримувати позитивні тенденції в розвитку регіону з цілого ряду причин:

© Нікуліна Н. С., 2012

1. Формування регіональної інвестиційної стратегії дозволяє надати інвестиційному процесу такі якісні риси, як цілісність і конструктивність.

2. Суб'єкти, будучи орієнтовані не лише на економічні показники, але й на самореалізацію, більше мотивовані на конструктивну поведінку.

3. У рамках реалізації інвестиційної стратегії, постійно корелюючи дані щодо змін зовнішнього середовища, можливо гнучко змінювати поточні орієнтири і модифікувати інструменти дії, що підвищує ефективність регулювання інвестиційного процесу.

Таким чином, регіональна інвестиційна стратегія є ефективним і сучасним інструментом управління інвестиційними процесами, який враховує регіональні особливості розвитку і дозволяє скоординувати дії органів федеральної та регіональної влади, інвесторів і представників ділових кіл. Використання інвестиційної стратегії в регіональному управлінні забезпечить збалансований економічний розвиток регіону та зростання інвестиційного потенціалу території. Тому в подальшому необхідно вдосконалити механізм стратегічного управління інвестиційного сектору як складової частини соціально-економічного розвитку регіону в цілому.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / Геєць В. М., Александрова В. П., Артьомова Т. І. та ін. – К. : Фенікс, 2003. – 1006 с. 2. Данилишин Б. М. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / Чернюк Л. Г., Фащевський М. І., Б. М. Данилишин. — Черкаси : ЧДТУ, 2006. – 315 с. 3. Регіональна політика: методологія, методи, практика / Долішній М. І., Бєлєнький П. Ю., Бідак В. Я. та ін. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2001. – 719 с. 4. Максимов В. В. Экономический потенциал региона / В. В. Максимов. – Луганск : Изд-во ВУНУ им. В. Даля, 2002. – 360 с. 5. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с. 6. Дульщиков Ю. С. Региональная политика и управление / Ю. С. Дульщиков. – М. : Изд-во РАГС, 2001. – 257 с. 7. Жданов В. П. Инвестиционные механизмы регионального развития / В. П. Жданов. – Калининград : БИЭФ, 2001. – 355 с.

Діоба А. В.

УДК 330.16

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Розглянуто існуючу систему професійного навчання державних службовців в Україні. Обґрунтовано необхідність формування умов безперервної освіти в контексті євроінтеграції.

Аннотация. Рассмотрена существующая система профессионального обучения государственных служащих в Украине. Обоснована необходимость формирования условий непрерывного образования в контексте евроинтеграции.

Annotation. The existing system of professional training of government officials in Ukraine has been represented. It has been justified that there is a necessity of creating the conditions for continuing education in the context of European integration.

Ключові слова: державна служба, безперервна освіта, євроінтеграція.

Якість державного управління є одним з основних факторів ефективності функціонування сучасного демократичного суспільства. Добре підготовлені та вмотивовані державні службовці здатні розробляти, впроваджувати і вводити в законну дію ефективні та відповідні заходи державної політики. Однак існуюча система професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні далеко не повністю задовольняє нагальні потреби державної служби [1]. Це обґрунтовує необхідність формування умов безперервної освіти (БО) у системі професійного навчання державних службовців із наголосом на доцільність освітньої діяльності протягом усього професійного життя.

Зазначена проблематика перебуває в полі зору науковців, а різні її аспекти досліджувалися в працях українських та зарубіжних вчених [1 – 5]. Однак, незважаючи на високий рівень її опрацювання, для подальшого розвитку системи професійного навчання державних службовців в Україні необхідне вдосконалення теоретично-методичних основ упровадження БО.

© Діоба А. В., 2012

Метою роботи є обґрунтування необхідності формування умов БО у системі професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування України на основі врахування євроінтеграційних тенденцій у сфері освіти.

Результати аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів свідчать про те, що Європа стала "суспільством, яке побудовано на знаннях" [2]. Це обґрунтовує значущість БО у країнах Європейського Союзу (ЄС) [3, с. 6]. Однак при підготовці державного службовця не просто окреслити обсяг необхідних їм знань, навичок та умінь, оскільки ці фахівці залучені до реалізації стратегії інтеграції України до ЄС, працюють майже в усіх галузях управління і повинні мати різнопланову та часом унікальну компетентність. Усе це накладає специфіку на зміст як безпосередньо навчання державних службовців у галузі євроінтеграції, так і системи освіти.

Система професійного безперервного навчання повинна забезпечувати постійний зв'язок державного службовця з новими масивами знань, вмінь, вона здатна забезпечити багаторівневу, багатопрофільну варіативну підготовку та спеціалізацію [4; 5]. Її основними принципами мають стати: необхідність БО на фоні обов'язковості професійного навчання; відповідність БО державних службовців державним вимогам та потребам у кадровому забезпеченні державного управління; зв'язок БО з процесами ринкових перетворень, трансформаційними процесами в суспільстві і державі, інтеграційними процесами у напрямку Європи; взаємозв'язок професійного навчання державних службовців з питань євроінтеграції із загальною системою безперервної професійної освіти; урахування сукупності функцій та завдань кожного органу державної влади, установи, організації, які забезпечують діяльність системи державного управлінням як у цілому, так і в плані інтеграції України до ЄС; адаптивність до змін у структурі та функціональна спрямованість органів влади й управління, що має сприяти інтеграції України у світову спільноту [3].

Організація навчального процесу у БО має базуватись на результатах наукових досліджень, використовувати новітні освітні технології й передбачати активну участь викладачів та слухачів системи в наукових дослідженнях з питань теорії і практики розвитку державного управління, застосування дистанційної форми навчання. Важливою складовою БО державного службовця упродовж всієї його кар'єри виступає самоосвіта – безперервний, особливим чином організований процес розвитку і збагачення сукупної культури фахівців на основі сформованих у них освітніх потреб, у якому суб'єкт і об'єкт освіти постають в одній особі [4, с. 53]. Самоосвіта є як внутрішньо, так і зовнішньо мотивованою. Важливим чинником зовнішньої мотивації є активне матеріальне або фінансове стимулювання державного службовця.

Таким чином, для державних службовців протягом усього професійного життя має життєво важливе значення розвиток конкурентоспроможних здібностей. Євроінтеграційні тенденції в діяльності освітянської політики безпосередньо пов'язані з освітою дорослих, удосконаленням якості професійного навчання службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, з урахуванням глобальних та євроінтеграційних тенденцій у сфері неперервної освіти.

Література: 1. Терентьєв М. В. Ступенева освіта державних службовців в Україні: досвід країн ЄС / М. В. Терентьєв // Теорія та історія державного управління. – 2009. – № 2. – С. 32–36. 2. Фольварочний І. В. Інтеграційні тенденції в діяльності європейської політики у сфері дорослих / І. В. Фольварочний // Вісник Черкаського університету. – 2009. – № 147. – С. 135–139. 3. Тагунова И. А. Образовательные услуги в контексте деятельности международных организаций / И. А. Тагунова // Вестник Университета Российской академии образования. – 2006. – № 2. – С. 14–26. 4. Липовська Н. А. Напрями реформування системи професійної підготовки державних службовців / Н. А. Липовська // Зб. наук. пр. Донецької держ. академії управління. Серія: Держ. упр. – Донецьк : ДДАУ, 2010. – Вип. 5. – С. 194–203. 5. Шпекторенко І. В. Безперервна освіта державних службовців в Україні: зміст, проблеми, перспективи / І. В. Шпекторенко. – Донецьк : ДРІДУ НАДУ, 2006. – 36 с.

УДК 35(353)

Шевченко В. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Анотація. Розглянуто проблему недосконалості діючого законодавства у сфері державного управління житлово-комунальним господарством. Запропоновано заходи щодо вдосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності органів державного управління в цій галузі.

© Шевченко В. В., 2012

Аннотация. Рассмотрена проблема несовершенства действующего законодательства в сфере государственного управления жилищно-коммунальным хозяйством. Предложены меры по усовершенствованию организационно-правового обеспечения деятельности органов государственного управления в этой отрасли.

Annotation. In this article the problem of imperfection of current legislation in the sphere of state management of housing and communal services is considered. The measures to improve the organizational and legal support of government activities in this industry are proposed.

Ключові слова: державне управління, житлово-комунальне господарство, права, обов'язки, повноваження.

Ефективна робота органів державного управління неможлива без якісного організаційно-правового забезпечення діяльності цих органів. За період незалежності України було здійснено багато кроків щодо вирішення даної проблеми. Вченими України розроблені принципово нові підходи щодо формування такого механізму [1; 2], але вирішення цієї проблеми ще не завершено. Це часто пов'язано з тим, що державне управління у будь-якій галузі має певні особливості, і це потребує розробки пропозицій та механізмів, які враховують особливості діяльності державних службовців у певних галузях управління. Дану статтю присвячено пошуку шляхів удосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності органів державного управління України у житлово-комунальному господарстві (ЖКГ).

Аналіз правового забезпечення державного управління у сфері ЖКГ показує, що в законодавстві України є певні розбіжності і недоліки, які зменшують ефективність державного управління в даній сфері. Так, ст. 119 Конституції України [3] закріплює основні обов'язки місцевих державних адміністрацій. Положення Конституції України знайшли розвиток у Законі України "Про місцеві державні адміністрації" [4]. У галузі житлово-комунального господарства цей закон дає перелік певних повноважень органів державного управління у галузі ЖКГ (ст. 20), але реалізація цих повноважень часто стає неможливою, тому що відсутні певні механізми їх реалізації. Ст. 28 Закону України "Про місцеві державні адміністрації" [4] встановлює права місцевих державних адміністрацій. Аналіз показує, що державні службовці місцевих державних адміністрацій не мають реальних і достатніх прав та повноважень, необхідних для ефективного виконання своїх обов'язків. Це пов'язано з декларативним характером українського законодавства, недосконалістю законодавчої бази та ігноруванням класичного принципу ефективного управління, коли обов'язки і повноваження керівника (державного службовця) повинні знаходитись у певній відповідності з його правами і можливостями.

Таким чином, права, які надані місцевим державним адміністраціям, є недостатніми для ефективної реалізації цими органами своїх повноважень та обов'язків у сфері ЖКГ. Недостатня ефективність виконання обов'язків і повноважень місцевими державними адміністраціями призводить до таких негативних явищ:

1. Зменшується авторитет державної влади.
2. Державні службовці автоматично стають "професійно недбалими" і потенційно підпадають під службові розслідування.
3. Відсутня можливість оцінювати реальну ефективність діяльності окремих державних службовців.
4. З'являються підстави для здійснення службових порушень.

Усе це вимагає подальшої роботи щодо вдосконалення чинного законодавства України. Для скасування декларативного характеру деяких законодавчих актів України і реального розв'язання існуючих проблем автором пропонується таке:

1. Для успішної реалізації своїх повноважень місцеві державні адміністрації повинні отримати додаткові права. Перелік пропозицій щодо розширення прав необхідно розробляти з участю тих державних службовців, які є безпосередніми виконавцями з реалізації державної політики в цій галузі.
2. Для оцінки ефективності діяльності державних службовців за окремими напрямками необхідно розробити систему оцінювання їх роботи. Система оцінки повинна відповідати як загальним вимогам ефективності діяльності державної служби, так і враховувати ті недоліки законодавства, які ще не враховані на законодавчому рівні.
3. Для державних службовців за окремими галузями необхідно розробити тимчасові службові інструкції, де повинні розглядатись порядок та правила розв'язання проблем і питань, які на теперішній час не розв'язуються чинним законодавством.

Література: 1. Запатрина И. В. Жилищно-коммунальная инфраструктура: реформы и система их финансового обеспечения / И. В. Запатрина ; НАН Украины ; Ин-т экон. и прогнозиров. – К., 2010. – 336 с. 2. Логвиненко В. І. Державне управління функціонуванням і розвитком ЖКГ в Україні : [монографія] / В. І. Логвиненко ; за заг. ред. д. е. н., проф. В. В. Дорофієнка. – Донецьк : СПД Купріянов В. С., 2009. – 498 с. 3. Конституція України № 253/96-ВР від 27.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141. 4. Закон України "Про місцеві державні адміністрації" № 586-XIV від 09.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – С. 190.

УДК 336.144

Романцова Н. А.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСНОВІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ

Анотація. Розглянуто роль програмно-цільового методу в процесі формування місцевих бюджетів, проаналізовано модель традиційного бюджету та бюджету, складеного за програмно-цільовим методом.

Аннотация. Рассмотрена роль программно-целевого метода в процессе формирования местных бюджетов, проанализирована модель традиционного бюджета и бюджета, составленного за программно-целевым методом.

Annotation. The role of the program-target method in the process of local budget formation has been examined. The model of a traditional budget and a budget formed by means of the program-target method has been analyzed.

Ключові слова: бюджет, бюджетна програма, видатки, виконання бюджету, доходи, ефективність, місцевий бюджет, програмно-цільовий метод.

Ефективне використання бюджетних коштів є важливим фактором в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. У цих умовах першочерговим завданням стає визначення пріоритетів при розподілі бюджетних ресурсів, виявлення джерел фінансування витрат та контроль за цільовим й ефективним використанням коштів. Досягнення цих завдань можливо при застосуванні програмно-цільового методу формування не тільки бюджету країни, але й місцевих бюджетів також.

Питанню виконання бюджету за програмно-цільовим методом (ПЦМ) у своїх працях приділяли увагу такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: Бабич Т. С., Запаріна І. В., Кульчицький М. І., Чугунов І. Я., Федосов В. М. та ін. [1 – 3]. Законодавством України було прийнято низку законодавчих актів, які прямо чи опосередковано регламентують використання ПЦМ у бюджетному процесі. Проте на сьогоднішній день дане питання не є достатньо дослідженим, тому метою даної статті є обґрунтування доцільності впровадження програмно-цільового методу планування місцевих бюджетів та розробка можливих напрямків його вдосконалення.

Огляд міжнародних практик та уроків застосування ПЦМ в іноземних країнах [4] свідчить про ефективність розробки і впровадження його як на державному, так і на місцевому рівнях. Досвід цих країн показує, що соціально-економічний розвиток місцевих громад безпосередньо залежить від ефективності реалізації державної та місцевої соціально-економічної політики. Через ПЦМ здійснюється зв'язок основних загальнодержавних і галузевих цільових програм та відповідних місцевих програм. Усе це створює підвалини для забезпечення стабільно високого рівня соціально-економічного розвитку країни.

В Україні практика використання ПЦМ на рівні місцевих бюджетів є менш тривалою, ніж на рівні державного бюджету. Це пов'язано з тим, що на місцевому рівні запровадження ПЦМ почалося з 2004 р. лише у вигляді експерименту в окремих пілотних проектах. Застосування ПЦМ на місцевому рівні має свої особливості щодо виконання видаткової частини бюджетів, а також досягнення показників результативності бюджетних програм.

Постатейний метод складання і виконання бюджету, успадкований від попередньої системи, ґрунтується на розрахунку видатків на утримання бюджетної установи: виплати зарплати, оплати вартості використаних енергоносіїв, видатків на харчування й медикаменти та ін. Результатами такого способу управління фінансами є:

планування бюджету лише на почний рік;

зосередження на досягненні об'ємних показників (кількість установ, ліжок, класів, дитячих груп, бібліотек і т. д.), що, у свою чергу, гарантувало збільшення видаткової частини;

відсутність відповідальності за результати діяльності [5].

Бюджет, складений за програмно-цільовим методом, суттєво відрізняється від традиційного постатейного або економічного бюджетів, а саме здійснюється фінансування програм, а не адміністративних одиниць та штатних посад.

Основними компонентами програмно-цільового методу є попередній розрахунок доходів і видатків, середньострокове та стратегічне планування доходів і видатків, довгострокове планування капітальних інвестицій, розгляд, оцінка, аналіз та моніторинг виконання бюджету, прозорість і участь громадськості у бюджетному процесі та стратегічне планування [5].

Сьогодні програмно-цільове бюджетування – це бюджетування, орієнтоване на результат.

Отже, запровадження ПЦМ забезпечить:

планування бюджету на середньострокову перспективу;

перехід від утримання бюджетних установ до надання послуг високої якості населенню;

© Романцова Н. А., 2012

оптимальне використання бюджетних коштів;
досягнення в результаті значного економічного і соціального ефекту.

Для ефективного впровадження ПЦМ при формуванні та виконанні місцевих бюджетів, на думку автора, необхідно поглибити науково-методологічне забезпечення розробки та виконання бюджетних програм, у тому числі розробити доступні для застосування методики оцінювання бюджетних витрат за окремими заходами на різну перспективу, прогнозування очікуваних результатів, розрахунку окремих показників економічної ефективності програми. Тому при подальших дослідженнях увага буде направлена на вдосконалення заходів щодо упорядкування політики у сфері реалізації бюджетних програм шляхом уточнення (визначення) центрів ухвалення відповідних рішень, зменшення загальної кількості бюджетних програм, їхньої конкретизації, тобто усунення "розмитості" та дублювання, підвищення рівня компетентності та відповідальності розпорядників бюджетних коштів за чітку реалізацію затверджених бюджетних програм.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Кульчицький М. І. Формування та виконання бюджету за програмно-цільовим методом / Кульчицький М. І., Перун З. В. // Фінанси україни. – 2005. – № 2. – С. 78–83. 2. Федосов В. М. Сутність і проблематика бюджетотворення: Українські реалії / Федосов В. М., Бабич Т. С. // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 3–23. 3. Чугунов І. Я. Розвиток програмно-цільового методу планування бюджету / Чугунов І. Я., Запаріна І. В. // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 3–14. 4. Практичні аспекти програмно-цільового методу бюджетування. Зарубіжний досвід / [Щербина І., Бабіч Т., Козейчук С. та ін.] // Проект "Реформа місцевих бюджетів в Україні" : матеріали тренінгів. – К. : (USAID), 2006. – 260 с. 5. Ливдар М. В. Програмно-цільовий метод складання бюджету / Марта Ливдар // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 109–114. 6. Fisco – Поінформовані рішення в публічних фінансах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.fisco-inform.com.ua.

Зозуля В. Ю.

УДК 343.35(477)

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Анотація. Висвітлено проблему корупційних діянь в Україні. Запропоновано методи протидії корупції та обґрунтовано механізм доступу громадян до інформації про діяльність органів державної влади.

Аннотация. Освещена проблема коррупционных деяний в Украине. Предложены методы противодействия коррупции и обоснован механизм доступа граждан к информации о деятельности органов государственной власти.

Annotation. The article deals with the problem of the corruption in Ukraine. The methods of the combating corruption are given and the mechanism of the public access to information about the activities of the public authorities is determined.

Ключові слова: корупція, органи державної влади, заходи щодо запобігання та протидії корупційним правопорушенням.

На сучасному етапі однією з основних реальних та потенційних загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві є поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності [1].

Це потребує негайного вжиття системних та послідовних заходів, які мають комплексний характер і базуються на єдиній Національній антикорупційній стратегії на 2011 – 2015 роки [2].

Проблеми формування та реалізації державної політики у сфері протидії корупції в Україні вивчаються вітчизняними аналітичними центрами. Не залишилися ці проблеми й поза увагою міжнародної наукової спільноти.

Так, наприклад, згідно з Індексом сприйняття корупції міжнародної організації Transparency International [3], Україна у 2011 році посіла 152 місце із 183: має лише 2,3 бала і поділяє сходинку

© Зозуля В. Ю., 2012

разом з Таджикистаном, відстаючи від Росії, Білорусі і Азербайджану – всі 143 місце, 2,4 бала. Україна розташована поруч із такими країнами, як Уганда, Того, Республіка Конго тощо. У 2010 р. вона посіла 134 місце із 178, у 2009 р. – 146 місце із 180, у 2008 р. – 134 місце із 180, у 2007 р. – 118 із 179, у 2006 р. – 99 із 163, у 2005 р. – 107 із 158 [4].

Нині порушена проблематика є надзвичайно актуальною. Її висвітлювали у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: Костенко О. М., Дрьомов С. В., Кальниш Ю. Г. та ін. Разом з тим, незважаючи на наявність значного надбання, сучасна практика потребує подальшого теоретично-методичного та науково-прикладного забезпечення.

Мета дослідження – визначити методи протидії корупції та запропонувати схеми доступу громадян до інформації щодо діяльності органів державної влади.

В умовах соціально-економічних реформ, які наразі здійснюються в державі, пріоритетними напрямами антикорупційної політики мають стати виявлення та усунення умов, що сприяють або можуть сприяти виникненню корупції, а також запобігання спробам їх створити.

Слід погодитися з думкою вітчизняних вчених Дрьомова С. В. та Кальниша Ю. Г. [5], що, незважаючи на докладені зусилля й деякі досягнення, в Україні належить здійснити ще чимало реформ у галузі протидії корупції.

Серед основних напрямів, що заслуговують першочергової уваги, є:

приведення бюджетної системи України відповідно до міжнародних стандартів;

реформування системи державного управління, зокрема, шляхом прийняття нового рамкового закону про державну службу, єдиного кодексу адміністративних процедур, запровадження кодексу поведінки публічних службовців, звуження меж розсуду (дискреції) чиновників, вживання додаткових цільових заходів, спрямованих на зменшення вигоди й підвищення ризиків, пов'язаних з корупцією;

реформування судової влади, включаючи зміни в питаннях призначення суддів на посаді і їх дисциплінарної відповідальності, з метою зменшення можливостей для корупції, посилення незалежності судової влади й запобігання недоречного політичного тиску на суддів;

реорганізація державних засобів масової інформації;

оптимізація та зміцнення системи органів протидії корупції;

організація ефективної системи захисту осіб, що роблять заяви в порядку громадської ініціативи, та інших заходів, які заохочують громадян звертатися із заявами про корупцію та боротися з цим явищем;

упровадження порядку антикорупційної законодавчої експертизи всіх запропонованих законопроектів. Збільшення зусиль у царині громадської освіти, включаючи етичні складові, акцентуючи увагу на наймолодших громадянах України, які стануть лідерами країни у майбутньому.

Важливе значення мають: міжнародний обмін досвідом, зокрема прикладами успішного використання ефективних антикорупційних механізмів; формування партнерських зв'язків з організаціями, які ставлять перед собою подібні цілі, включаючи тих з них, які володіють відмінними навичками/професійним досвідом, з метою підвищення спроможності, створення союзів і здійснення спільних заходів, а також сприяння формуванню критичної маси в міжнародній сфері протидії корупції.

Включення потенціалу діяльності, спрямованої на зменшення корупційної активності громадян, до системи протидії корупції передбачає розгортання активної кампанії з формування антикорупційної культури громадян.

У разі якщо в Україні не буде створено умов для розвитку соціальної, тобто політичної, економічної, правової, моральної, культури громадян, то жодні конституційні, законодавчі, судові, управлінські чи інші реформи не матимуть, зокрема, й антикорупційного ефекту.

Відтак протидію корупції шляхом розвитку соціальної, політичної, економічної, правової та моральної культури громадян необхідно визначити тим важливим чинником, без якого неможливий розвиток української нації та держави.

Отже, стає очевидним той факт, що у боротьбі з корупцією слід зосередити зусилля на засобах, які забезпечують підвищення соціальної культури громадян. Дієвим засобом протидії корупції необхідно вважати формування антикорупційної культури як складової цієї культури. Натомість інші засоби, як, наприклад, вжиття репресивних методів чи вдосконалення діяльності органів державної влади, є в сутності симптоматичними. Тому в подальшому автор буде приділяти увагу дослідженню питання морально-ідеологічних заходів запобігання та протидії корупції на державній службі.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Закон України "Про основи національної безпеки України" [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15. 2. Указ Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001/2011 "Про національну антикорупційну стратегію на 2011 – 2015 роки" [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011. 3. Transparency International: the global coalition against corruption. [Electronic resource]. – Access mode : http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/. 4. Дослідження Transparency International за 2010 рік (Індекс сприйняття корупції) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Нацдержслужби України. – Режим доступу : http://nads.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=442477&cat_id=25510. 5. Зелена книга державної політики / за ред. Ю. Г. Кальниша. – К. : ДП "НВЦ "Пріоритети", 2010. – 88 с.

Кожанова Є. П.

УДК 332.145.5

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. Розглянуто основні напрямки подальшого вдосконалення прогнозування та планування розвитку регіонів України, а саме: вдосконалення методології прогнозування й планування, розвитку індикативного планування та врахування місцевих особливостей при складанні планів розвитку регіонів.

Аннотация. Рассмотрены основные направления дальнейшего совершенствования прогнозирования и планирования развития регионов Украины, а именно: совершенствования методологии прогнозирования и планирования, развития индикативного планирования и учета местных особенностей при составлении планов развития регионов.

Annotation. The main directions of further development of forecasting and planning the development of regions of Ukraine, namely the improvement of methods of forecasting and planning, development of indicative planning and local input in planning for regional development are considered.

Ключові слова: регіон, планування, прогнозування, вдосконалення, методологія планування, індикативне планування.

У сучасних умовах динамічного розвитку суспільства, коли постійно виникають зовнішні загрози, з'являється необхідність передбачення цих загроз, адекватного реагування на них, що обумовлює актуальність розвитку прогнозування та планування на всіх рівнях управління, в тому числі і на регіональному рівні. Що стосується регіонального рівня, то в умовах глобалізації економіки підвищується роль регіонів у міжнародному економічному співробітництві [1], спостерігається тенденція розширення їх самостійності в Україні, що також потребує вдосконалення прогнозування та планування їх розвитку.

За період незалежності України зроблені певні кроки в удосконаленні розробки прогнозів та планування на національному і регіональному рівнях, прийнятий ряд законодавчих актів [2; 3], але існує ще комплекс проблем у цьому питанні, розв'язання яких є подальшим напрямом роботи вчених та державних службовців.

Регіон є адміністративно-територіальною одиницею, складовою частиною країни, тому повинна бути забезпечена єдність методології розробки планів розвитку країни, регіонів, інших адміністративно-територіальних одиниць. Сутність методології прогнозування та програмування (макроекономічного планування) розглядають вітчизняні науковці [4]. Удосконалення методології планування повинно вестись у напрямку розробки структури прогнозів і планів, параметрів та системи показників і методів їх розрахунку, які б забезпечували спадкоємність показників планів розвитку національної економіки та адміністративно-територіальних одиниць, а також спадкоємність тактичних та стратегічних планів, короткострокових і середньострокових планів. Певні недоліки у законодавчих актах з питань методології прогнозування та планування на національному і територіальному рівнях досліджені вітчизняними науковцями [5], що дає змогу визначити конкретні напрямки вдосконалення методології планування.

У розвинених країнах широко використовується індикативне планування як форма державного планування. Індикативний план носить рекомендований характер, повинен спрямовувати зусилля суб'єктів господарювання у напрямках розвитку економіки, які визначені органами державного управління під час формування соціально-економічної політики держави, що сприяє досягненню визначених параметрів. Питання розробки індикативних планів потребують подальших досліджень у галузі теоретичного обґрунтування та вдосконалення методології індикативного планування у зв'язку з тим, що наша країна не має достатнього досвіду в розробці індикативних планів. Крім того, вдосконалення методології індикативного планування є постійним процесом, що обумовлене глобальними перетвореннями світової економіки.

На думку Козловського С. В., система індикативного планування в регіонах повинна відповідати таким вимогам: індикативний план розвитку регіону має відображати функції регіональних органів виконавчої влади та складати основу для розробки регіонального бюджету, повинен містити інформацію, що становить інтерес для підприємців і потенційних інвесторів, про переваги економічної політики регіональних органів влади і стан факторів, які визначають інвестиційний клімат [6].

Індикативний план повинен базуватися переважно на нормативних методах прогнозування, які є активними і передбачають постановку цілей розвитку регіону та розроблення системи заходів, спрямованих на їх досягнення.

© Кожанова Є. П., 2012

Важливим для планування розвитку регіону є дотримання принципу реальності, одним із аспектів якого на рівні регіону є реальна оцінка особливостей даного регіону, існуючої матеріально-технічної бази, забезпеченості трудовими і фінансовими ресурсами, його кліматичних особливостей, що потребує детального аналізу виробничо-ресурсного потенціалу регіону. Удосконалення системи аналітичних показників стану розвитку регіону та вибір оптимальної системи показників також є одним із напрямків подальших досліджень.

Література: 1. Яремко Л. Я. Соціально-економічні ефекти регіонального господарювання та зовнішньоекономічна безпека регіону / Яремко Л. Я. // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 44–50. 2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://Zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.nreg=1602-14. 3. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://Zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.nreg=2017-14. 4. Пашута М. Т. Прогнозування та програмування економічного і соціального розвитку : навч. посібн. / Пашута М. Т. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 408 с. 5. Основы устойчивого развития Харьковской области до 2020 года : монография / М. М. Добкин, С. И. Чернов, Г. А. Кернес и др. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2010. – 528 с. 6. Козловський С. В. Методичні основи розробки системи індикативного планування в регіоні / Козловський С. В. // Регіональна економіка. – 2010. – С. 32–38.

УДК 65.016.7(075.8)

Скібіцька Л. І.

АНТИКРИЗОВЕ РЕАГУВАННЯ НА ОСНОВІ ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Запропоновано концепцію побудови системи антикризового управління на принципах проблемно орієнтованого підходу.

Аннотация. Предложена концепция построения системы антикризисного управления на принципах проблемно ориентированного подхода.

Annotation. The conception of constructing of the system of anticrisis management on the basis of principles of problem-oriented approach is offered.

Ключові слова: антикризове управління, банк антикризових програм, сценарій, проблемно орієнтований підхід, господарська політика.

Необхідно відокремити питання досягнення, підтримки, відновлення життєздатності підприємств від глобальних процесів його стратегічного розвитку, а підприємствам, які мають серйозні проблеми в області свого життєзабезпечення, направити свою увагу на першочергове вирішення антикризових завдань і тільки після зміцнення досягнутих економічних позицій переходити до здійснення генеральної лінії їхньої життєдіяльності. Для цього формується й використовується комплексна програма "Банк антикризових програм" (БАП), яка є необхідною регламентною основою стратегічного управління антикризовим процесом на підприємстві. Головна відмінність програми БАП від інших способів подолання неспроможності полягає в тому, що антикризове управління цими підприємствами реалізується за допомогою розробки й здійснення комплексу цільових антикризових програм.

Таке антикризове управління набуває чітко вираженої єдності завдань і способів досягнення заданих орієнтирів, ув'язування намічених рубежів з наявними ресурсами. Щоб сформувати чітку й зрозумілу картину розвитку ситуації, необхідно звести в єдине ціле кілька етапів аналізу:

аналіз макросередовища – політичного, економічного, соціального й технологічного оточення;

аналіз конкурентного середовища за його п'ятьма основними складовими: покупці, постачальники, конкуренти всередині галузі, потенційні нові конкуренти, товари-замінники;

результати оцінки економічної спроможності підприємства.

Одержавши досить об'ємну інформацію про зовнішнє й внутрішнє середовища підприємства, її можна синтезувати методом створення сценаріїв.

Сценарій – це опис картини майбутнього, що складається з погоджених, логічно взаємопов'язаних подій і послідовності кроків, які з певною ймовірністю ведуть до прогнозованого кінцевого стану, тобто образу організації в майбутньому.

© Скібіцька Л. І., 2012

Один із таких сценаріїв використовується в роботі для побудови системи антикризового управління на принципах проблемно орієнтованого підходу (ПОП), сутність якого полягає в такому:

1. У забезпеченні постійної готовності та здатності підприємства до сприйняття, трансформації, взаємної адаптації антикризових нововведень у всіх сферах діяльності.

2. У створенні механізмів "прориву" кризової зони.

3. У розгортанні антикризових дій на основі методів сценарного моделювання, що забезпечують логічний взаємозв'язок пропозицій про шляхи розвитку стратегічного антикризового процесу з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Концепція ПОП дозволяє:

зосередити зусилля на вирішенні ключових антикризових проблем підприємства, що випливають із його філософії виживання, підприємницької політики й довгострокових намірів, сформульованих у місії підприємства;

створити стратегічну систему антикризового управління, що забезпечує перехід від "реактивного" до "планового" управління, побудованого на принципах випередження протиріч і проблем, що виникають у господарській системі.

Основне значення при написанні сценарію моделювання в рамках антикризового управління має виявлення основних факторів, а також визначення критеріїв, що дозволяють досягти поставленої мети.

Зміст і масштаби антикризових заходів на різних підприємствах можуть суттєво відрізнятися, але логіка кроків залишається для всіх постійною, а саме:

оцінка економічної спроможності підприємства і виявлення проблем, що виникли;

розробка системи цілей антикризових програм і визначення взаємозв'язків між ними;

розробка альтернативних варіантів заходів антикризових програм;

у рамках бізнес-плану оцінка альтернативних варіантів заходів антикризових програм;

вибір оптимального варіанта БАП;

побудова мережних моделей із вказівкою ресурсів та строків;

реалізація заходів БАП;

щоквартальне проведення моніторингу з метою виявлення можливості виникнення кризової ситуації і її своєчасне попередження за допомогою вживання превентивних заходів;

надання інформації про економічну спроможність підприємства й бізнес-плану оптимального варіанта заходів БАП кредиторам і інвесторам з метою залучення капіталу для реалізації наміченого.

Алгоритм реалізації господарської політики такий:

1. Визначення можливості реалізації програм своїми засобами.

2. Визначення ефекту від реалізації БАП і виявлення того, чи досягнуте головне завдання.

3. Здійснення оперативного контролю й регулювання створення й реалізації заходів БАП.

Результати оцінки економічної спроможності служать великою інформаційною базою для розробки механізму антикризового реагування на підприємстві з метою формування в нього економічного імунітету.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Гавкалова Н. Л.

Лукашев С. В.

УДК 378.14

ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО СТАНДАРТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ДЕРЖАВНА СЛУЖБА"

Анотація. Визначено теоретичні засади вдосконалення освітнього стандарту. Доведено, що підґрунтям удосконалення освітнього стандарту має бути компетентнісний підхід.

Аннотация. Определены теоретические основы усовершенствования образовательного стандарта. Доказано, что основой усовершенствования образовательного стандарта должен быть компетентностный подход.

© Гавкалова Н. Л., Лукашев С. В., 2012

Annotation. The theoretical basis of improving the educational standard is defined. It is proved that educational standard development should be based on the competence approach.

Ключові слова: освітній стандарт, компетентність, компетенція.

Складність процесу вдосконалення освітнього стандарту визначається введенням у дію законів України "Про державну службу", "Про заходи запобігання і протидії корупції", "Про вищу освіту". Набуття чинності ряду законів та прийняття проекту Закону "Про вищу освіту" створюють передумови для суттєвого перегляду існуючої методології освітнього стандарту, інструментарію та методик оцінки знань державних службовців, концепції підготовки державних службовців. Таким чином, дане дослідження є актуальним у межах Програми економічних реформ на 2010 – 2014 рр.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що вітчизняні науковці та практики останнім часом усе більше уваги приділяють питанням удосконалення освітніх стандартів.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад удосконалення освітнього стандарту магістерської спеціальності "Державна служба".

Модернізація, курс на яку проголошено Президентом України, передбачає виникнення нових концепцій та концептів, методології, інструментів відносно забезпечення функціонування всіх сфер життєдіяльності країни. Окремо знаходиться система, що забезпечує підготовку державних службовців шляхом надання останнім високоякісної освіти, яка передбачає набуття компетентностей, що відповідають профілям компетентностей державних службовців та створюють можливість для реалізації компетенцій у процесі діяльності. З огляду на неоднозначність трактувань термінів почнемо з надання основних визначень, що покладені в основу методології вдосконалення освітнього стандарту, зокрема з уникнення протиріч між визначеннями категорій "компетентність", "компетенція" тощо.

Дослідження взаємозв'язку між рівнем компетентності та результатами роботи державних службовців дозволяє стверджувати, що управління компетентностями в рамках процесів управління забезпечує не лише ефективність останнього, але й досягнення відповідних результатів функціонування державної служби.

З точки зору авторів, компетентність повинна включати професійні знання, вміння, навички, досвід, ділові якості, психологічні особливості, загальний рівень здоров'я і культури, поведінкові характеристики, а також мотивуючі фактори та процедури, тобто все те, що оцінюється відносно службовця і впливає на результати його діяльності. У рамках компетентнісного підходу, окрім категорії "компетентність", виокремлюють категорію "компетенція". Вона відноситься до роботи, яка відображає сферу професійної діяльності, в якій людина компетентна [1, с. 88], або здатність людини виконувати грамотно завдання [2, с. 329], або визначає коло повноважень у межах посади. Агенція з підвищення кваліфікації визначає компетенцію як те, що людина, яка працює за відповідним фахом, має вміти робити – дії, поведінка чи продукція (послуги), яку людина повинна вміти демонструвати [3, с. 272]. Поряд з цією категорією широко використовують таке визначення, як "сфера, область чи рамки компетенції". Розглянуті категорії є взаємозалежними і навіть використовуються як синоніми.

Сутність компетентнісного підходу до підготовки державних службовців має базуватися на таких положеннях. По-перше, формування базових знань, навичок і вмінь, необхідних для виконання державним службовцем основних функцій на основі повної або базової вищої освіти. Однак тут слід відзначити, що цей етап підготовки повинен ураховувати галузь та профіль попередньої підготовки. Зміст етапу – забезпечення компетентнісного рівня, який буде достатнім для набуття специфічних для державного службовця компетентностей. По-друге, етап набуття основних компетентностей без урахування наступної спеціалізації, тобто це повинен бути набір таких компетентностей, як: технологічна, комунікаційна, соціальна та особистісна. По-третє, формування спеціальних компетентностей, які дозволяють ефективно діяти на конкретному робочому місці, пов'язані з функціями конкретним робочим місцем та мотиваційною функцією, визначаються трудовим договором, посадовою інструкцією і правилами внутрішнього розпорядку.

Отже, можна стверджувати, що вдосконалення освітнього стандарту має базуватися на уточнених поняттях "компетентність" і "компетенція", а їх основу повинен складати компетентнісний підхід.

Література: 1. Woodruffe C. Development and assessment centre. Identifying and assessing competence / C. Woodruffe. – Third edition. – Great Britain, London : The Sort Run Press. Exeter, 2003. – 296 с. 2. Furnham A. Personality and intelligence at work : exploring and explaining individual differences at work / A. Furnham. – New York : Taylor & Francis e-Library, 2008. – 416 с. 3. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами / М. Армстронг ; пер. с англ. под ред. С. К. Мордовина. – 8-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 832 с.

Нижегородцев Р. М.

УДК 338.242

ПРИНЦИПЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РИСКОВ В ИННОВАЦИОННОЙ СФЕРЕ

Аннотация. Раскрыты основные принципы государственного регулирования рисков в инновационных процессах. Уделено внимание применению перечня критических технологий и действиям правительственных структур по развитию механизмов государственно-частного партнерства.

Анотація. Розкрито основні принципи державного регулювання ризиків в інноваційних процесах. Приділено увагу застосуванню переліку критичних технологій і діям урядових структур з розвитку механізмів державно-приватного партнерства.

Annotation. The article describes some main principles of government adjustment for risks in innovation processes. Special attention is paid to realizing the crucial technologies list and the efforts of government authorities to improve tools of public-private partnership.

Ключевые слова: макроэкономическая политика, регулирование инноваций, инвестиционные риски, государственно-частное партнерство, критические технологии.

Жизненный цикл инновации состоит из ряда фаз, каждая из которых характеризуется, во-первых, определенным набором как технологических, так и инвестиционных рисков, во-вторых, методами идентификации, анализа и оценки этих рисков и, в-третьих, алгоритмами управления этими рисками.

Определенная сложность принятия инвестиционных решений заключается в том, что, выбрав тот или иной технологический уклад, поддерживаемый инвестиционными ресурсами, инвестор тем самым уже автоматически, иногда даже не осознавая этого, выбирает и соотношение между, объемом инвестиций и эффектом от их приложения – соотношение, предопределяемое фазой жизненного цикла, на которой находится данная технология в момент инвестирования. Поскольку в распоряжении инвестора в каждый момент времени находится ограниченное число технологий, которые потенциально могли бы быть поддержаны его инвестиционными ресурсами, то, тем самым, инвестиционный процесс характеризуется дискретными значениями эффективности, которые, тем не менее, непрерывно изменяются во времени, создавая противоречие между краткосрочными и долгосрочными целями инвестирования.

Принимая решение об инвестировании в развитие, то есть создание или производительное применение, определенной технологии, инвестор находится в состоянии дискретного выбора: в его распоряжении имеется лишь ограниченное число вариантов, определяемых наличием существующих технологических решений. Логика принятия инвестиционного решения существенно зависит от горизонта оценки эффективности производства. Технологии, которые в ближайшей, краткосрочной перспективе приносят наиболее значительный эффект, редко оказываются пригодными на длительный период времени.

Проблема межвременного выбора – это не просто проблема кривой безразличия между текущим и будущим потреблением. В первую очередь, это проблема целей межвременного выбора. Вопрос заключается не только в том, какой уровень эффективности хочет обеспечить инвестор, но и в том, на каком временно́м горизонте агент хочет обеспечить эту эффективность.

При этом прибыльность или убыточность отдельных отраслей, направлений деятельности и даже отдельных фирм нередко обеспечивается государством, которое через систему рыночных и нерыночных сигналов, а также через многочисленные механизмы государственно-частного партнерства поддерживает те или иные группы отраслей и предприятий.

Формирование и функционирование национальных инновационных систем во всех странах мира в качестве одной из первостепенных целей преследуют цель стимулирования частных инвестиций в зарождающиеся технологии на самых первых, начальных ступенях их развития. Для этого государство частично принимает на себя риски частных агентов и тем самым стимулирует приток инвестиций под государственные гарантии.

В частности, во многих развитых странах правительство компенсирует приблизительно половину расходов частным фирмам, работающим в отраслях так называемой альтернативной энергетики. Тем самым государство приближает сроки промышленного освоения новых источников энергии, ускоряя наступление взлета соответствующих технологий. При помощи указанных мер правительство также демонстрирует свою веру в то, что разработки в данной области увенчаются

© Нижегородцев Р. М., 2012

успехом, что наступит момент, когда соответствующие технологии станут прибыльными. По крайней мере, некоторые из существующих в данной области разработок можно довести до стадии коммерческой эффективности.

В этом заключается основное назначение перечня критических технологий, утверждаемого правительством: к этому перечню должны быть "привязаны" стимулирующие меры, принимаемые государством в области поощрения определенных направлений частных инвестиций. Именно таким способом – через поощрение желательных технологий – правительство осуществляет "выбраковку" элементов отсталых технологических укладов, отсекая их от инвестиционных ресурсов.

Формирование государственной научно-технической и промышленной политики должно быть привязано к развитию определенных технологических укладов, развивающихся в макроэкономической системе. Управление производственными процессами, как на уровне предприятий, так и на уровне макрохозяйственных единиц, начинается с управления технологической структурой производства и не может быть эффективным без должного внимания к технологическим проблемам.

Первоочередной задачей государства является выделение приоритетных технологий и на этой основе достижение ясного понимания того, какая часть имеющегося технологического потенциала подлежит развитию в первую очередь. Поэтому принципиальные решения, принимаемые по проблемам становления и развития технологической политики, должны отражать долгосрочные приоритеты технико-экономического развития и обеспечивать концентрацию технологических и инвестиционных ресурсов на важнейших направлениях, предопределяющих дальнейшие возможности стабильного экономического роста. Формирование и развитие национальных инновационных систем открывает практически неограниченные возможности для апробации различных механизмов государственно-частного партнерства.

УДК 351.713

Ромашов В. В.

Спіцин В. В.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сутність податкової системи, наведено основні недоліки функціонування її в Україні, обґрунтовано необхідність та напрями реформування.

Аннотация. Рассмотрена сущность налоговой системы, приведены основные недостатки функционирования ее в Украине, обоснованы необходимость и направления реформирования.

Annotation. The essence of taxation is considered, the main disadvantages of functioning the taxation in Ukraine are given, the necessity and direction of reforming the taxation are substantiated.

Ключові слова: податки, податкова система, податковий кодекс, податкова реформа, податкове регулювання.

Одним із найважливіших регуляторів соціально-економічних процесів як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні будь-якої країни виступають податки, що сплачують фізичні та юридичні особи. Не буде перебільшенням стверджувати, що, з одного боку, податки – це фінансова основа держави, а з іншого – це знаряддя реалізації її соціально-економічної стратегії розвитку. Але податки можуть бути як рушійною силою економічного зростання країни, так і можуть стати силою руйнування. Тому податкова реформа як процес перетворення повинна об'єднати і збалансувати економічні, фіскальні, соціальні фактори оподаткування та створити таку податкову систему, яка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, забезпеченню стійкого економічного зростання за умови збільшення сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, проведенню збалансованої бюджетної політики на довгострокову перспективу.

Економічна ситуація в Україні далека від досконалості: з кожним роком спад вітчизняного виробництва все більше загострює проблему надходжень доходів до держбюджету. Основними причинами є: непрозора, хаотична приватизація державних підприємств призвела до

© Ромашов В. В., Спіцин В. В., 2012

того, що більшість з них були зупинені, оголошені банкрутами, скуплені за безцінок та "порізані на металобрухт", що, у свою чергу, скоротило робочі місця і позбавило можливостей працевлаштування сучасної молоді в Україні. Крім того, обсяг тіньового сектору в Україні за експертними розрахунками ДПС оцінюється в 350 млрд грн на рік, що перевищує більш як половину ВВП країни [1].

Теоретично та практично усунути такі структурні диспропорції економіки і створити сприятливі умови для розвитку вітчизняного виробництва можливо за допомогою податкового регулювання. Одним з важливих етапів таких дій в Україні було прийняття податкового законодавства, тобто Кодексу, 4 грудня 2010 року, але суперечки та дисонанси щодо необхідності внесення змін до нього не охолонули до сьогодні. За оцінками Світового банку, українська податкова система – одна з абсолютно найгірших і займає 183 місце за якістю у світі [2].

Американський економіст Р. Масгерейв запропонував основні вимоги до ефективного функціонування податкової системи [4], але жодне із запропонованих положень не відповідає українській податковій системі: розподіл податкового тягаря повинен бути рівномірним – не виконується у зв'язку з відсутністю системи прогресивного оподаткування; мінімальний тиск на прийняття економічних рішень – не досягається через велику кількість податків і податкової документації; будь-яке державне втручання, пов'язане з "надмірним оподатковуванням", необхідно зменшити – не досягається через високі податкові ставки; якщо перед податковою політикою поставлені інші цілі, наприклад заохочення і субсидування інвестицій, необхідно звести до мінімуму можливе порушення рівноваги між соціальною справедливістю та економічною ефективністю – взагалі не враховується принцип соціальної справедливості; сприяти стабілізації економіки й економічному зростанню – не досягається через наявність різних схем ухилення від оподаткування; оподаткування повинно бути зрозумілим для платника податків, а управління ним – справедливим, базуватися на законах – значна кількість необхідних документів, які повинні вести платники податків та подавати у відповідні органи державної податкової служби, ускладнюють як процес управління, так і виконання; витрати на управління податковою системою повинні бути мінімальними – не досягається через значну бюрократизацію органів державної податкової служби України.

Без сумнівів податкова система України потребує суттєвих змін. І перші кроки на шляху поліпшення ситуації зроблено в сторону поліпшення обслуговування платників податків. У 2012 р. у рамках виконання Програми економічних реформ на 2010 – 2014 рр. з метою поліпшення сервісу обслуговування та створення партнерських відносин з платниками податків по всій Україні відкриваються Центри обслуговування платників податків (ЦОПП). Завдання ЦОПП – це введення новітніх якісних сервісів, за допомогою яких сплачувати податки, отримувати консультації та подавати звітність можливо всім платникам податків для забезпечення якнайшвидшого наповнення дохідної частини бюджету. Також значно скоротилась кількість перевірок з боку податкової служби. Зокрема, планові перевірки платників податків – юридичних осіб – у 2011 р. порівняно з 2010 р. зменшено більше ніж у 2 рази. Ця тенденція зберігається і в 2012 р. [4].

12 липня у Міністерстві фінансів України за ініціативи ДПС України відбувся круглий стіл, присвячений презентації та обговоренню Концепції реформування податкової системи України. Метою Концепції є підвищення стимулюючої функції податків та ліквідація умов існування "тіньового сектору" економіки за рахунок зміни діючих ставок основних податків: ПДВ та ПДФО. Крім того, з метою виведення зарплати з тіні та усунення схем ухилення від сплати податків пропонується: збільшити мінімальну зарплату до 2000 грн; змінити тарифну сітку щодо коефіцієнтів міжкваліфікаційних розрядів і зробити її обов'язковою не тільки для бюджетної сфери, але і для всіх інших платників податків; встановити максимально допустимий ліміт у розмірі 10 % для кількості працівників на підприємстві, які працюють не на повну ставку [5]. Обговорення досі тривають, і Концепція ще не набула законодавчої сили, але такий крок досить важливий щодо створення ефективної податкової системи в Україні.

Податкове законодавство є одним з найбільш складних і суперечливих у правовій системі України. Тому реформування податкової системи повинно бути направлено на створення якісного законодавства, доступного, зрозумілого, яке б не тільки відповідало основним вимогам ефективного функціонування, а й підтримувало баланс інтересів як платників податків, так і основних засад стратегії державного розвитку економіки України.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Зміни системи оподаткування України, запропоновані Державною податковою службою України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.auc.org.ua/webform/zmini-sistemi-opodatkuvannya-ukraini-zaproponovani-derzhavnoyu-podatkovoyu-sluzhboyu-ukraini 2. Doing Business 2011. Making a difference for entrepreneurs. Author: Doing Business Published: November 4, 2010 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.doingbusiness.org/~/media/fpdkm/doing%20business/documents/annual-reports-/english/db11-fullreport.pdf. 3. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В. П. Вишневский, А. С. Веткин, Е. Н. Вишневская и др. ; под. общ. ред. В. П. Вишневского. – Донецк : ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. – 504 с. 4. Державна податкова служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sts.gov.ua/ 5. Матеріали обговорення Концепції реформування податкової системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.auc.org.ua/news/kontseptsiyu-reformuvannya-podatkovoi-sistemi-ukraini-0.

Секція 2
"Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування"

УДК 336.233.2(477)

Асварова С. Г.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено теоретичні засади реформування пенсійної системи України. Обґрунтовано необхідність солідарної системи і переваги в накопичувальному та недержавному пенсійному забезпеченні.

Аннотация. Определены теоретические основы реформирования пенсионной системы в Украине. Обоснована необходимость солидарной системы и преимущества в накопительном и негосударственном пенсионном обеспечении.

Annotation. The theoretical basis of reforming the pension system in Ukraine is determined. The necessity and the benefits of pay-as-you-go pension scheme in funded and private pension provision are grounded.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, реформування, система.

Сьогодні пенсійне забезпечення в Україні знаходиться у скрутному становищі. Солідарна система не виконує своїх функцій. На це впливають такі чинники: демографічні, економічні, політичні та психологічні.

Проблему реформування пенсійної системи України аналізували вчені, серед яких можна виділити: М. Бойко, Н. Болотіну, М. Боднарук, В. Бурак, Н. Горюк, І. Гуменюк, Л. Князькову, В. Колбун, Т. Кравчук, Е. Лібанову, Г. Нечай, І. Оклей, Д. Полозенко, С. Прилипко, С. Синчук, А. Скоробагатько, В. Ульянову, Г. Чанишеву, Л. Шангіну, І. Ярошенко та ін. Проте чимало аспектів у реформуванні пенсійної системи залишаються невирішеними.

Як відомо, основне завдання пенсійної системи країни – створення умов для забезпечення людей належним доходом у старості відповідно до особистого внеску кожного. При цьому система не повинна бути тягарем для розвитку держави, тобто не повинна створювати надмірний тиск на державні фінанси, громадян, які працюють, і бізнес [1]. На жаль, в Україні це завдання виконується не повною мірою. Існує ряд проблем, які перешкоджають нормальному функціонуванню пенсійного забезпечення.

Саме для поліпшення існуючої ситуації було вирішено реформувати пенсійну систему України. До основних завдань та цілей пенсійної реформи належать: підвищення рівня життя пенсіонерів; забезпечення фінансової стабільності пенсійної системи; заохочення громадян до заощадження коштів на старість.

Пенсійна реформа в Україні зорієнтована на такі цілі: поступовий перерозподіл ставки єдиного соціального внеску від роботодавця до працівника та стимулювання пізнішого виходу на пенсію шляхом підвищення нормативної тривалості стажу з 20 – 25 років до 30 – 35 років, збільшення мінімальної тривалості страхового стажу для отримання пенсії за віком (з 5 до 15 років). Ці заходи стабілізують солідарну систему і покращать пенсійне забезпечення в Україні в цілому [2].

Метою дослідження є аналіз основних проблем функціонування солідарної системи і дослідження переваг у накопичувальному та недержавному пенсійному забезпеченні.

Використання накопичувальної системи та поєднання її із системою недержавних пенсійних фондів надасть змогу деякою мірою вирішити існуючі проблеми, а саме: забезпечити стовідсоткову виплату пенсій із солідарної системи, зменшити диспропорції в розмірах пенсій, призначених у різні роки, знизити податкове навантаження та ліквідувати борги Пенсійного фонду України.

До механізму, який послаблює тиск на солідарну пенсійну систему, можна також віднести запропонований урядом порядок підвищення пенсійного віку. Підвищення пенсійного віку обґрунтовано тим, що в Україні найменший вік виходу на пенсію серед країн Європи та СНД і найбільша податкова ставка на загальнообов`язкове соціальне страхування.

Упровадження накопичувальної системи в Україні дасть змогу урізноманітнити джерела доходів майбутніх пенсіонерів і забезпечити більш високий рівень пенсій.

© Асварова С. Г., 2012

Будь-яка реформа має позитивні та негативі сторони. Серед негативних сторін накопичувальної системи в Україні можна виділити:

по-перше, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування не має чітко розробленого механізму практичної реалізації;

по-друге, сьогодні існує значна перешкода на шляху здійснення реформи – інформаційний бар'єр, який не дає змоги ознайомитись з перевагами окремих рівнів пенсійної системи та необхідністю і складовими пенсійної реформи.

Однак, незважаючи на це, позитивних рис накопичувальної системи в Україні набагато більше, ніж негативних. До них можемо зарахувати:

1) трирівнева пенсійна система підвищить рівень життя пенсіонерів і забезпечить стабільність пенсійної системи;

2) перехід від солідарної до накопичувальної пенсійної системи скоротить заборгованість Пенсійного фонду України перед державним бюджетом;

3) ефективно працююча система недержавного пенсійного забезпечення є одночасно й істотним джерелом підтримки соціальних стандартів в Україні, і засобом накопичення внутрішніх інвестиційних ресурсів, необхідних для прискореного розвитку національної економіки [3].

Таким чином, одним з інструментів стабілізації солідарної системи пенсійного страхування в Україні виступає механізм підвищення пенсійного віку, запровадження якого потрібно проводити разом з широкомасштабною роз'яснювальною роботою серед населення щодо перспектив здійснення цього кроку. У роботі обґрунтована необхідність упровадження солідарної системи та переваги у накопичувальному та недержавному пенсійному забезпеченні.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua-/Programa_reform_1.pdf. 2. Кан М. Организация пенсионного обеспечения (из мирового опыта) / М. Кан // Человек и труд. – 2006. – № 5. – С. 29–32. 3. Якимів А. І. Формування і розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні / А. І. Якимів. – Львів : Афіша, 2003. – С. 105.

Кравченко Л. С.

УДК 331

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МЕТОДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЙОГО НА ПРАКТИЦІ

Анотація. Проаналізовано новий Закон України "Про державну службу". Висвітлено основні напрямки його дії, спрямовані на вдосконалення проходження державної служби, та вказано на недоліки.

Аннотация. Проанализирован новый Закон Украины "О государственной службе". Освещены основные направления его действия, направленные на совершенствование прохождения государственной службы, и указано на недостатки.

Annotation. The Law of Ukraine "On Civil Service" is analysed. The basic directions of actions aimed at improving the civil service, and its shortcomings are given.

Ключові слова: державна служба, посада державної служби, статус державного службовця.

Україна зараз перебуває у трансформаційному періоді, докорінно змінюються базисні засади суспільства, здійснюється формування суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Тому проблеми, пов'язані з підвищенням ефективності діяльності державних службовців в органах державної виконавчої влади, є актуальними та потребують вирішення.

Мета статті – здійснення аналізу законодавства про державну службу та виявлення недоліків його застосування на практиці.

© Кравченко Л. С., 2012

Вивченням цього питання займалися такі вчені, як: Авер'янов В. Б. [1], Оболенський О. Ю. [2].

Проблема ефективності проходження державної служби включає в себе: розгляд правового регулювання державної служби та її вдосконалення відповідно до європейських принципів ефективного врядування, визначення порядку її проходження та припинення, визначення правового статусу державних службовців, засад їх соціального і правового захисту.

Наведені аспекти послідовно розв'язуються у положеннях Закону України "Про державну службу" від 17.11.2011 р. № 4050-VI, якими передбачається створення правових передумов для: заснування політично нейтрального інституту державної служби; підвищення престижності державної служби; врегулювання статусу державного службовця; підвищення якості послуг, які надають державні службовці; введення в дію прозорого механізму прийняття на державну службу; введення в дію ефективного механізму запобігання корупції; створення умов прозорої діяльності органів державної влади; підвищення рівня соціального та матеріального захисту державних службовців.

У Законі України "Про державну службу" від 16.12.1993 року № 3723–XII не дається поняття державного службовця, а робиться ремарка, яка зараховує осіб, що займають посади в державних органах і їх апараті та мають відповідні службові повноваження, до державних службовців. Державні службовці виконують покладені на них обов'язки на постійній чи на тимчасовій основі, на підставі, як правило, конкурсного відбору, залежно від категорії посади. Посада, яку обіймає державний службовець, визначає зміст його діяльності та правовий стан. Від посади залежить обсяг, форми, методи участі державного службовця у практичному здійсненні компетенції того державного органу, в якому він працює. Згідно зі ст. 2 Закону, посада – це визначена структурою та штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень. Визначення посади є дуже вдалим, може бути використане для будь-якого державного органу, структурного підрозділу, їх апарату. На жаль, цього не можна сказати стосовно даного в законі поняття посадових осіб, під якими вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

Нововведення законодавства про державну службу, яке вступить у дію з 01.01.2013 р., містить: чітке розмежування між адміністративним публічним правом та приватним правом; введення системної класифікації посад залежно від характеру та обсягу посадових обов'язків; запровадження профілів професійної компетентності посад державної служби; застосування єдиних стандартів прийняття на службу; нові підходи до управління персоналом та оцінювання службової діяльності; модернізацію системи професійного навчання державних службовців; удосконалення системи оплати праці; нові принципи дисциплінарної та матеріальної відповідальності.

Новий Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку зі вступом на державну службу, її проходженням та припиненням, визначає правовий статус державного службовця. Ним визначається вичерпний перелік осіб, на яких не поширюється законодавство про державну службу. Це дозволить запобігти наданню статусу державного службовця посадовим особам, ознаки посад яких не відповідають критеріям, визначеним цим Законом, та не лише скоротити чисельність держслужбовців, а й зупинить її подальше необґрунтоване зростання. Крім того, суспільство матиме змогу чітко ідентифікувати коло державних службовців.

Розмежування сфер застосування принципів та норм публічного та приватного права є одним із ключових принципів європейського адміністративного простору, який реалізовано шляхом регламентування Законом "Про державну службу" всіх питань вступу, проходження та припинення державної служби.

Необхідність розрізнення у Законі проходження державної служби та звичайної трудової діяльності зумовлена тим, що державні службовці, виконуючи завдання й функції держави, мають особливий статус, забезпечують права та свободи громадян, захист публічного інтересу. Права ж їх самих при цьому обмежені – вони фактично працюють на умовах публічно-правового договору з державою. Отже, особливості їхніх службових відносин мають також бути визначені спеціальним законом. Відсутність єдиних підстав припинення державної служби на практиці призводить до судових спорів та різного роду зловживань.

Необхідно врегулювати питання щодо можливого пониження статусу окремих посад або віднесення окремих посад не до державної служби, а до посад, які виконують функції з обслуговування. Це забезпечить збереження умов праці та соціального захисту відповідним категоріям працівників, які на момент набрання чинності Закону працюватимуть на вказаних посадах.

У Законі застосований новий підхід до класифікації посад, який полягає у:

1) відмові від механізму зарахування посад, не передбачених у Законі, до посад державних службовців;

2) відмові від зарахування до відповідних категорій вичерпного переліку посад державної служби, як це було у попередньому Законі України "Про державну служб" та відповідних актах Уряду. Натомість таке зарахування відбуватиметься щоразу під час формування штатного розпису кожного органу державної влади, відповідно до встановлених у Законі принципів поділу посад на групи й підгрупи. Це дозволить встановити логічну та прозору систему оплати праці.

Проблемними є питання:

1. Можливого пониження статусу окремих посад.

Для врегулювання цього питання передбачається у положенні про порядок присвоєння рангів передбачити присвоєння відповідним категоріям працівників рангів, які відповідатимуть раніше присвоєним їм рангам.

2. Потенційної можливості віднесення окремих посад не до державної служби, а до посад, які виконують функції з обслуговування.

Для врегулювання цього питання пропонується нормативними актами передбачити збереження умов праці та соціального захисту відповідним категоріям працівників, які на момент набрання чинності Закону працюватимуть на вказаних посадах.

У цілому всі державні службовці отримають вищі ранги, ніж мають на сьогоднішній день. Передбачається, що з набранням чинності Закону керівники апаратів або керівники державних органів кожному державному службовцю присвоять ранг у межах нової класифікації посад з урахуванням раніше присвоєного рангу у порядку, який буде розроблено Нацдержслужбою України.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні : навч. посібн. [Електронний ресурс] / В. Б. Авер'янов. – Режим доступу : www.ukrkniga.org.ua. 2. Оболенський О. Ю. Державна служба : навч. посібник [Електронний ресурс] / Оболенський О. Ю. – Режим доступу : www.books.br.com.ua. 3. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. № 3723–XII. 4. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI. 5. Про затвердження Типового профілю професійної компетентності посади керівника апарату та мінімальних вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття цієї посади : Наказ Нацдержслужби України від 16.05.2012 р. № 91. 6. Про затвердження Порядку визначення спеціальних вимог до досвіду роботи, вимог до напряму підготовки (отриманої особою спеціальності) та інших вимог до рівня професійної компетентності осіб, які претендують на зайняття посад державної служби груп II, III, IV і V : Наказ Нацдержслужби України від 16.05.2012 № 92.

Кабанець А. Г.

Кабанець І. А.

УДК 305.08-127.76

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЯК ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Анотація. Проаналізовано особливості розвитку державної служби як публічного інституту.

Аннотация. Проанализированы особенности развития государственной службы как публичного института.

Annotation. The peculiarities of development of government service as a public institute are analysed.

Ключові слова: держава, державна служба, публічний інститут.

Процес створення державної служби як соціальної, поверненої до суспільства, до людини структури держави вимагає нових акцентів у роботі урядовців. Посилення функції служіння людям дозволить додати корпоративній культурі новий імпульс, пов'язаний з якістю соціального обслуговування людей.

Питання формування та розвитку державної служби в Україні розглядаються в роботах таких вчених, як: В. Ав'ерянов, В. Бакуменко, Ю. Битяк, Н. Гончарук, С. Дубенко, Н. Нижник, О. Петришин, М. Рудакевич, О. Оболенський, В. Цвєтков та ін.

Дослідження в цій галузі показують, що пошук шляхів і нових технологій, правового і кадрового забезпечення державної служби в Україні проводиться не завжди відповідаючи насущним завданням передових устремлінь суспільної думки [1].

Державна служба є необхідним і важливим елементом структури держави. У перетворенні завдань і функцій держави щодо управління суспільством полягає функціональне призначення державної служби.

Метою статті є визначення особливостей розвитку державної служби як публічного інституту.

Суть державної служби має соціальну обумовленість, оскільки переслідує суспільно корисні цілі і завдання, що полягають у служінні загальнонародним інтересам. Вирішуючи багато суспільних і державних завдань державна служба виконує функції забезпечення, виконання й реалізації державної влади, яка повинна служити суспільству.

Маючи тісний зв'язок з реалізацією влади, технологією та механізмом управління, державна служба націлена на виконання функцій соціальної організації, планування і прогнозування, розробки та виконання рішень, соціальної комунікації, координації, контролю, інформування.

© Кабанець А. Г., Кабанець І. А., 2012

На сучасному етапі функціонування державної служби все більш домінуючою стає тенденція виробництва державних соціальних послуг – освітніх, виховних, правового захисту, безпеки тощо [2].

Якщо виходити із суті державної служби як адміністративної діяльності, то можна виділити такі функції: інформаційно-аналітичні, організаційно-технічні, експертні, дотримання управлінських процедур і виконання управлінських рішень, фінансово-господарські, правові, кадрові.

Як важлива сфера державно-управлінської діяльності, державна служба організовується на певних основах, чим додається чіткий орієнтир її правовому регулюванню і діяльності державних службовців.

Публічно-правові основи державної служби утворюють офіційно проголошувані пріоритети і напрями суспільного розвитку, відповідні їм установки і цілі державного будівництва, а також нормативно встановлені принципи й основи організації і функціонування державної служби.

Публічною основою тут виступають, перш за все, пріоритети і цінності громадянського суспільства, правової демократичної держави, інтереси, права та свободи людини і громадянина (забезпечення і захист прав та свобод особи, верховенство закону, гласність, демократизм служби тощо).

Публічна роль державної служби, її соціальний статус визначаються характером суспільно-економічного ладу, політичної системи, типом держави, внутрішнім устроєм держапарату, характером механізму його функціонування, персональним складом корпусу державних службовців.

Діалектика взаємодії суб'єкта й об'єкта державного управління підпорядковує цілі і завдання державно-службових взаємин потребам і волі соціуму, його первинного суб'єкта – народу. Ефективність державної служби, її соціальна корисність визначаються тим, як, яким чином і наскільки якісно вона обслуговує потреби людини, допомагає їй у житті.

Правову основу державної служби складають юридичні норми, принципи, встановлення, що регламентують порядок формування і практики її здійснення. У юридичному значенні державна служба належить до публічно-правової сфери, регулюючої суспільне, державне життя людини.

Державна служба завжди пов'язана з владою, що зумовлює специфіку її правового опосередковування й організації. У ній багато імперативного – належного, необхідного, обов'язкового, того, що потрібно здійснювати незалежно від бажання або волі особи, що знаходиться на державній службі або з нею дотичного. Тут виявляється відмінність державної служби від праці, що стосується приватного життя людини (принаймні у вільному суспільстві), де приватноправові відносини регулюються цивільним законодавством.

Таким чином, державна служба України повинна втілювати єдність елементів двох груп. З одного боку, системи правових інститутів, що визначають порядок формування та реалізації цілей і функцій держави і вживання державної влади, а з іншого – сукупності людей, спеціально підготовлених і професіонально зайнятих у держапараті для втілення соціальної ролі держави.

Така єдність додає державній службі параметри публічно-правового інституту, що займає самостійне місце серед державних, правових і суспільних інститутів.

Література: 1. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки : Указ Президента України № 45/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.president.qou.ua. 2. Про План заходів щодо реалізації у 2012 році положень Стратегії державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки : Указ Президента України № 453/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.president.qou.ua.

УДК 336.223.2

Коротун А. В.

ДЕРЖАВНЕ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано законодавчу базу системи пенсійного забезпечення України. Висвітлено роль держави у сприянні подальшого розвитку пенсійного забезпечення.

Аннотация. Проанализирована законодательная база системы пенсионного обеспечения Украины. Освещена роль государства в содействии дальнейшему развитию пенсионного обеспечения.

© Коротун А. В., 2012

Annotation. The analysis of the legal framework of the pension system in Ukraine is given. The role of the state in facilitating the further development of pension provision is revealed.

Ключові слова: пенсійне страхування, системи пенсійного страхування, пенсійне забезпечення, державне соціальне страхування, недержавне пенсійне забезпечення.

Економічне зростання на етапі становлення та розвитку ринкових відносин в Україні передбачає неухильне виконання державою своїх соціальних функцій, зокрема соціальне страхування та забезпечення найбільш вразливої верстви населення – пенсіонерів. Пенсійна система в сучасному суспільстві відіграє значну соціальну та економічну роль. Тому її надійність і є запорукою соціальної та економічної стабільності та потребує постійної уваги з боку держави.

В Україні історично склалася однорівнева схема пенсійного страхування, яка базується на солідарності поколінь і має суттєві недоліки, серед яких: соціальна несправедливість, низькі пенсії, виключно солідарне фінансування пенсійних виплат. Негативний вплив на стан пенсійного страхування має сучасна демографічна ситуація та "старіння нації". З огляду на подальше поглиблення економічних перетворень актуальним є глибоке наукове осмислення впливу різноманітних факторів на процеси державного регулювання у сфері пенсійного страхування.

Проблеми державного регулювання системи пенсійного страхування широко розглянуті в працях таких відомих вчених, як: Л. Головко, П. Гаман, М. Корецький, В. Мартиненко, Л. Дідівська, О. Мордвінов, В. Воротін та ін.

Метою статті є дослідження державного сприяння розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні.

Базовим законом у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", в якому вперше комплексно врегульовано всі питання, пов'язані з функціонуванням системи пенсійного страхування, – від визначення суб'єктів цієї системи, їхніх прав та обов'язків до порядку сплати страхових внесків, здійснення пенсійних виплат, механізму управління цією системою. Донедавна всі ці питання регулювалися різними законодавчими актами, які належали до різних галузей права. Наприклад, умови та розміри пенсій визначалися Законом України "Про пенсійне забезпечення", питання обов'язкових платежів до Пенсійного фонду – Законом України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", механізм управління пенсійною системою взагалі не було врегульовано на законодавчому рівні. Важливим у цьому законі є те, що вперше визначено поняття пенсійного законодавства та предмет його правового регулювання згідно зі статтею 4 цього закону. Законодавство про пенсійне забезпечення базується на Конституції України [1], складається з основ Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення", законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інших законів і нормативно-правових актів, ухвалених відповідно до законів про пенсійне забезпечення, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні [2, с. 58–59].

За загальним правилом норми національного законодавства застосовують у частині, що не суперечить міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Не є винятком і законодавство у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Усього на цей час діє 12 міжнародних договорів, укладених між Україною та іншими державами щодо пенсійного забезпечення. Цими договорами передбачено спеціальні умови пенсійного забезпечення громадян держав, які підписали відповідні договори, відмінні від загальних правил, встановлених національним законодавством [2, с. 62–63].

З прийняттям Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення" 9 липня 2003 року і набранням чинності його з 1 січня 2004 року було створено законодавчу базу для розвитку системи добровільного пенсійного забезпечення, яка надає можливість громадянам робити додаткові добровільні накопичення на старість [3].

На теперішній час це єдиний законодавчий акт, спрямований на впорядкування діяльності з цього виду страхування громадян. Однак слід зазначити, що сьогодні вже існують організації, які зареєстровані як недержавні пенсійні фонди та займаються залученням коштів від підприємств та громадян для управління цими коштами з подальшим накопиченням та виплатою громадянам так званої додаткової пенсії.

Згідно з цим законом підприємства, установи та організації, які займаються недержавним пенсійним забезпеченням або в назвах яких використовуються слова "недержавний пенсійний фонд" чи "пенсійний фонд", можуть здійснити реорганізацію в пенсійні фонди, створені відповідно до вимог цього Закону, у строки та в порядку, встановлені Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, з урахуванням певних особливостей, або ліквідуватися [4, с. 221–226].

З метою ефективного функціонування пенсійної системи необхідно:

• запровадити єдині для всіх громадян правила пенсійного забезпечення виключно за рахунок страхових внесків. Існуючі зараз пільгові пенсійні режими відрегулювати окремим законом, де

передбачити виплату надбавок до пенсії лише за рахунок роботодавців через професійні й корпоративні пенсійні фонди;

• з метою відновлення належного рівня солідарності поколінь за прикладом інших країн розпочати поступове підвищення пенсійного віку громадян, що потребує роз'яснювальної роботи серед населення;

• зміцнити стійкість і фінансову передбачуваність солідарної системи, для чого проект бюджету ПФУ розробляти разом із проектом державного бюджету в рамках балансу суспільних фінансових ресурсів країни. Верховна Рада України має затверджувати бюджет ПФУ одночасно з державним бюджетом на відповідний рік (сьогодні бюджет Фонду затверджує уряд, до того ж часто з великим запізненням);

• розробити й запровадити програму реальної легалізації доходів населення з метою розширення бази нарахування страхових внесків;

• забезпечити прозорість солідарної системи й механізмів управління нею.

Отже, процес реформування пенсійного забезпечення в Україні вже розпочато – прийнято низку законів, спрямованих на підвищення ефективності пенсійного страхування, проведено реорганізацію органів, що його здійснюють. Важливого значення в процесі реформування пенсійної системи, а отже соціального забезпечення в цілому, набуло прийняття 9 липня 2003 року Верховною Радою України законів України "Про недержавне пенсійне страхування" і "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та інших законів, спрямованих на вдосконалення існуючої солідарної пенсійної системи.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : навчальний курс / Зайчук Б. О., Зарудний О. Б., Березіна С. Б. та ін. – К. : НВП "АВТ", 2004. – 256 с. 3. Про недержавне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Тополенко Н. М. Державне регулювання пенсійного забезпечення // Держава та регіони. – Серія: Державне управління. – 2006. – № 2.

УДК 35.081

Бердун В. В.

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРСНОГО ВІДБОРУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ"

Анотація. Розглянуто питання вдосконалення системи конкурсного відбору кадрів на посади державної служби.

Аннотация. Рассмотрены вопросы совершенствования системы конкурсного отбора кадров на должности государственной службы.

Annotation. The issues of improving the system of competitive selection of personnel for positions of state service are considered.

Ключові слова: державна служба, конкурсний відбір, реформування.

Одним з найважливіших чинників ефективного державного реформування є вдосконалення системи відбору висококваліфікованих фахівців.

Питання кадрового забезпечення державної служби досліджуються в роботах таких авторів, як: Нижник Н. Р., Дубенко С. Д., Оболенський О. Ю., Мельниченко В. І., Кабанець А. Г. та ін., але вони й досі не вивчені до кінця, і тому потребують подальших досліджень.

Метою дослідження є вдосконалення систем відбору кадрів, відповідно до нового Закону України "Про державну службу".

Об'єктом дослідження є особливості конкурсного відбору кадрів на посади державної служби в Україні.

Аналіз Закону України "Про державну службу" показує, що він пов'язаний з удосконаленням правового регулювання державної служби відповідно до європейських принципів ефективного врядування та із системними реформами, започаткованими Президентом України [1].

© Бердун В. В., 2012

Автор вважає, що для впровадження Закону України "Про державну службу" необхідно:

удосконалення системи управління персоналом на державній службі відповідно до стандартів Європейського Союзу;

гарантування об'єктивного, прозорого та неупередженого процесу прийняття і проходження державної служби;

запровадження нового інструменту управління людськими ресурсами на державній службі з метою підвищення ефективності її діяльності.

Порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, відповідно до нового Закону України "Про державну службу", містить низку положень.

На етапі проведення конкурсу передбачається:

1. Розміщення оголошення щодо проведення конкурсу. Державний орган, у якому проводиться конкурс, оприлюднює інформацію про проведення конкурсу на інтегрованому веб-сайті Національного агентства України з питань державної служби та поширює його через інші засоби масової інформації не пізніше як за місяць до проведення конкурсу. Оголошення щодо проведення конкурсу повинно містити таку інформацію:

найменування і місцезнаходження державного органу;

назва посади державної служби, група, підгрупа, до якої вона належить;

умови оплати праці (посадовий оклад);

посадові обов'язки;

інформація щодо строковості чи безстроковості призначення на посаду державної служби.

В оголошенні може міститися додаткова інформація, що не суперечить чинному законодавству.

2. При складанні іспитів (тестуванні) передбачаються тестові завдання на знання законодавства про державну службу, засад запобігання та протидії корупції і законодавства з урахуванням специфіки функціональних повноважень відповідного державного органу та структурного підрозділу, інші знання, вміння тощо.

3. Проходження співбесіди здійснюється з метою виявлення відповідності кандидатів на зайняття посад державної служби профілю компетентності відповідної посади. Цей етап дозволяє керівникові державного органу виявити, крім знань законодавства про державну службу, ще й особисті та професійні якості майбутнього працівника.

4. Проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. У разі виявлення за результатами спеціальної перевірки обмежень щодо вступу переможця конкурсу на державну службу оголошується повторний конкурс [2].

У подальшому планується розробити заходи з адаптації процедури конкурсного відбору кадрів на посади державної служби відповідно до нового Закону України "Про державну службу".

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Позиційні матеріали щодо основних положень Закону України "Про державну службу" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nads.gov.ua/sub/kiev/ua/publication/content/35220.htm?s-398224032=061d29455fba27431438fff2ba5e771c. 2. Про затвердження Типового порядку про проведення конкурсу на зайняття посад державної служби : Наказ Нацдержслужби України від 05.03.2012 р. № 43. Зареєстровано в Мін'юсті від 28.04.2012 р. № 709/21022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.-gov.ua/sud1519/news/18488/.

Грицай Ю. В.

УДК 35.078

ОСНОВНІ НАПРЯМИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Анотація. Розглянуто основні напрями кадрової роботи. Виявлено сутність кадрової політики.

Аннотация. Рассмотрены основные направления кадровой работы. Выявлена сущность кадровой политики.

© Грицай Ю. В., 2012

Annotation. The main directions of the personnel policy are considered. The essence of the personnel policy is revealed.

Ключові слова: кадрова політика, управління, ефективність.

Проблема кадрової політики завжди була актуальною, її вивченням займалися відомі вчені: В. Авер'янов, Г. Атаманчук, О. Оболенський, С. Серьогін, В. Олуйко, Ю. Битяк та ін.

Професор О. Оболенський так визначає поняття кадрової політики в системі державної служби: "Це сукупність принципів, правил і норм, якими керується держава при відборі та розміщенні на посадах, підготовці, перепідготовці та переміщенні державних службовців. Зміст державної кадрової політики визначає безпосередня діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, кадрових служб і посадових осіб із формування, професійного розвитку та раціонального використання кадрів" [1].

Метою статті є узагальнення основних напрямів кадрової політики та визначення механізму її реалізації.

Стартом для реформування кадрової політики став Указ Президента України від 1 лютого 2012 року № 45 [2], яким схвалено Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки.

Стратегією, як зазначено Хондогій І. В. [3], окреслено нову філософію реалізації державної кадрової політики, яка базується на засадах професіоналізму та порядності, перевагах "економіки знань", а основною системоутворюючою метою визначено забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами. Крім того, Стратегія передбачає вдосконалення системи прогнозування, потреби у підготовці кваліфікованих робітничих кадрів та фахівців з вищою освітою, формування та забезпечення виконання державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів і фахівців з вищою освітою відповідно до визначених державою пріоритетів соціально-економічного розвитку.

На сьогодні в Україні невідкладними є вирішення таких завдань, як:

створення загальнонаціональної системи управління персоналом та її складових: регіональних підсистем, орієнтованих на пріоритети регіонального розвитку;

розроблення та впровадження системи моніторингу людського розвитку;

детінізація ринку праці, подолання зловживань при наймі працівників, організації трудового процесу та оплати праці;

створення системи й технологій залучення інвестицій у людський розвиток;

удосконалення національної системи професійної підготовки з урахуванням реальних потреб у персоналі у сфері державного управління, соціально-гуманітарній сфері, ключових галузях економіки, промисловості та агропромисловому комплексі [4].

Аналізуючи наведене, можна визначитись з тим, що одним з основних аспектів управління персоналом є мотивація. Другий аспект пов'язаний з розвитком персоналу шляхом перепідготовки і підвищення кваліфікації. Це обумовлено тим, що від кваліфікації спеціаліста залежать ключові показники роботи.

На думку Кравченко Т. А. [5], основною метою сучасної державної кадрової політики є забезпечення високого професіоналізму управлінського процесу й усіх ділянок трудової діяльності кваліфікованими, активно діючими, добросовісними працівниками. Ця політика покликана визначити шляхи, засоби та механізми кадрового забезпечення реформ, максимально ефективно використовувати кадровий інтелектуальний потенціал, вироблення принципів і критеріїв відбору та розстановки кадрів за об’єктивними даними, стимулюючи їх службове і професійне зростання.

В умовах розгортання адміністративної реформи кадрову політику в системі державного управління України необхідно спрямувати на забезпечення належного професійного рівня і просування у службовій діяльності державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, зокрема керівних працівників. Тому сучасний вектор навчання в системі підготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів має бути чітко скоригований на розвиток інноваційного мислення, розуміння управлінцями всіх рівнів нинішніх функцій держави, її внутрішніх і зовнішніх завдань в умовах реалізації стратегічного курсу держави.

Отже, кадрове забезпечення державного управління є одним із ключових завдань державотворення на сучасному етапі розвитку України. Тому державна кадрова політика повинна охоплювати як центральний, так і місцевий рівні. У подальшому планується розробка механізму реалізації кадрової політики в органах державної влади та місцевого самоврядування в умовах модернізації державної служби.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Оболенський О. Ю. Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування / О. Ю. Оболенський. – Хмельницький : Поділля, 1999. – С. 570. 2. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки : Указ Президента України № 45/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.president.gov.ua/documents/14429.html. 3. Хондогій І. В. Підвищення ефективності державного управління шляхом реформування державної служби й виконавчої влади є одним з напрямів стратегічних перетворень, визначених Президентською Програмою економічних реформ "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://narodne-slovo.te.ua/2012/02/20/derzhavna-kadrova-polityka-ukrajinskyj-vymir/ 4. Проект Стратегії державної кадрової політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gorsovet.mk.ua/authority/strategia.pdf. 5. Кравченко Т. А. Формування державної кадрової політики у сфері державного управління: концептуальні засади та особливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du-/2011_2/files/DU211_23.pdf.

Умбатова О. В.

УДК 35.088

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Анотація. Досліджено актуальні проблеми реформування державного управління та державної служби в Україні; розглянуто питання вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців.

Аннотация. Исследованы актуальные проблемы реформирования государственного управления и государственной службы в Украине; рассмотрены вопросы модернизации системы профессинальной подготовки государственных служащих.

Annotation. In the article the topical issues of reformation of state administration and government service in Ukraine are examined; the problems of modernization of the system of state officials professional training are considered.

Ключові слова: державна служба, державне управління, професійна підготовка, реформування.

Одним з важливих шляхів посилення впливу галузі науки "Державне управління" на реформування державної служби та державного управління в Україні стає розвиток і вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. У зв'язку з цим особливого значення набувають питання удосконалення методичного забезпечення навчального процесу відповідно до вимог часу, створення нового покоління освітніх стандартів, відкриття нових сучасних спеціалізацій, впровадження інноваційних форм у системі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців тощо.

У розробці теоретико-методологічних засад функціонування та розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців відіграли значну роль наукові праці таких українських дослідників, як: В. Авер`янов [1], С. Дубенко [2], О. Лазор [3], О. Оболенський [4] та ін.

Мета цієї статті полягає в тому, щоб на основі проведеного дослідження функціонування системи професійного навчання державних службовців та її структури виділити організаційно-управлінські напрями діяльності даної системи в контексті забезпечення зростання професіоналізму державних службовців та залежність кар'єрного просування від навчання.

Ст. 29 діючого Закону України "Про державну службу" визначено, що "результати навчання і підвищення кваліфікації є однією з підстав для просування у службовій діяльності". Для її виконання в кожному органі державної влади чи місцевого самоврядування розробляються річні та перспективні плани роботи з кадрами, в яких визначаються заходи, зокрема, щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації тощо [5].

Доцільно вважати, що прийом на державну службу та просування в ній мають бути також органічно пов'язані з безперервним навчанням державних службовців. Багато у становленні системи навчання державних службовців, особливо в забезпеченні його безперервності й обов'язковості, залежить від зміни відношення до нього як з боку керівників, так і з боку працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. Важливо в загальнодержавному масштабі досягти того, щоб систематичне професійне навчання службовців стало складовою їх професійної діяльності, не особистою ініціативою, а обов'язковою вимогою, частиною державно-управлінської діяльності та здійснювалося за рахунок державного бюджету.

На думку автора, необхідним є створення нового мотиваційного механізму, не лише стимулюючого, а такого, що ставить службовця перед необхідністю постійного оновлення своїх профе-

© Умбатова О. В., 2012

сійних знань, умінь та навичок. Досвід цивілізованих країн засвідчує, що необхідно пов'язати службове просування, розмір заробітної плати з рівнем кваліфікації, компетенції, діловими якостями, щоб професійна підготовка, підвищення кваліфікації службовця були органічно вбудовані до його професійної діяльності, службової кар'єри, оплати праці. У таких умовах, а також з удосконаленням порядку проведення атестації, присвоєння чергового рангу підвищиться мотивація до праці та відповідальність службовця за свій професійний розвиток.

На сучасному етапі пріоритетним напрямом державної політики має стати створення повноцінної ефективної системи неперервного професійного навчання державних службовців, що відповідала б кращим європейським стандартам професійної освіти.

Результативність діяльності системи професійного навчання може бути досягнута за умови відповідності професійної підготовки та післядипломної освіти вимогам освіти для суспільства із запровадженням інноваційних технологій, творчого підходу та її безперервності.

Зміст професійного навчання державних службовців повинен формуватися з урахуванням прогнозів соціально-економічного та політичного розвитку держави, освітньо-кваліфікаційних характеристик підготовки і професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців та реалізуватися через сукупність освітньо-професійних і професійних програм та забезпечення їх сертифікації. Результати професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування мають бути одним з основних чинників при їх просуванні у службовій діяльності [1].

Система професійного навчання державних службовців має свою цільову спрямованість, а також виступає як єдина система освітньої діяльності з єдиними вимогами щодо формування змісту навчання, з мережею навчальних закладів, визначених у встановленому порядку, та зі своєю системою управління.

Таким чином, можна зробити висновок, що модернізація цієї системи повинна йти одночасно у двох напрямах:

1. Модернізація загальнонаціональної системи професійного навчання державних службовців проходить шляхом системності в професійно-освітній процес на базі реалізації єдиної державної кадрової політики у сфері державної служби через визначення структури та змісту професійної діяльності державних службовців, професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців, цілей, пріоритетів і принципів професійного навчання, введення єдиних державних стандартів професійної підготовки та критеріїв оцінки їх досягнення. Саме це має надати системі професійного навчання цілісність та забезпечить неперервність і послідовність навчального процесу.

2. Модернізація загальнонаціональної системи професійного навчання державних службовців проходить шляхом зміцнення керованості діяльності системи, взаємозв'язку та скоординованості дій всіх акредитованих та ліцензованих навчальних закладів, що здійснюють освітню діяльність в освітній галузі державного управління.

У подальших дослідженнях планується здійснити розробку механізму вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Державне управління: теорія і практика / за заг. ред. Авер`янова В. Б. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432 с. 2. Дубенко С. Проблеми реформування державної служби в Україні / Дубенко С. // Вісник державної служби в Україні. – 1995. – № 4 – 5. – 117 с. 3. Оболенський О. Ю. Державна служба : підручник / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 472 с. 4. Лазор О. Д. Державна служба в Україні : навч. посібн. / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор – К. : Дакор, КНТ, 2005. – 472 с. 5. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 35.07

Петренко О. М.

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. Проаналізовано механізми впровадження європейського досвіду місцевого самоврядування. З'ясовано й обґрунтовано необхідність визначення законом України власних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків.

© Петренко О. М., 2012

Аннотация. Проанализированы механизмы внедрения европейского опыта местного самоуправления. Выяснено и обосновано необходимость определения Законом Украины собственных полномочий органов местного самоуправления в сфере международных связей.

Annotation. The mechanisms of implementing European experience in local government are analyzed. The necessity of determining own authorities of local governments in the sphere of international relations directly by the Law of Ukraine is ascertained and proved.

Ключові слова: держава, зовнішня політика, міжнародна діяльність, місцеве самоврядування.

Демократизація державного та суспільного життя в умовах незалежної держави України супроводжується процесами становлення і розвитку системи місцевого самоврядування. У зв'язку із входженням України у світову спільноту держав на правах суверенної рівності, проголошенням стратегічного курсу на європейську інтеграцію значення міжнародного співробітництва місцевих влад значно зростає.

Питанням співробітництва місцевих влад у контексті здійснення ними зовнішніх функцій держави, а також вивчення конкретних організаційно-правових форм міжнародного співробітництва міських рад та управлінським аспектам цієї діяльності присвячені роботи таких вчених, як: М. Баймуратов [1], Т. Непомнящий, М. Песляк [2] та ін.

Зазначимо, що місцеве самоврядування – це одна з основ справді демократичної держави, специфічна форма народовладдя, закріплена у законодавстві, право і реальна можливість жителів сіл, селищ, міст (територіальних спільнот, громад) самостійно вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції і законів держави. Саме в наданні "місцевому суспільству" права самому знати свої суспільні інтереси міститься джерело виникнення, становлення та реалізації об'єктивного інтересу до міжнародного співробітництва місцевої влади, який проявляється у формуванні мотивацій і компетентності у цій сфері суспільного життя територіальних громад та їх членів.

Але здійснення міжнародних і зовнішньоекономічних зв'язків органами місцевого самоврядування не визначаються власне законом, що викликає труднощі у визначенні співвідношення інтересів держави і територіальних громад у сфері міжнародного міжмуніципального та іншого співробітництва. Безперечно, головним суб'єктом міжнародних відносин є держава. На практиці органи місцевого самоврядування, особливо великих міст, беруть активну участь у міжнародному співробітництві як через встановлення прямих міжмуніципальних зарубіжних зв'язків, так і в рамках міжнародних неурядових організацій. Таким чином, на думку Баймуратова М. О. [1, с. 127], основним критерієм формування компетенції місцевих рад у галузі міжнародного співробітництва є реалізація зовнішньополітичної програми суверенної держави у сфері міжнародного гуманітарного співробітництва і встановлення зв'язків між органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями, суб'єктами господарювання і мешканцями міст та інших адміністративно-територіальних одиниць.

Як стверджує зазначений вчений [1, с. 22], здійснюючи міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки, органи місцевого самоврядування стають важливим чинником успішної реалізації зовнішньої політики держави, сприяють виконанню державних функцій у сфері міжнародної політики. Крім того, участь органів місцевого самоврядування у міжнародному співробітництві сприяє становленню якісно нової суспільної свідомості територіальних громад та їх членів, нової системи цінностей, яка заснована на подоланні стереотипів, що склалися ще за радянських часів, космополітизації та глобальному загальнолюдському підході.

Вивчаючи зарубіжний досвід місцевого самоврядування, слід ураховувати, що воно існує в досить різних за ступенем демократії країнах, перші з яких називаються країнами класичної демократії (Великобританія, Франція, Німеччина та ін.), другі – новодемократичними (Литва, Польща, Чехія, Угорщина, Болгарія тощо), а треті – країнами перехідної демократії (Білорусь, Росія, Грузія). Місцеве самоврядування, попри наявність різних його систем, зокрема в Україні та європейських державах, має спільні риси.

Основи функціонування зарубіжних органів місцевого самоврядування містяться в конституціях зарубіжних країн, регулюються поточним законодавством про місцеве самоврядування. Проте слід зважити на те, що закони не повністю регулюють питання місцевого самоврядування, серед них не визначені повноваження у сфері міжнародного співробітництва.

Перші міжнародні контакти жителів населених пунктів різних країн виникли у 1940 році між містами Фінляндії та Швеції. Під час Другої світової війни таке співробітництво набуло характеру порозуміння міст. Таким чином, перші напрями співробітництва органів місцевого самоврядування було розроблено в рамках двосторонніх зв'язків із зарубіжними містами. Велику роль у міжнародному співробітництві міст світу відіграють міжнародні неурядові організації, такі, як: Міжнародна спілка місцевої влади, Рада Європи, Конгрес місцевих і регіональних влад Європи та ін. Міжнародний рух порозумінних міст одержав своє організаційне та міжнародно-правове оформлення у 1957 році у місті Екс-ле-Бен (Франція), де відбувся організаційний конгрес Всесвітньої федерації споріднених міст, яка пізніше дістала назву Всесвітньої федерації об'єднаних і споріднених міст (ВФОМ) – World Federation of United and Twinned Towns (UTO), яка захищає інтереси місцевих і регіональних органів самоврядування понад 100 країн [3, с. 436–437].

Слід зазначити, що міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування зарубіжних країн регулюються як внутрішньодержавним (національним) законодавством цих країн, так і міжнародним публічним правом. У радянський період право вступати в міжнародне співробітництво в місцевих радах України було відсутнім [3, с. 435].

На початку реформи організації державної влади і самоврядування на місцях в Україні було прийнято Закон УРСР "Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування" від 07.12.1990 р., який надав місцевим радам усіх рівнів організаційну самостійність. Це забезпечило додаткові можливості активізації місцевих рад у сфері міжнародного співробітництва.

Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування здійснюються також на правовій основі шляхом підписання угод (договорів) про співробітництво (порідднення, партнерство, дружбу, спільну діяльність та ін.), у яких закріплюються основні цілі й організаційно-правові форми такої взаємодії. Незважаючи на те, що такі угоди укладаються між суб'єктами різних держав, вони не є угодами міжнародного характеру, а мають чинність актів локального регулювання [4, с. 439]. Таким чином, в Україні практично сформована профільна міжнародна правосуб'єктність місцевої влади. Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування регулюються внутрішньодержавним (національним) законодавством, міжнародним публічним правом, а також міжнародним приватним правом. Українське законодавство надає місцевим радам права на вступ до різних міжнародних асоціацій та товариств, визначає самоврядні повноваження органів місцевого самоврядування в галузі зовнішньоекономічної діяльності. У той же час національне законодавство прямо не визначає самоврядні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків, що викликає певні труднощі в організації та здійсненні цих повноважень на практиці.

Отже, здійснений аналіз нормативно-правової бази міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування показав, що, незважаючи на активну міжнародну діяльність органів місцевого самоврядування, особливо великих міст, яким є Харків, здійснення власних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків не визначаються напряму законом, що викликає труднощі у визначенні співвідношення інтересів держави і територіальних громад у сфері міжнародного співробітництва та у формуванні відповідних виконавчих органів. Для подальшої стимуляції розвитку міжнародного співробітництва, сприяння формуванню мотивації до такого співробітництва необхідне більш чітке розмежування функцій і обов'язків держави і місцевого самоврядування у сфері міжнародної діяльності, що можна було б досягти за допомогою внесення до Закону України "Про місцеве самоврядування" [5] статті "Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування", яка б визначала компетенцію і повноваження органів місцевого самоврядування у сфері здійснення співробітництва з органами місцевого самоврядування іноземних держав, відповідно до положень Європейської Хартії про місцеве самоврядування від 15 жовтня 1985 роки, ратифікованої Україною.

У подальшому планується дослідити міжнародне співробітництво Харківської міської ради як одного з найбільш активних органів місцевого самоврядування України в системі міжнародних зв'язків.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Баймуратов М. О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України : автореф. дис. д-ра юр. наук / Баймуратов М. О. ; Одеський державний ун-т ім. І. Мечнікова. – Одеса, 1996. – 53 с. 2. Непомнящий Т. В дружбе с городами мира / Непомнящий Т., Песляк М.В. – М. : Юридическая литература, 1987. – 368 с. 3. Муніципальне право України / за ред. Погорілка В. Ф., Фризького О. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с. 4. Муніципальне право зарубіжних країн : навч. посібн. : у 2-х Ч. І / за заг. ред. проф. Мартиненка П. Ф. – К. : Знання України, 2005. – 148 с. 5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 336.02.316.42(477)

Скоропльот Н. І.

АДРЕСНА СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. Визначено поняття соціальної допомоги. Обґрунтовано адресність соціальної допомоги. Вивчено світовий досвід надання соціальних допомог.

© Скоропльот Н. І., 2012

Аннотация. Определено понятие социальной помощи. Обоснована адресность социальной помощи. Изучен мировой опыт предоставления социальных пособий.

Annotation. The concept of social assistance is defined. The social assistance targeting is grounded. The world experience in providing social assistance is explored.

Ключові слова: соціальна допомога, адресність.

Актуальність цього дослідження обумовлена низкою чинників, зокрема, головним завданням системи соціального забезпечення на сучасному етапі трансформації українського суспільства за умов прогресуючої диференціації доходів є боротьба з бідністю. Завдання боротьби з бідністю має отримати пріоритет перед іншими функціями, що забезпечуються наданням соціальних допомог, зокрема, грошовими, такими, як страхування та згладжування доходів. Акцент на боротьбі з бідністю – не оцінне судження про належну роль соціальних допомог, а наслідок поточних соціально-економічних процесів.

У 2006 році Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства праці та соціальної політики України та Національної академії наук України проводив дослідження на тему "Адресна соціальна допомога як складова соціальної політики: теоретичні та методичні підходи". Як зазначили у своїй статті Давидюк О. О., канд. соц. наук, завідувач відділу проблем соціальної безпеки, Ільчук Л. І., канд. політ. наук, доцент, директор Центру, проблемою є "примирення" викликаного економічною необхідністю стримування державних витрат з дією політичних чинників, що змушують підвищувати розмір наданих допомог [1].

Таким чином, об'єктивно існує необхідність у виявленні напрямків та надійних механізмів становлення системи адресної соціальної допомоги в Україні, пошуку оптимальних форм боротьби з бідністю, визначенні науково обґрунтованих засад модернізації законодавства в цій галузі. Універсальна соціальна політика має на меті створення служб для кожного представника певної групи людей, наприклад, людей похилого віку чи дітей. Адресна політика зосереджує свої зусилля лише на людях, що мають певні потреби.

Соціальна допомога – це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачується нужденним людям як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу [2]. Це означає також, що одні прошарки населення користуватимуться благами програми допомоги, а інші будуть виключені зі сфери її дії. Розмір допомоги, яку отримують найнужденніші групи населення, може бути менший, аніж допомога менш нужденним. Перевага адресності полягає в ефективнішому використанні коштів для допомоги нужденним. У безадресних субсидіях (наприклад, встановлення плати за комунальні послуги, за проїзд у транспорті, ціни на окремі товари, ліки нижче собівартості) на бідних припадає лише частина коштів. Більше користі з таких субсидій мають заможніші, оскільки більше споживають. В адресній програмі більша частина коштів витрачається на бідних. Отже, адресуючи допомогу, можна або збільшити її розмір на кожного отримувача, або зменшити загальну вартість програми допомоги. Адресність соціальної допомоги розглядається у двох аспектах: здатність системи забезпечувати допомогою всіх, хто її потребує, й унеможливлення доступу до коштів соціальної допомоги тих, для кого вона не призначена.

Соціальна допомога надається практично в усіх розвинених країнах з метою покриття тих недоліків, що виникають в інших системах соціального забезпечення, і тим самим має сприяти боротьбі з бідністю. У країнах, що розвиваються, соціальна допомога має менше розповсюдження, і якщо вона існує, то зазвичай обмежується однією-двома категоріями населення. Відносно низький рівень поширення соціальної допомоги у країнах, що розвиваються, свідчить про ті проблеми, з якими зіштовхуються уряди багатьох країн у зв'язку з наданням адекватних коштів на такі цілі.

У країнах континентальної Європи (Австрії, Бельгії, Німеччині і Нідерландах) є чітке розмежування соціального страхування, заснованого на зроблених раніше внесках, і соціальної допомоги, що надається з бюджетних коштів. Тут боротьба з бідністю головним чином розглядається як підтримка певного рівня доходу. Зазвичай вона вводиться в законодавчому порядку, але її виконання і фінансування здійснюють місцеві органи влади, причому у посадової особи, що відповідає за конкретну заявку, практично немає свободи у прийнятті рішень саме на місцевому рівні.

Необхідно визначити, якою мірою запроваджена система заходів має попереджати "розсіювання" допомог. Ігнорування проблеми призведе до зростання витрат та порушення бюджетних обмежень. Проте занадто строга адресність загрожує значними прогалинами в охопленні. Один зі шляхів вирішення цієї проблеми – створення механізмів самоадресування. Зміст цього підходу полягає у розробці таких допомог, які намагаються одержати лише ті, хто дійсно бідний [3]. Як показує світовий досвід, необхідно зміцнювати та розвивати систему соціальної допомоги, здатної надати підтримку у випадку бідності потенційно великій кількості нужденних, забезпечити необхідний

адміністративний потенціал та заохочувати практичні заходи щодо адресного надання благ в інтересах стримування витрат. Однак зрозуміло, що все це може мати місце лише за умови відповідного рівня соціальних допомог.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. http://www.cpsr.org.ua/. 2. Мандибура В. Соціальна політика держави та її структурні складові / Мандибура В. // Україна: аспекти праці. – 2000. – № 7. 3. Мандибура В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання / Мандибура В. – К. : КНЕУ, 1998.

УДК 35.07

Повалій С. Є.

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Розглянуто процес реформування та збільшення ефективності державної служби України на шляху до Європейського Союзу. Проаналізовано основні аспекти реформування.

Аннотация. Рассмотрен процесс реформирования и увеличения эффективности государственной службы Украины на пути к Европейскому Союзу. Проанализированы основные аспекты реформирования.

Annotation. The process of reforming and increasing the efficiency of government service of Ukraine on a way toward European Union is considered. The basic aspects of reformation are analysed.

Ключові слова: державна служба, Європейський Союз, реформування.

На сьогодні перед Україною постають проблеми, пов'язані із загальною світовою тенденцією до глобалізації. Насамперед, вони зумовлені процесами європейської та євроатлантичної інтеграції. Ключову роль у цих процесах відіграє головний інструмент інтеграції – вітчизняна державна служба, функціонування якої зумовлює якість державного управління.

Питанню удосконалення і реформування державної служби України приділяли увагу у своїх працях такі фахівці, як: Авер'янов В. Б. [1], Желюк Т. Л. [2], Леонова А. О. [3] та ін.

Але наразі недостатньо уваги приділено процесу реформування державної служби. Тому метою цього дослідження є аналіз умов реформування та збільшення ефективності державної служби України на шляху до євроінтеграції.

На сьогодні у системі державної служби є проблеми, які перешкоджають реальній адаптації до умов європейського співтовариства і які потребують вирішення. На офіційному веб-сайті Головдержслужби України зазначені основні з них [4]:

1) відсутність чіткого законодавчого розмежовування політичних та адміністративних функцій у системі державного управління, що призводить до не завжди обґрунтованої плинності кадрів державної служби залежно від політичних змін;

2) відсутність законодавчо закріплених критеріїв зарахування на посади державних службовців працівників, які реалізують відповідні державно-владні повноваження, а тому чітко не визначено коло осіб, на яких поширюється законодавство про державну службу;

3) діяльність держслужбовців залишається недостатньо відкритою та прозорою, не створено умов для надійного контролю за такою діяльністю з боку суспільства, що надає додаткові можливості для зловживань, порушень, хабарів і безвідповідальності;

4) залишається низькою якість управлінських послуг, які надаються державними службовцями, відсутні чітко регламентовані процедури та національні стандарти надання послуг;

5) недосконалою є система проходження державної служби, тобто система відбору, призначення на посади, просування у службовій діяльності.

Слід погодитися з думкою авторів роботи [3], що внаслідок цих та інших факторів знижується ефективність державної служби, посилюється відчуження людини від держави, зростає неповага до державних органів.

Як стверджують зазначені дослідники, адаптація інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу має здійснюватись за такими пріоритетними напрямами:

1) удосконалення правових засад функціонування державної служби;

2) реформування системи оплати праці державних службовців;

© Повалій С. Є., 2012

3) встановлення порядку надання державних послуг та вдосконалення нормативного регулювання вимог професійної етики державних службовців;

4) удосконалення та підвищення ефективності управління державною службою;

5) професіоналізація державної служби [3, с. 222].

Для перетворення державної служби України у державну службу європейського зразка, на думку Авер'янова В. Б. [1, с. 343], необхідно в законодавчих актах передбачити:

1) встановлення публічно-правових відносин між державними службовцями і державою;

2) забезпечення політичної нейтральності державних службовців шляхом розмежування політичних та адміністративних посад у системі виконавчої влади;

3) чіткі критерії зарахування до посад державних службовців працівників, які виконують відповідні державно-владні повноваження;

4) реформування і законодавче врегулювання системи оплати праці державних службовців;

5) встановлення прозорих та справедливих принципів відбору на посади державних службовців виключно на конкурсних засадах;

6) запровадження в системі держслужби управління персоналом, що базується на принципах законності, компетентності та професійних заслуг;

7) встановлення індивідуальної дисциплінарної відповідальності державних службовців, конкретного переліку дисциплінарних порушень і дисциплінарних стягнень, процедури наслідування їх та порядку оскарження [1, с. 343].

Таким чином, з метою подальшого реформування державної служби в умовах адаптації до Європейського Союзу слід вдосконалити систему правових та соціальних засад ефективного функціонування державної служби та її кадрового забезпечення, реалізувати Концепцію з адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу, розробити законодавство України про державну службу та створити систему регламентів виконання державних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

У подальшому планується здійснювати дослідження в напрямі розробки механізму реформування державної служби України в умовах адаптації до євроінтеграції.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Державне управління: теорія і практика / за заг. ред. докт. юр. наук, професора Авер'янова В. Б. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432 с. 2. Желюк Т. Л. Державна служба : навч. посібн. / Желюк Т. Л. – К. : ВД Професіонал, 2005. – 576 с. 3. Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції України : навч.-метод. посібн. / Леонова А. О., Давидова В. П., Новачук О. О. – К. : ДПА України, 2007. – 390 с. 4. Офіційний веб-сайт Головдержслужби України. – Режим доступу : http://www.guds.gov.ua. 5. Про стратегію реформування системи державної служби в Україні : Указ Президента України від 14.04.2008 р. №599/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uazakon.com/document/spart45/inx45172.htm. 6. Про підвищення ефективності системи державної служби : Указ Президента України від 11.02.2000 р. №208/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=208%2F2000.

Діденко Н. Г.

УДК 35.07

ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ВИЗНАЧЕННІ ПРИНЦИПІВ ТА ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто актуальність та доцільність застосування європейського досвіду соціального партнерства у визначенні принципів і пріоритетів державного управління в Україні.

Аннотация. Рассмотрены актуальность и целесообразность применения европейского опыта социального партнерства в определении принципов и приоритетов государственного управления в Украине.

© Діденко Н. Г., 2012

Annotation. The article is devoted to the relevance and feasibility of implementing the European experience of social partnership in defining the principles and priorities of the government in Ukraine.

Ключові слова: соціальне партнерство, державне управління, європейський досвід, соціальна взаємодія.

Європейський досвід соціального партнерства, заснований на принципових положеннях угоди про створення Європейського економічного співтовариства 1957 року, в якій соціальне партнерство розглядалося як механізм, що при формуванні європейського ринку дає змогу зняти певну соціальну напругу, компенсувати негативні соціальні тенденції, є позитивним прикладом побудови нового соціально-економічного устрою, який відповідає ідеї загального добробуту та справедливого суспільства.

У даному контексті соціальне партнерство може розглядатися, наприклад, як засіб подолання безробіття, яке набуває масового характеру в останні роки під впливом фінансово-економічної кризи, маючи як відкриті, так і "скриті" форми. Це обумовлює необхідність взаємодії між органами державної влади, роботодавцями, громадянами і громадськими організаціями щодо встановлення прийнятних умов на ринку праці, який не може обмежувати права громадян на отримання роботи і має гарантувати певні трудові стандарти. У рамках цих відносин мають також вирішуватися питання щодо гарантії трудових прав категорій громадян, які є найбільш соціально вразливими.

Досвід країн ЄС, які у другій половині XX ст. досягли високих соціальних стандартів та консенсусу у суспільстві, демонструє, що соціальне партнерство дозволило побудувати систему відносин між найманими працівниками та роботодавцями щодо узгодження їх інтересів у соціально-трудовій сфері та врегулювання соціально-трудових конфліктів, з посередницькою функцією держави як безпосереднього учасника колективних переговорів через своїх представників або опосередковано, через арбітражні суди, законодавчі акти, органи з узгодження конфліктів. Як свідчить цей досвід, механізм соціального партнерства в умовах трансформації суспільства охоплює широке коло суб'єктів і виходить за рамки соціально-трудових відносин, що дозволяє говорити про формування певних моделей партнерства, які впливають на розвиток суспільства в різних сферах, об'єднують зусилля громадян у вирішенні актуальних проблем економічного, політичного, соціального та культурного характеру.

У вітчизняній науковій думці ще до цього часу ведуться дискусії щодо ефективності, можливостей, результатів, методів соціального партнерства. Суттєво впливає на характер дискусії реальний соціально-економічний і політичний стан у країні, коли зниження рівня та якості життя більшості населення, різка поляризація українського суспільства за рівнем доходів, власністю, можливостями розвитку власного бізнесу, значне зростання злочинності є настільки гострими, що, за думкою багатьох громадян, потрібна "сильна рука", яка може швидко навести порядок і лад у країні та зменшити соціальну нерівність. Отже, соціальне партнерство визиває у них недовіру – це "м'якість" влади або соціальна ілюзія.

Автор вважає, що існування соціального партнерства як системи соціальної взаємодії, інструменту змін у суспільстві, який гарантує проведення реформ мирним шляхом, адаптації соціальних інтересів суб'єктів партнерства до суспільних змін, збереження між собою певних загальнозначущих цінностей, історично доведено в країнах ЄС і може бути використаним для формування пріоритетів і принципів державного управління в Україні.

Вдумливе використання раціональних елементів соціального партнерства, апробованого в європейських країнах, є важливим фактором створення власної моделі соціального партнерства на шляху соціальних трансформацій від колективної соціалістичної держави з її державним патерналізмом до вибраної українською елітою ліберальної моделі вільного ринку, конкуренції, рівності шансів.

Автор звертає увагу, що у кожній країні ЄС формувалася власна, особлива модель соціального партнерства, яка, відтворюючи загальний механізм, адаптувала його до конкретних умов своєї держави, з урахуванням інтересів власних громадян. Цей фактор має важливе значення для розбудови соціального партнерства в Україні, яке теж має відповідати, перш за все, інтересам власних громадян і враховувати історичний політичний і соціальний досвід країни. Особливо це стосується намагань прищепити на український ґрунт неоліберальні ідеї, не враховуючи історично обумовленого досвіду соціал-демократичної традиції українського суспільства.

Слід зазначити, що для розвитку соціального партнерства і встановлення прийнятних соціальних стандартів держава, громадяни, профспілки, бізнес в країнах ЄС пройшли досить складний шлях узгодження інтересів, взаємних претензій та прийнятних нормативів у соціально-трудових відносинах, соціальному захисті, підвищенні рівня життя різних категорій населення. Відмінності моделей партнерства містяться у правових умовах взаємодії між державною владою та спілками трудящих, відносинах профспілок з асоціаціями роботодавців, участі робітників в управлінні виробництвом, рівні розвитку громадянського суспільства і можливостях політичної участі громадян в управлінні країною.

Зокрема, якщо виділяти три основні моделі, які сформувалися в європейських країнах, то в кожній з них державне регулювання має свою специфіку:

в англійській моделі органи державної влади мало впливають на економічні процеси й обмежуються регулюванням ринку через контракти із соціальними партнерами та обмеженням монополістичних тенденцій;

у німецькій моделі соціального ринкового господарства держава виконує посередницькі та координуючі функції, які спрямовані на досягнення соціальної згоди, стабільності, взаємних зобов'язань щодо розвитку ефективної економіки;

у дирижистській (Франція, Італія) моделі державні підприємства та державне регулювання виступають важливим фактором економічного життя, відіграють провідну роль у соціально-економічному розвитку.

Аналізуючи західноєвропейський досвід соціального партнерства, Ю. Ольсевич звертає увагу на певні практичні висновки, які витікають з цього досвіду і можуть бути корисними при формуванні системи соціального партнерства:

1) розвиток соціального партнерства здійснювався одночасно на всіх рівнях (підприємство – фірма – галузь – країна), що сприяло кумулятивному, зростаючому процесу партнерства і перешкоджало перевазі егоїстичних, групових інтересів над загальнонаціональними, тому думка про те, що соціальне партнерство може розвиватися лише "знизу" і носить стихійний характер, є необґрунтованою;

2) механізм соціального партнерства має включати дві взаємопов'язані структури – національні органи соціальних консультацій, які мають забезпечити соціальний консенсус у країні, та розгалужену система (на рівні підприємства, фірми, галузі, регіону, країни) дво- і тристоронніх угод регулювання трудових відносин;

3) фундаментом ідеології соціального партнерства є згода відносно забезпечення для кожного громадянина певної сукупності соціальних прав, включаючи мінімальний життєвий рівень, незалежно від віку, статі, соціального статусу, роду занять. Цей національний критерій діє і в рамках ЄС;

4) соціальне партнерство засноване також на підтримці ринкових відносин і відмові від прямого або часткового контролю держави над ринком і ринковими цінами, що не виключає впливу держави через диференційовані податки, субсидії тощо [1, с. 67–68].

Таким чином, досвід європейського соціального партнерства свідчить, що цей процес не може бути короткотерміновим, одностороннім і безсистемним. Отже, важливо уникнути повторення помилок і негативних процесів, які призвели до відмови від певних досягнень партнерства у європейських країнах, і забезпечити формування власної ефективної моделі партнерства в Україні, основні елементи та передумови якої є предметом подальших досліджень.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Ольсевич Ю. Социальное партнерство в России: имеются ли предпосылки? / Ю. Ольсевич // Вопросы экономики. – 1994. – № 5. – С. 60–70.

Приліпко О. В.

УДК 332.22

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ З УРАХУВАННЯМ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Анотація. Розглянуто особливості і проблематику системи місцевого оподаткування, визначено перспективи її удосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду.

Аннотация. Рассмотрены особенности и проблематика системы местного налогообложения, определены перспективы ее усовершенствования с учетом мирового опыта.

Annotation. The given article is devoted to peculiarities and problems of the local taxation system, determination of prospects for its improvement using the world experience.

Ключові слова: місцеві бюджети, місцеве самоуправління, місцеві податки та збори, місцеве оподаткування.

На сучасному етапі розвиток місцевого самоврядування визначений одним із найважливіших напрямів державної політики. Розширення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, яке відбулося протягом останніх років, не супроводжується адекватним збільшенням обсягів фінансових ресурсів, що надходять у їх розпорядження. Незначними залишаються власні доходи і, зокрема, місцеві податки та збори.

© Приліпко О. В., 2012

Проблематика місцевого оподаткування займає важливе місце в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Частково проблеми, пов'язані з механізмом сплати місцевих податків і зборів, розглядались у працях вчених-економістів: О. Величка [1], І. Дмитренка [1], В. Іваненка [2], О. Махмудова [3], В. Найдьонова [3], М. Назаровича [4], Ц. Огонь [5] та ін.

Ефективність структурних перетворень та загальний стан розвитку на місцях залежать від того, які бюджетні ресурси отримають у своє розпорядження місцеві органи влади та через які фінансові важелі це здійснюватиметься. У зв'язку з цим пошук форм і методів зміцнення фінансів місцевих органів влади в Україні є актуальним завданням.

На теперішній час особливої актуальності набувають питання, пов'язані з аналізом, систематизацією нагромадженого досвіду вітчизняної економіки, узагальненням досягнень зарубіжних країн в області формування та раціонального використання місцевих податків і зборів, що особливого значення набуває в умовах проведення адміністративно-територіальної реформи. Місцеві податки і збори в Україні практично не виконують ні фіскальної, ні регулюючої функції, оскільки місцеві ради не мають жодного більш-менш серйозного об'єкта оподаткування [3]. Це доводить, що назріла реорганізація системи місцевого оподаткування і вона повинна спрямовуватися, перш за все, на забезпечення зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування

Досвід розвинутих країн свідчить [1], що в багатьох країнах (США, Франція, Італія) місцеві органи влади наділені правом самостійно встановлювати місцеві податки та збори. Така самостійність може проявлятися у різних, найприйнятніших для конкретних умов кожної країни формах, відповідних державному устрою та розподілу повноважень між центральним урядом і місцевим самоврядуванням. Органи місцевої влади можуть мати необмежені права у місцевому оподаткуванні, виборі форм обкладання та його розмірів. Самостійність місцевої влади обмежується з боку держави за допомогою [1]:

установлення обов'язкових місцевих податків і зборів;

визначення ставок місцевих податків і зборів;

установлення граничних ставок місцевих податків і зборів або надбавок до загальнодержавних податків, у межах яких місцеві органи влади самостійно визначають ставку оподаткування.

Становлення системи місцевого оподаткування в Україні відбувалося надто повільними темпами. Діюча до 2011 року система місцевих податків і зборів мала цілу низку недоліків [5]: відсутність ефективного правового поля, що відповідало б сучасним умовам господарювання; незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів та вузький перелік місцевих податків і зборів; відсутність правових механізмів у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів; нерозвиненість податків, які відображають політику органів місцевого самоврядування.

Основна мета в частині вдосконалення порядку справляння місцевих податків і зборів полягає у зміцненні та стабілізації фінансів місцевих органів влади України в умовах різкого скорочення обсягів централізованого фінансування [2].

З метою збільшення податкових надходжень до бюджетів місцевого самоврядування одним з перспективних напрямів розвитку системи місцевого оподаткування в Україні стало введення в дію з 2011 року ст. 265 Податкового кодексу [6], відповідно до якої стягуються два місцевих податки (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок) та три місцевих збори (збір за проведення деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір).

Як показує зарубіжний досвід, підвищення ролі місцевого оподаткування неможливе без запровадження податку на нерухоме майно (нерухомість). Введення податку на майно може стати найбільш стабільним доходом для місцевих бюджетів України, який не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Цей податковий платіж виступатиме як оплата вартості суспільних товарів і послуг, що пропонуються місцевими органами влади [4].

Туристичний збір також є одним з найважливіших платежів, за рахунок яких може збільшитися дохідна частина місцевих бюджетів. Ураховуючи зарубіжний досвід, в Україні органам місцевого самоврядування слід передати ті фіскальні інструменти, які фактично є місцевими, тобто зараховуються до місцевих бюджетів.

Таким чином, запропоновані в Податковому кодексі місцеві податки і збори повинні виконувати не тільки фіскальну функцію, а й регулюючу. Вони мають стати надійним інструментом регулювання економічного розвитку території, головним атрибутом місцевого самоврядування та стимулювати розвиток підприємництва, сприяти вирішенню соціальних потреб населення України, економічних, екологічних та інших потреб, як це відбувається в розвинених країнах.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Величко О. Іноземний досвід реформування податкової системи / О. Величко, І. Дмитренко // Економіст. – 2009. – №7. – С. 120 – 123. 2. Іваненко В. Місце та роль місцевих податків і зборів у забезпеченні місцевого оподаткування / В. Іваненко // Фінанси України. – 2005. – № 4 – С. 32 – 34. 3. Найдьонов В. Про реформування податкової системи / В. Найдьонов, О. Махмудов // Економіка України. – 2010. – № 1. – С. 78 – 83. 4. Назарович М. Місцеве оподаткування і механізм його вдосконалення / Назарович М. // Регіональна економіка. – 2009. – № 2. – С. 290 – 295. 5. Огонь Ц. Г. Доходи місцевих бюджетів та напрями їх реструктуризації / Огонь Ц. Г. // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 3 – 12. 6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // Вісник Податкової служби України. – 2010. – № 46 (618). – 240 с.

Снісар В. В.

УДК 332.136

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів та визначено основні принципи ефективного стратегічного планування.

Аннотация. Проанализировано современное состояние стратегического планирования социально-экономического развития регионов и определены основные принципы эффективного стратегического планирования.

Annotation. In the article the current state of the strategic planning process of the region social and economic development is analyzed. The basic principles of the effective strategic planning process are defined.

Ключові слова: принципи, регіон, соціально-економічний розвиток, стратегічне планування.

На сьогодні в Україні значна увага приділяється стратегічному плануванню соціально-економічного розвитку територіальних громад. У той же час на рівні області, району, міста стратегічне планування розвитку "розпорошене", бо існує велика кількість локальних програм і, не системне, бо немає системи погодження, узгодження пріоритетів, а також не публічне, адже стратегічне планування розвитку залишається лише формальністю.

Вагомий внесок у дослідження питань, пов'язаних з розвитком регіонів та впровадженням стратегічного планування на регіональному рівні, зробили такі вчені: Л. Васейчук [1], П. Казьмір, Л. Казьмір [2], О. Прокопенко [3] та ін.

Особливості стратегічного планування на регіональному рівні в сучасних умовах трансформації державного управління та наближення його до європейських демократичних стандартів потребують подальшого наукового дослідження та практичної модернізації.

Однією з найважливіших проблем стратегічного планування є проблема перерозподілу повноважень та фінансових ресурсів між центром і регіонами. На сьогодні місцева влада перетворена на регіональні відділення центральних органів влади та займається реалізацією державної політики, а не розвитком власного регіону. Водночас практика європейських країн свідчить, що саме регіони можуть стати локомотивами економічного розвитку [1].

Принципи стратегічного планування розвитку територіальних громад виражають основні вимоги до побудови стратегічних планів. Прокопенко О. Ю. визначив такі принципи стратегічного планування розвитку території [3]:

принцип рівності та партнерства – передбачає залучення представників громади та врахування їх інтересів;

принцип цілісності – полягає у використанні системного підходу до побудови стратегічного плану через розробку субстратегій щодо розвитку функціональних підсистем;

принцип дотримання загальнодержавних та регіональних інтересів – визначає, що розробка стратегічного плану регіону здійснюється з урахуванням пріоритетів розвитку держави;

принцип об'єктивності – полягає у проведенні глибокого аналізу внутрішніх та зовнішніх умов життєдіяльності громади;

принцип єдності стратегії і тактики – визначає трансформацію стратегічних планів у поточні плани та конкретні програми;

принцип безперервності та гнучкості – передбачає безперервний процес зворотного зв'язку між етапами процесу стратегічного планування через моніторинг та коригування стратегічного плану;

принцип загальнодоступності до стратегії – полягає у її опублікуванні, доступності для громадськості.

Європейською хартією міст і територій збалансованого розвитку, прийнятою у 1994 році [2], виділені такі принципи планування територіального розвитку:

розвиток території не повинен створювати екологічної загрози;

територія не повинна створювати екологічних проблем сусіднім територіям, а в разі потреби такі проблеми правомірно вирішувати спільно;

принципові рішення щодо розвитку території мають враховувати думку місцевих жителів;

інвестиції повинні сприяти підтримці місцевого природного капіталу, збільшенню частки використання відновних ресурсів;

© Снісар В. В., 2012

землевпорядкування має сприяти підвищенню ефективності використання земель, матеріальних і енергетичних ресурсів;

місцеве управління повинне розвиватися шляхом розвитку органів місцевого самоврядування та розширення кола їх повноважень, а також максимального залучення громад до вирішення місцевих проблем.

Існують різні підходи до визначення основних принципів стратегічного планування розвитку території. Сучасний стан здійснення стратегічного планування на регіональному рівні часто є недосконалим та неефективним. Саме тому використання зарубіжного досвіду з урахування національних особливостей, а також безумовне дотримання принципів стратегічного планування дасть можливість більш повно та комплексно проаналізувати існуючу ситуацію, визначити пріоритети розвитку території, розробити ефективні плани та конкретні заходи щодо досягнення поставлених завдань.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Васейчук Л. Регіональні особливості стратегічного планування в Україні [Електронний ресурс] / Л. Васейчук. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/. 2. Казьмір П. Планування збалансованого розвитку сільських територій / Казьмір П., Казьмір Л. // Соціально-економічна ефективність державного управління: теорія, методологія та практика : матер. наук.-практ. конф. Львів, 23 січня 2003 р. – Л. : ЛРІДУ УАДУ, 2003. – С. 204 – 207. 3. Прокопенко О. Ю. Ефективна модель стратегічного підходу до управління місцевим соціально-економічним розвитком / Прокопенко О. Ю. // Економіка і регіон. – 2008. – № 4 (19). – С. 12–16.

УДК 331

Кравцова Н. В.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано стан ринку праці України. Запропоновано перспективні завдання служби зайнятості на державному та регіональному рівнях щодо подолання розбалансованості ринку праці.

Аннотация. Проанализировано состояние рынка труда Украины. Предложены перспективные задачи службы занятости на государственном и региональном уровнях по преодолению разбалансированности рынка труда.

Annotation. The state of the labour market in Ukraine is analysed. The long-range objectives of the employment service at state and regional levels concerning the elimination of imbalance of the labour market are offered.

Ключові слова: державна служба зайнятості, безробітні, ринок праці, зайнятість населення.

В умовах ринкового господарювання фактор зайнятості населення є визначальним у формуванні соціально-економічного становища країни в цілому і кожної людини зокрема. Тому однією з найважливіших функцій державного управління є вивчення та відповідне регулювання процесів зайнятості населення.

Проблеми підвищення ефективності служби зайнятості населення в період ринкової економіки висвітлювали як зарубіжні вчені: К. Друрі, Н. Грегорі Менк'ю, Р. Солоу, так і вітчизняні науковці: Бандур С. І., Богиня Д. П., Бондар І. К., Долішній М. І., Краснов Ю. М., Кузьменко І. В., Лібанова Е. М., Онікієнко В. В., Ушенко С. В. та ін.

Перехід України до соціально орієнтованої економіки вимагає першочергового вирішення проблеми забезпечення продуктивної зайнятості населення й ефективного розвитку ринку праці.

Ринок праці – це частина економічної системи, її елемент і характеристика, в межах яких відбувається залучення праці як економічного ресурсу до сфери національного виробництва [1]. Наявність диспропорції між професійно-кваліфікаційним складом безробітних та потребами роботодавців призводить до зростання безробіття, низької якості та продуктивності робочої сили, інертності ринку праці й неможливості його мобільного змінення ні в кількісному, ні в якісному плані.

© Кравцова Н. В., 2012

Ринок праці передбачає сукупність механізмів, які забезпечують координацію попиту і пропозиції праці, купівлю-продаж робочої сили, визначення її вартості, організацію оплати праці, соціальну опіку через підприємницькі структури [1].

Законом України "Про зайнятість населення" безробіття визначається як явище, що засвідчує порушення рівноваги, тобто як результат певних макроекономічних коливань [2].

По-перше, безробіття є свідченням недовикористання ресурсів суспільства, а отже, й чинником, який діє у бік зменшення ВВП, сукупної пропозиції. Вагомі перешкоди ефективного використання трудових ресурсів – неповна зайнятість населення, невідповідність професійно-кваліфікаційної насиченості ринку безробітних до потреб роботодавців, недостатній рівень якості професійної підготовки безробітних.

По-друге, безробіття – це також певна кількість людей зі зменшеною платоспроможністю, що, у свою чергу, спричиняє зменшення сукупного попиту. Таким чином, безробіття впливає на макрорівновагу як з боку попиту, так і з боку пропозиції [1].

Тому в умовах фінансово-економічної нестабільності державна політика повинна бути спрямована на проведення відповідної інвестиційної, кредитної та податкової політики, яка б стимулювала розвиток виробництва та підтримку роботодавців.

Однак першочерговою умовою ефективного функціонування ринку праці в Україні є активізація економічних реформ і перетворень.

Що стосується діяльності безпосередньо на регіональному рівні, то головне, на чому треба концентрувати роботу, – це орієнтація діяльності служби зайнятості на розвиток активної політики зайнятості. Також важливе надання соціальних послуг усім верствам населення зокрема тим, хто не перебуває на обліку, але може стати безробітним, насамперед молодь, тобто слід проводити випереджальні заходи запобігання безробіттю, боротися з причиною, а не "лікувати" наслідки.

Зосередити зусилля необхідно на таких напрямах:

по-перше, професійне навчання та підвищення кваліфікації безробітних потрібно визнати основним механізмом щодо регулювання процесів, які відбуваються на ринку праці, зокрема питання дисбалансу попиту та пропозиції робочої сили;

по-друге, створення сучасних інститутів довгострокового прогнозування стану ринку кадрів, які могли б вивчати проблему в комплексі, зокрема з точки зору специфіки розвитку промисловості та аграрного сектору, соціальної політики, міграційних процесів, що надасть відповідність ситуації на ринку праці.

Таким чином, підвищення ефективності державної служби зайнятості в Україні неможливе без ефективної державної політики, яка має бути спрямована на забезпечення гнучкості ринку, зміну професійно-кваліфікаційної структури робочої сили, підвищення мобільності працівників, регулювання сегменту неповної зайнятості населення, а також стимулювання трудової активності населення та попиту на працю.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навчальний посібник / Швайка Л. А. – К. : Знання, 2006. – 435 с. 2. Про зайнятість населення : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua. 3. Конституція України. – К. : Преса України, 1996. – 80 с. 4. http://www.dcz.gov.-ua/control/uk/index.

Ларіонова К. В.

УДК 305.086

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА РАЙОННОМУ РІВНІ

Анотація. Визначено різні системи управління на місцевому рівні та фактори, що впливають на їх формування. Досліджено основні напрями вдосконалення взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування на районному рівні.

Аннотация. Определены различные системы управления на местном уровне и факторы, влияющие на их формирование. Исследованы основные направления совершенствования взаимодействия органов государственного управления и местного самоуправления на районном уровне.

© Ларіонова К. В., 2012

Annotation. Different management systems at the local level and the factors influencing their formation are defined. The main directions for improving the interaction between government and local governments at the district level are investigated.

Ключові слова: державне управління, орган місцевого самоврядування, реформування, взаємодія, система управління.

Формування демократичної моделі управління та становлення громадянського суспільства можливі лише за умови оптимального співвідношення централізації і децентралізації у сфері державного управління. Механізм взаємодії централізації і децентралізації є певною передумовою ефективності та конструктивності управління.

Питання формування концептуальних підходів щодо реалізації державної влади на територіальному рівні розглядалися у роботах В. Авер'янова, В. Бакуменка, В. Баранчука, В. Бойка, А. Мельника, Н. Миронової, Н. Фоміцької, В. Цвєткова, В. Шаповала та ін.

За своєю природою місцеве самоврядування є специфічною формою реалізації публічної влади, яка відрізняється від державної влади тим, що втілює місцеві інтереси територіальних колективів, на відміну від природи держави, яка втілює загальнодержавні інтереси [1].

Місцеве управління є досить складним і гнучким механізмом, що може містити як державну адміністрацію на місцях, так і органи, що обираються місцевим населенням, тобто органи місцевого самоврядування. Таким чином, поняття місцевого управління охоплює як пряме державне управління на місцях (призначувані центром і чиновники, що підпорядковуються йому), так і місцеве самоврядування (діяльність місцевих виборних органів і посадових осіб, відповідальних лише перед виборцями й перед законом).

Взаємовідносини місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в Україні будуються на відповідній нормативно-правовій основі. Конституція допускає делегування повноважень місцевих державних адміністрацій виконкомам сільських, селищних і міських рад, а також обласних і районних рад — обласним і районним державним адміністраціям. Законодавство України встановлює межі такого делегування, а також інші форми взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Сфери взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування найрізноманітніші — економічні, соціальні, культурні, екологічні, релігійні, національно-побутові та ін. [2].

Однак на практиці реалізація функцій та повноважень місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування призводить не тільки до погоджених дій, але й породжує різні питання щодо встановлення меж їх функцій та повноважень, способів вирішення компетенційних спорів тощо.

Питання про розмежування функцій та повноважень місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування виникають тому, що ці органи часто вступають у конфлікти між собою через різне розуміння межі здійснення ними функцій та повноважень. Такі питання виникають між районними державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування сіл, селищ і міст (районного підпорядкування), районними радами; між обласними державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування міст (обласного підпорядкування) та обласними радами.

Недосконаліть взаємодії місцевих органів влади на рівні району й області є причиною складностей, що виникають практично у всіх сферах життєдіяльності, які є найбільш вагомими в розвитку територій. Неузгодженість дій, дублювання функцій, невизначеність відповідальності зумовлені причинами законодавчого характеру [3].

Усупереч міжнародній політико-правовій практиці та основним документам, що регулюють функціонування місцевого самоврядування, насамперед, Європейській хартії місцевого самоврядування, яка набула чинності в Україні з 1 січня 1998 року, органи місцевого самоврядування України на обласному та районному рівнях не мають своїх виконавчих органів. Отже, вони змушені делегувати це право місцевим державним адміністраціям з метою забезпечення інтересів та потреб населення відповідних територій [4].

Тому розгляд питань розмежування функцій та повноважень між місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування є важливою теоретичною та практичною проблемою, яка потребує серйозних наукових досліджень на основі застосування, в першу чергу, політико-правових засобів її вирішення [5].

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Борденюк В. Деякі проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування у містах з районним поділом / В. Борденюк // Право України. – 2001. – № 2. – С. 53–57. 3. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні / В. Б. Авер'янов. – К. : Ін Юре, 1997. – 45 с. 4. Про районні державні адміністрації : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. 5. Князєв В. М. Сучасні проблеми державного управління : дослідження, технології, методики / В. М. Князєв. – К. : Вид. УАДУ, 1999.

Кучеревський О. С.

Філатов Є. В.

УДК 35.07

РЕФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ТА СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Розглянуто основні проблеми розвитку державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, проаналізовано основні аспекти реформування.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемы развития государственной службы и службы в органах местного самоуправления, проанализированы основные аспекты реформирования.

Annotation. The basic problems of development of government service and local authorities service are considered, the basic aspects of reformation are analysed.

Ключові слова: реформування державної служби, державне управління, ефективність державної служби.

Головною проблемою на сьогодні є те, що діюча система державного управління та її підсистеми, а саме державна служба та служба в органах місцевого самоврядування, не спроможні забезпечувати ефективне виконання зобов'язань, взятих державою перед громадянами. Ці служби характеризуються: відсутністю ефективних механізмів управління людськими ресурсами щодо відбору персоналу на державну службу та службу в органах місцевого самоврядування; оцінюванням за результатами діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; класифікацією посад, що спричиняє недостатню професійність кадрів та низьку якість надання державних послуг громадянам.

Основними причинами неефективності системи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування є:

непрозорість системи управління персоналом та пов'язана з цим проблема корупції державних службовців;

низька інституційна спроможність кадрових служб, пов'язана з неможливістю виконання ними провідної ролі у питаннях управління персоналом;

відсутність механізму здійснення ротації кадрів та умов для постійного професійного розвитку без відриву від роботи;

відсутність єдиних засад стратегічного планування діяльності в органах державної влади з орієнтацією на досягнення очікуваних результатів;

недостатня якість та доступність державних послуг фізичним та юридичним особам, що посилює негативне сприйняття всієї системи державного управління;

формальність використання (недієвість) процедур оцінювання діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування та їх низький вплив на проходження служби, а також підвищення результативності діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, відсутність єдиних критеріїв оцінювання;

неефективність класифікації посад державних службовців, що не відображає відмінності у роботі державних службовців та спричиняє невідповідності в оплаті їх праці [1].

Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування органічно пов'язані між собою завданнями, функціями, повноваженнями, людськими та іншими ресурсами.

Основними цілями і завданнями державної служби в Україні є сприяння незмінності конституційного ладу, створення умов для розвитку відкритого громадянського суспільства, захист прав та свобод людини і громадянина, а також забезпечення результативної та стабільної діяльності органів державної влади відповідно до їх завдань, повноважень і компетенції на конституційних засадах [2].

Державна служба в Україні – це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів [3].

© Кучеревський О. С., Філатов Є. В., 2012

Служба в органах місцевого самоврядування – це професійна, на постійній основі діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом [4].

Реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування викликане наразі сучасними завданнями та функціями державної служби. Зміни в законодавстві про державну службу зумовлені постановкою нових державних завдань, реформою державного управління, створенням нових конституційно-правових засад, реформуванням політичної та економічної систем.

З метою вирішення проблем та вдосконалення інституту державної служби Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року, яка дасть змогу забезпечити:

реалізацію державної кадрової політики у сфері державної служби, запровадження сучасних технологій управління людськими ресурсами на основі компетентнісно-орієнтованого підходу, гарантування єдиних управлінських стандартів державної служби;

наукове супроводження реформи державної служби, посилення її спроможності до формування та реалізації державної політики з використанням кращих міжнародних практик;

проведення моніторингу результативності та ефективності реформування державної служби, оперативне реагування на ускладнення, що можуть виникати, створення професійної та політично неупередженої державної служби [4].

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 червня 2012 р. № 411-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/411-2012-%D1%80#n9. 2. Про Стратегію реформування системи державної служби в Україні : Указ Президента України від 14 квітня 2000 р. № 599 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/599/2000. 3. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3723-12. 4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws-/show/280/97-%D0%B2%D1%80.

УДК 35.08:352

Пересадько К. В.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Розглянуто концептуальні проблеми служби в органах місцевого самоврядування. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення організації служби в органах місцевого самоврядування.

Аннотация. Рассмотрены концептуальные проблемы службы в органах местного самоуправления. Сформулированы предложения по усовершенствованию организации службы в органах местного самоуправления.

Annotation. The conceptual problems of the local authorities service are considered. Some proposals for improving the organization of the local authorities service are offered.

Ключові слова: державна служба, служба в органах місцевого самоврядування.

Упровадження демократичних принципів в Україні супроводжується зміною парадигми функціонування інститутів публічної влади. Перехід до нової управлінської практики держави вимагає не тільки переорієнтації державно-суспільних відносин, що мають формуватися на засадах консен-

© Пересадько К. В., 2012

сусу та співробітництва, а й реформування інституту державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, що відображено в ряді нормативно-правових актів України.

З огляду на вказане актуалізується проблематика основних засад становлення, розвитку та функціонування служби в органах місцевого самоврядування, що в умовах сучасних реалій в Україні вирішує складну проблематику взаємодії суб'єктів конституційного права, що виникає в системі координат "демократична держава – місцеве самоврядування – посадова особа місцевого самоврядування – територіальна громада – людина-член територіальної громади".

Окремим аспектам проблеми служби в органах місцевого самоврядування приділяли увагу такі вчені: Батанов О. В., Бєдний О. І., Бережницький Я. В., Бординюк В. І., Делія Ю. В., Калиновський Б. В., Кампо В. М., Корнієнко М. І., Кравченко В. В., Крусян А. Р., Любченко П. М., Пережняк Б. А., Погорілко В. Ф., Пухтинський М. О., Шинкарь Л. В. та ін.

Метою дослідження є визначення основних напрямів щодо вдосконалення організації служби в органах місцевого самоврядування.

Традиційно службу в органах місцевого самоврядування розглядають у трьох аспектах – соціальному, політичному і правовому [1]. У муніципально-правовій науці головна увага приділяється правовій характеристиці служби в органах місцевого самоврядування, її муніципально-правовій формі, що не може дати повного уявлення про цю складну соціальну систему, має певною мірою однобічний характер, але для практики місцевого самоврядування, виконання його завдань, функцій та повноважень у справі забезпечення прав, свобод людини і громадянина, інтересів юридичних осіб така характеристика має першочергове значення [2].

У цьому плані оригінальною є позиція Шаргородської Н. Л., яка доводить, що інститут місцевого самоврядування можна розглядати як інститут публічної служби. На переконання вченого, функціонування органів місцевого самоврядування як складових елементів інституту публічної служби розглядається в діяльнісному й організаційно-правовому аспектах.

На думку Фоміч Г. В., державна служба як багатоаспектне явище характеризується не тільки соціальним, політичним, правовим, організаційним, структурним і моральним змістом, але й процесуальним, якому в науці приділялося надто мало уваги, незважаючи на те, що він забезпечує функціонування публічної служби. Дослідниця акцентує увагу на тому, що процесуальний аспект нерозривно пов'язаний з такими аспектами, як правовий, організаційний, структурний і обумовлений ними, та доводить, що змістовно процесуальний аспект публічної служби пов'язує її з адміністративними процедурами: 1) з яких вона складається; 2) які регламентуються, забезпечують її функціонування. Фоміч Г. В. визначає, що у публічній службі системою адміністративних процедур охоплюються фактично всі службові відносини з моменту їх виникнення і до припинення. Саме завдяки процедурам конкретними діями суб'єктів державного управління реалізуються функції держави та місцевого самоврядування та вирішуються індивідуальні адміністративні справи [3].

На підставі аналізу наукових доробок та чинного законодавства можна визначити, що муніципальним службовим процедурам притаманні всі ознаки управлінських процедур, але водночас вони мають свої особливості: 1) реалізуються в рамках інституту служби в органах місцевого самоврядування; 2) відбуваються за участі обов'язкових суб'єктів – посадових осіб місцевого самоврядування; 3) характеризуються багаточисельністю і різноманітністю; 4) між учасниками процедури існує внутрішньоорганізаційна підпорядкованість; 5) організаційні процедури відбуваються з певною циклічністю, тобто через певні проміжки часу вони повторюються; 6) регламентуються нормами муніципального права [4].

Акумулюючи наведені концептуальні позиції, можна зробити певні узагальнення щодо розуміння правової природи служби в органах місцевого самоврядування: служба в органах місцевого самоврядування – це діяльність, насамперед, муніципального владно-управлінського характеру, а муніципальні службовці – це, перш за все, управлінські працівники, носії муніципально-владних повноважень.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні / В. Б. Авер'янов. – К. : Ін Юре, 1997. – 45 с. 3. Борденюк В. Деякі проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування у містах з районним поділом / В. Борденюк // Право України. – 2001. – № 2. – С. 53–57. 4. Князєв В. М. Сучасні проблеми державного управління: дослідження, технології, методики / В. М. Князєв – К. : Вид. УАДУ, 1999. 5. Про районні державні адміністрації : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Секція 3
"Державне регулювання соціально-економічних процесів"

УДК 316.34

Аведян Л. Й.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ І СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Анотація. Проаналізовано недоліки функціонування національної економіки. Визначено пріоритетні напрями вдосконалення процесу управління економічним і соціальним розвитком регіону.

Аннотация. Проанализированы недостатки функционирования национальной экономики. Определены приоритетные направления совершенствования процесса управления экономическим и социальным развитием региона.

Annotation. The shortcomings of the national economy are analysed. The priorities for improving the management of economic and social development of the region are identified.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регіон, місцеве самоврядування, Бюджетний кодекс.

Ефективність функціонування національної економіки значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіонів, які на сьогодні відзначаються суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Саме з цих причин виникає гостра необхідність розробки політики розвитку для кожного окремо взятого регіону країни. Політика соціально-економічного розвитку регіону становить формування цілей щодо розвитку продуктивних сил та забезпечення комплексного і гармонійного його функціонування з обґрунтуванням організаційних, економічних та інституційних важелів ринкових перетворень. У результаті проведення демократичних реформ в Україні відбувається становлення нового способу місцевого управління – місцевого самоврядування. Це поняття визначається як право територіальних громад у межах законів та повноважень самостійно вирішувати питання місцевого розвитку, виходячи з інтересів громадян [1].

Основою існування регіонів, їх життєзабезпеченості завжди були і залишаються економічна діяльність та їх економічний розвиток, який повинен бути регульованим, комплексним процесом, направленим на підвищення якісного рівня життя територіальної громади. Розвиток громади передбачає проведення позитивних змін у економічному та соціальному становищі жителів окремих адміністративних територій та зростання їх добробуту. Місцевий економічний розвиток, у першу чергу, стосується процесів, коли органи місцевого самоврядування заохочують і підтримують різні форми розвитку місцевого бізнесу та працевлаштування своїх громадян, тобто в результаті проведення виваженої місцевої економічної політики створюються умови для розміщення нових та розвитку існуючих підприємств і виробництв [2].

Закони, прийняті Верховною Радою, і постанови Кабінету Міністрів не містять конкретно деталізованих кроків покращення життя в окремо визначених регіонах та містах України. Сьогодні органи місцевого самоврядування відчувають все більшу відповідальність за стан справ на своїй території і прийняття управлінських рішень саме з урахуванням притаманних їй особливостей, динаміки та наявних тенденцій у сферах міського життя [3].

Аналіз соціально-економічного розвитку одного із районів Харківської області свідчить про те, що органи місцевого самоврядування ще не перейняли на себе функцію планування власного довгострокового розвитку і здійснюють за інерцією лише планування свого соціально-економічного та культурного розвитку на наступний рік, а більшість сільських рад не розробляють навіть і програм соціально-економічного розвитку. Фактично, за існуючої нестачі коштів на розвиток такі річні плани передбачають, головним чином, "латання дірок" без послідовної роботи на перспективу. Це не сприяє належній ефективності використання бюджетних коштів, які й так є сьогодні надто обмеженими [4].

Тому для оптимізації системи управління соціально-економічним розвитком територіальних громад регіону необхідно чітко розмежувати функції та повноваження, а відповідно, й відповідальність органів місцевого самоврядування, районних рад та районних державних адміністрацій у процесі управління економічним і соціальним розвитком територіальних громад, забезпечити зростання професійного рівня сільських голів, депутатів сільських рад та службовців їх виконавчих органів шляхом навчання в регіональних центрах підвищення кваліфікації державних службовців та

© Аведян Л. Й., 2012

службовців органів місцевого самоврядування, проведення тренінгів, семінарів, конференцій, організації стажування посадових осіб місцевого самоврядування в зарубіжних самоврядних органах на основі залучення коштів міжнародних фондів та інститутів сприяння розвитку демократії; упровадити в діяльність сільських рад програмно-цільові методи управління.

Як доводить світовий досвід, саме програмування соціально-економічного розвитку територій на основі наукових прогнозів є інструментом реалізації стратегічних планів місцевих органів влади. Для втілення перспективних проектів щодо поліпшення благоустрою села та добробуту життя сільських жителів необхідно: визначити правовий та економічний статус комунальної власності сільської територіальної громади, засади управління спільною власністю територіальних громад; стимулювати побудову системи комплексної взаємодії органів влади і підприємницького сектору, громадських організацій та членів територіальної громади в забезпеченні управління економічним і соціальним розвитком сільських поселень; повною мірою використовувати норму, передбачену Бюджетним кодексом, щодо бюджету розвитку, що дасть можливість регіональній та територіальній владі реально планувати не тільки поточну діяльність, а й впроваджувати середньо- та довгострокові проекти, спрямовані на розвиток виробничого та інвестиційного потенціалу; здійснювати всебічну підтримку розвитку малого підприємництва шляхом проведення на території регіону регуляторної реформи, використовуючи досвід провідних областей України; запровадити проведення оцінки наслідків дії регуляторних актів, що, з одного боку, приведе до підвищення якості роботи самої влади, а з іншого – до збільшення можливості громадськості більш активно впливати на рішення влади. Наслідком стане підвищення прозорості влади.

Література: 1. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 червня 2001 року // Відомості ВРУ. – 2001. – № 45. – С. 828 – 835. 2. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 3. Пономаренко В. С. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2015 року : монографія / Пономаренко В. С. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 352 с. 4. Бондаренко Л. В. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіону [Електронний ресурс] / Бондаренко Л. В. – Режим доступу : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2010-2/doc/13.pdf.

Поліщук О. Ю.

УДК [336.14:352]:004.78

Магістр 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ДОХІДНОСТІ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ "ІМПЕРАТОР"

Анотація. Визначено пріоритетні напрями підвищення дохідності місцевих бюджетів за допомогою програмного продукту "Імператор".

Аннотация. Определены приоритетные направления повышения доходности местных бюджетов с помощью программного продукта "Император".

Annotation. The priorities for improving the profitability of local budgets by means of the software "Emperor" are identified.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, джерела фінансових ресурсів, збільшення рівня дохідності місцевих бюджетів.

Система місцевих бюджетів України вимагає постійного й уважного пошуку можливих джерел фінансових ресурсів, які допомогли б збільшити дохідну частину місцевих бюджетів і забезпечити соціально-економічний розвиток регіонів України [1].

Метою дослідження є вивчення можливості застосування програмного продукту "Імператор" для обґрунтування напрямів підвищення дохідності місцевих бюджетів.

Можливості програми "Імператор" дозволяють вирішувати завдання рейтингування, вибору альтернатив, розподілу ресурсів, прогнозування, планування, обліку переваг, моделювання ситуацій, зберігати моделі підтримки прийняття рішень і об'єднувати їх у проекти [2].

© Поліщук О. Ю., 2012

У цьому випадку програма "Імператор" дозволяє обрати найбільш оптимальне джерело фінансових ресурсів, яке дозволить збільшити дохідність бюджетів усіх рівнів.

Отже, першим кроком є постановка мети – збільшення рівня дохідності місцевих бюджетів. При цьому є необхідним визначити зацікавлених в осіб, до яких відносять державу, основним завданням якої є задоволення інтересів цілого суспільства, тобто всіх його верств; місцеві ради, які забезпечують усю підготовчу роботу зі складання проектів бюджетів, забезпечують виконання бюджетів, здійснюють контроль за їх виконанням; населення, яке зацікавлене в отриманні соціальних послуг високого рівня [1].

Зазначимо найбільш важливі характеристики для джерел збільшення прибутковості бюджетів усіх рівнів:

1) децентралізація місцевих бюджетів;

2) стабільність надходжень до місцевих бюджетів;

3) міжтериторіальне фінансове вирівнювання.

До джерел збільшення доходів місцевих бюджетів відносимо місцеві податки і збори, загальнодержавні податки та міжбюджетні трансферти [3].

Отже, програмний продукт "Імператор" допоможе обробити задані параметри та дозволить наочно представити результати, що дасть можливість виявити найбільш оптимальний варіант досягнення поставленої мети.

Внесення даних, їх нормування дозволило побудувати ієрархію. Після порівняння вузлів ієрархії та розрахунку пріоритетів щодо вибору кращого джерела збільшення дохідності місцевих бюджетів програмний продукт "Імператор" наочно, у вигляді діаграм, представляє результати дослідження [4].

Відповідно до отриманих результатів найбільш пріоритетним джерелом фінансових ресурсів для підвищення рівня дохідності місцевих бюджетів є міжбюджетні трансферти – 43,5 %, для якого характерне міжтериторіальне фінансове вирівнювання (59 %), децентралізація місцевих бюджетів – 25,4 % та стабільність надходжень до місцевих бюджетів – 15,6 %. Найменш пріоритетним джерелом є місцеві податки та збори (20,2 %). При цьому найбільш "Зацікавлена особа" – держава – 62,5 %.

Таким чином, застосування програми "Імператор" можливо не тільки політикам, менеджерам, аналітикам, соціологам і науковцям, а й при прийнятті рішень у сфері державних фінансів. Використання програмного продукту "Імператор" можливо для обґрунтування напрямів підвищення дохідності місцевих бюджетів, у тому числі і бюджету Харківського району.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : ЦНЛ, 2003. – 608 с. 2. Гершун А. С. Технологии сбалансированного управления / А. С. Гершун, М. Е. Горский. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2010. – 400 с. 3. Юрій С. І. Бюджетна система України : підручник / С. І. Юрій, Й. М. Бескид. – К. : НІОС, 2010. – 347 с. 4. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. С. Каплан. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2009. – 304 с.

УДК 316.143

Аведян Л. Й.

Кузьменко М. В.

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ – ЦЕ КРОК ДО КРАЩОГО ЖИТТЯ

Анотація. Проаналізовано стан сучасної пенсійної системи, визначено основні напрями політики держави щодо легалізації заробітної плати.

Аннотация. Проанализировано состояние современной пенсионной системы, определены основные направления политики государства относительно легализации заработной платы.

Annotation. The current state of pension system of Ukraine is analysed, the main directions of the state policy concerning salary legalization are defined.

Ключові слова: пенсійна система України, легалізація заробітної плати, накопичувальна система пенсійного забезпечення.

© Аведян Л. Й., Кузьменко М. В., 2012

Створення ефективної пенсійної системи – дуже гостре й актуальне питання для будь-якого суспільства. Забезпечення пенсій для людей пенсійного віку вимагає все більших внесків від працюючого населення. В умовах відсутності механізму зменшення податкового навантаження на роботодавців значний сегмент економіки змістився до тіньового сектору. Основна проблема, що вимагає на сьогодні розумного вирішення, полягає в наповненні бюджету Пенсійного фонду через легалізацію доходів приватного бізнес-сектору.

Вагомий внесок у дослідження проблем наповнення бюджету Пенсійного фонду та напрямів реформування існуючої пенсійної системи внесли такі вітчизняні науковці, як: Є. Астрахан, В. Новіков, С. Лондар, І. Сирота, В. Яценко, Б. Зайчук. Однак значна частина проблем досі залишається невирішеною. Тому метою цього дослідження є визначення основних напрямів легалізації заробітної плати.

В умовах сьогодення, коли держава започатковує нову політику, орієнтовану на підвищення економічних, соціальних і гуманітарних стандартів для кожного громадянина, нагальним стає питання щодо забезпечення дотримання соціальних гарантій, а саме легалізації виплати заробітної плати. Чимало роботодавців, використовуючи різні схеми, уникають легального використання робочої сили, утримують працюючих без укладання трудових договорів (виплачують неофіційну заробітну плату в конвертах), приховують реальні розміри заробітної плати та своїх доходів, не сплачують податки до Пенсійного фонду України. Усе це негативно впливає на наповнення бюджету Пенсійного фонду [1].

Однією з причин приховування заробітної плати, на думку платників, є високі ставки відрахувань до Пенсійного фонду, що в разі їх виплати унеможливлює високу прибутковість їх підприємств. На відміну від зарубіжних країн, в Україні відрахування до Пенсійного фонду вважають чистими витратами працівника та роботодавця [2]. Але головною проблемою є те, що ні роботодавці, ні робітники не враховують наслідків, які можуть виникнути від цього, а вони можуть бути різними. Перш за все, відсутність надходжень до Пенсійного фонду прогнозує зменшення майбутньої пенсії, а відсутність запису в трудовій книжці позбавляє робітника належного трудового стажу, соціальних виплат або оплати лікарняного листа. Отримуючи неофіційну заробітну плату, платник, звернувшись до суду за захистом своїх прав, не матиме жодних доказів підтвердження реального розміру свого заробітку.

Керівництво України, використовуючи досвід країн Східної Європи, пропонує два головні напрями легалізації заробітних плат. Перший – це впровадження гарантованої виплати залежно від кваліфікації працівника. Кожному буде присвоєно коефіцієнт, який вже не дозволить керівнику підприємства отримувати заробітну плату на рівні прибиральниці [3]. Другий напрям – це збільшення відповідальності за нелегальне працевлаштування. Користуючись досвідом зарубіжних країн, в Україні були встановлені штрафи за порушення трудового законодавства, які сягають 100 – 200 тисяч гривень, що для представників малого та середнього бізнесу є непосильною сумою. Наприклад, у Польщі за непідписання трудового договору передбачено штраф, який у гривнях становить від 2,7 до 80 тисяч, а при повторному порушенні санкції значно посилюються [3].

За даними вітчизняних вчених, нелегальні зарплати в Україні становлять більш ніж 140 мільярдів гривень. Це означає, що приблизно 50 мільярдів гривень не потрапляє до Пенсійного фонду. Як відомо, дефіцит Пенсійного фонду складає близько 34 мільярди гривень. Отже, тільки за рахунок легалізації можна компенсувати цей дефіцит майже вдвічі [3].

Але головна мета легалізації заробітної плати – це перспектива впровадження другого рівня пенсійного забезпечення. Але, насамперед, для упровадження другого рівня необхідно підготувати законодавче підґрунтя, що розпочалось з прийняття з 01.01.2011 р. Закону України № 2464-IV "Про збір та облік єдиного внеску", який передбачає перехід від системи пенсійного забезпечення до соціального страхування, що спростило проведення розрахунків із соціальними фондами [1]. Це дає можливість підприємцям на рівних з іншими застрахованими особами формувати розмір пенсії, не менший прожиткового мінімуму, а також захищати свої соціальні інтереси. Органи влади активно працюють над виконанням підготовчих робіт для впровадження накопичувальної системи. Частина соціального внеску буде йти не на сплату пенсії існуючим пенсіонерам, а накопичуватись на персональному рахунку громадянина.

Варто зазначити, що детінізації робочого місця і зарплати недостатньо для підвищення легальних доходів громадян. Реформування потребує комплексного підходу, на чому урядові необхідно акцентувати свою увагу. З дотриманням цього принципу слід проводити роботу в декількох напрямах, а саме: можливості вводу гарантованої зарплати, питання трудової міграції та посилення відповідальності за порушення трудового законодавства.

Література: 1. Бондалетова Т. О. Детінізація ринку праці як один із шляхів наповнення бюджету пенсійного фонду України [Електронний ресурс] / Бондалетова Т. О., Борецька О. В. – Режим доступу : http://intkonf.org/bondaletova-to-boretska-ov-detinizatsiya-rinku-pratsi-yak-odin-iz-shlyahiv-napovnennyabyudzhetu-pensiynogo-fondu-ukrayini/. 2. Інтерв'ю з Андрієм Черкесовим, головою Державної інспекції України з питань праці, головним державним інспектором України з питань праці // Вісник Пенсійного фонду. – 2011. – № 5(107). – С. 20–21. 3. Шост І. М. Економічні аспекти формування ринку праці в Україні / Шост І. М. // Економіка та держава. – 2009. – № 9. – С. 33–34.

УДК 342.393

Агудова В. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто основні проблемні питання, що виникають у корпоративному секторі, та визначено шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання корпоративних відносин в Україні.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемные вопросы, которые возникают в корпоративном секторе, и определены пути усовершенствования механизмов государственного регулирования корпоративных отношений в Украине.

Annotation. The main issues that arise in the corporate sector and the ways to improve the mechanisms of state regulation of corporate relations in Ukraine are considered.

Ключові слова: корпоративний сектор, акціонерні товариства, корпоративні відносини, державне регулювання, удосконалення механізмів.

Однією з найактуальніших проблем в Україні є проблема створення сприятливих умов для становлення акціонерних товариств – основних учасників корпоративних відносин. Крім того, необхідно здійснювати державне правове регулювання, яке повинно забезпечувати, з одного боку, необхідні умови для функціонування відповідних ринкових механізмів, а з іншого – прийнятні межі їх дії для всіх учасників ринкових відносин [1].

Питання державного регулювання корпоративного сектору вивчалися такими авторами, як: Птащенко Л. О., Хімченко А. М., Орлова Н. С., Настюк С. С., Солов'ян Ю. О. та ін. Протягом останніх років було розглянуто багато аспектів регулювання корпоративного сектору. Однак недостатньо висвітлено в економічній літературі питання державного регулювання корпоративного сектору України, напрями його вдосконалення.

Метою статті є визначення проблемних питань, що виникають у корпоративному секторі, та вдосконалення механізмів державного регулювання корпоративного сектору України.

В Україні діє відповідний державний механізм, покликаний регулювати відносини в корпоративному секторі економіки. До елементів механізму відносяться, зокрема, фондовий ринок, податкова та фінансово-кредитна політика, інвестиційний клімат, корпоративне управління, конкурентна та регуляторна політика, які мають ряд недоліків і проблемних питань, що потребують вирішення на загальнодержавному рівні (таблиця) [2].

Таблиця

Механізм державного регулювання учасників корпоративних відносин

Елементи механізму регулювання	Основні недоліки і проблемні питання
Фондовий ринок	Відсутність прозорості. Низькі темпи розвитку. Переобтяженість великою кількістю дрібних та неефективних акціонерних товариств
Фінансово-кредитна політика	Високий рівень відсоткових ставок за кредити. Невідповідність розміру необоротних активів до розміру власного капіталу
Податкова політика	Незабезпечення прозорості. Високий рівень тіньового сектору. Відсутні стимули до прибуткової діяльності
Інвестиційний клімат	Незначні розміри іноземного інвестування. Відсутність державних гарантій приватних капіталовкладень
Корпоративне управління	Низький рівень культури у корпоративних відносинах. Значна кількість дрібних акціонерів, розпорошеність акціонерного капіталу. Недостатній рівень знань і навичок пристосування до ринкових умов у власників та управлінців
Регуляторна політика	Недостатня глибина та обґрунтованість трансформаційних заходів. Непослідовність, некомплексність втілення регуляторних актів у практику. Відсутність гармонізації регуляторних актів

© Агудова В. В., 2012

Отже, враховуючи взаємодію державної економічної політики з корпоративним сектором, можна виділити напрями вдосконалення механізмів державного регулювання корпоративних відносин:

у сфері законодавчого врегулювання (шляхом закріплення у відповідних нормативно-правових актах): посилення державного контролю за перерозподілом акціонерної власності; практичне впровадження принципів корпоративного управління; удосконалення державної регуляторної політики щодо розвитку фондового ринку та діяльності його учасників; вдосконалення конкурентної політики та регулювання недержавних монополізованих ринків; чітке визначення і законодавче закріплення прав інвесторів;

у сфері економічного впливу: створення прозорої нормативної бази оподаткування; зменшення податкового тиску; збільшення державних інвестицій у корпоративний сектор; заміна фіскальної спрямованості приватизації на інвестиційну.

Реалізація наведених заходів щодо вдосконалення державного регулювання та нагляду на фондовому ринку буде сприяти посиленню захисту прав інвесторів, запобіганню й врегулюванню корпоративних конфліктів, поглибленню освіченості населення в інвестиційних можливостях фондового ринку, прискоренню формування системи роздрібних інвесторів.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Орлова Н. С. Механізм державного регулювання корпоративних відносин в Україні [Електронний ресурс] / Орлова Н. С., Настюк С. С. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua. 2. Птащенко Л. О. Механізм державного регулювання учасників корпоративних відносин [Електронний ресурс] / Птащенко Л. О. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com. 3. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30 жовтня 1996 р. № 448/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.-rada.gov.ua. 4. Програма економічних реформ України на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.-gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf. 5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу : http://www.nssmc.gov.ua/.

Яремченко Т. М.

УДК 336.76

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Визначено основні проблеми сучасного фондового ринку в Україні. Обґрунтовано причини низького рівня ліквідності фондового ринку. Запропоновано шляхи вирішення проблем.

Аннотация. Определены основные проблемы современного фондового рынка в Украине. Обоснованы причины низкого уровня ликвидности фондового рынка. Предложены пути решения проблем.

Annotation. The main problems of the modern stock market in Ukraine are defined. The reasons for the low level of stock market liquidity are grounded. The ways of solving the problems are proposed.

Ключові слова: фондовий ринок, інвестування, низька ліквідність, шляхи вирішення проблем.

Фондовий ринок – це досить новий для України вид діяльності. У зв'язку з цим існує дуже багато перепонів та проблем на шляху його становлення. Формування фондового ринку в Україні є одним з найбільш актуальних питань сьогодення, тому що сильний і ефективний фондовий ринок – це, у першу чергу, показник сильної та ефективної економіки.

Проблема ефективності роботи фондового ринку в Україні вивчалася такими авторами, як: Соловйов Є. В., Рогач А. П., Мозговий О. М., Шелудько О. М., Петруня Ю. Є., Альохін Б. Н., Агарков М. Я. та ін. Але це питання й досі до кінця не вивчене і не розкрите. Тому метою даної статті є висвітлення деяких факторів, які заважають ефективній роботі фондового ринку, та вивчення форм і методів підвищення ефективності діяльності фондового ринку в Україні.

У Європі та Америці торгівля акціями, ф'ючерсами і різними товарами на біржах налічує вже близько двохсот років. Найстарішим біржовим індексом є американський індекс Dow Jones (DJ),

© Яремченко Т. М., 2012

який розраховується і до сьогоднішнього дня. Зараз, звичайно, налічується велика кількість різних індексів, майданчиків і способів торгівлі. Торгують практично всім – від акцій найбільш ліквідних компаній, золота і нафти, до контрактів на сою і апельсиновий сік. Причому обсяг угод за ф'ючерсними контрактами часто в десятки разів перевершує реальні поставки [1].

Перша українська фондова площадка з'явилася в лютому 1996 року, нею стала фондова біржа ПФТС. Індекс ПФТС на сьогоднішній день є головним індикатором стану українського ринку акцій, на цьому майданчику також проходять торги корпоративними, муніципальними, державними облігаціями та інвестиційними сертифікатами [2].

2 жовтня 2008 року у ПФТС з'явився серйозний конкурент. Під егідою Російської біржі РТС була зареєстрована ВАТ "Українська біржа", яка розраховує свій власний індекс UX, у нього входять ідентичні ПФТС підприємства. Обсяги торгів на обох майданчиках співставні, і вони ведуть конкурентну боротьбу між собою [2].

Однією з основних проблем фондового ринку України є: низька ліквідність, погана технічна оснащеність і слабка інформованість громадян про фондовий ринок.

Найбільший денний оборот на ВАТ "Українська біржа" склав 60 мільйонів гривень [2]. На ПФТС денний обсяг становить у середньому 30 – 40 мільйонів гривень. У той час як на ММВБ денний оборот торгівлі акціями становить 1 – 2 мільярди доларів, а на провідних світових майданчиках значно більше. Такий низький обсяг угод викликаний серйозним недоліком ліквідності. За найпопулярнішими українськими акціями в день проходить у кращому разі 10 – 20 угод, у другому ешелоні цілком може бути й одна угода на тиждень. Серйозні інвестори не зацікавлені в такому малоліквідному ринку, тому основними гравцями вітчизняного ринку є спекулятивні зарубіжні фонди, націлені на швидке отримання прибутку, і українські фінансові компанії, що давно працюють на цьому ринку. Звичайні громадяни практично не мають доступу на фондовий ринок. Вони, звичайно, можуть віднести гроші в інститути спільного інвестування: компанії з управління активами та пайові інвестиційні фонди, але мало хто знає про цю можливість, а після кризи колишні інвестори серйозно побоюються вкладати свої гроші в акції.

За статистикою на 2011 рік, лише 8 % населення України знають, що таке фондовий ринок і що в нього можна вкладати гроші [3]. Кількість громадян, що вклали гроші в акції, просто сміховинна: станом на 2010 рік в ІСІ (інститути спільного інвестування) фізичними та юридичними особами було вкладено 2 мільярди гривень, у той час як на банківські депозити – 160 мільярдів [4]. Така ситуація викликана, в першу чергу, відсутністю реклами такого інструменту вкладення капіталу і державної програми розвитку фондового ринку. Українська держава лише вводить різні заборони і податки, сприяти ж розвитку фондового ринку уряд явно не має наміру.

Доступ на вітчизняний фондовий ринок обмежує також його слабка технічна оснащеність. Тільки у 2009 році українські компанії стали надавати послугу Інтернет-трейдингу своїм клієнтам [1]. Ця послуга дуже поширена в усьому світі, вона дозволяє фізичній особі власноруч, через комп'ютерну програму, торгувати на фондових ринках, сплачуючи комісійні брокеру за зроблені угоди. Це економить час та кошти і дає клієнтові можливість бачити свої оборудки в реальному часі. В Україні кількість користувачів цієї послуги поки вимірюється сотнями, у світі ж таких користувачів уже мільйони [1].

Через низьку ліквідність українського фондового ринку головну роль у ньому відіграють нерезиденти (іноземні учасники), які шляхом швидкого введення і виведення капіталу можуть піднімати й опускати український ринок. У вітчизняних гравців немає достатніх коштів для ефективних маніпуляцій на ринку і протистояння іноземному капіталу. Вони можуть тільки рухатися в руслі тенденції, заданої іноземними гравцями, або формувати слабкі рухи, коли ті вийдуть. Основним драйвером для українського ринку є американський, європейський і російський ринки, а вітчизняний ринок часто повторює їх рухи, тільки в значно більшому масштабі [3].

Проблему вкрай низької ліквідності фондового ринку можна вирішити двома шляхами.

Перший – це активна участь держави у розвитку фондового ринку шляхом створення ефективного механізму контролю та управління, а також створення умов для інвестиції коштів недержавними пенсійними фондами та іншими організаціями. Державні гроші так само можуть бути інвестовані в акції вітчизняних підприємств. Яскравим прикладом таких інвестицій служать дії Зовнішекономбанку на російському фондовому ринку. Без державної програми розвитку вітчизняний фондовий ринок ще довго залишиться останнім "притулком" спекулятивного капіталу.

Ще одним рішенням проблеми нестачі ліквідності може бути активне залучення фізичних осіб на фондовий ринок України. Завдяки розвитку Інтернет-трейдингу, зниженню податків і брокерських комісій можна залучити значну частку приватних інвесторів. У сучасній Україні не так багато інструментів для інвестування вільних коштів, депозити не викликають колишньої довіри, нерухомість знижується в ціні, громадянам не залишається нічого іншого, крім як тримати гроші "під подушкою". У таких умовах фондовий ринок може стати непоганою альтернативою для вкладення частини вільних коштів. Для цього потрібно провести широку рекламну кампанію, ряд безкоштовних навчальних семінарів для ознайомлення громадян з роботою фондових ринків. За статистикою близько 20 % громадян в Європі та Америці так чи інакше інвестують у фондовий ринок. З урахуванням дій пенсійних фондів та страхових компаній ця цифра перевалює за 60 %. В Україні менше 1 % громадян бере участь у фінансових операціях подібного роду, і тільки 8 % знає, що це таке.

Не треба забувати, що фондовий ринок України перебуває на початку свого розвитку. Він змушений пройти всі складні етапи становлення і зростання, для того щоб стати реальним еко-

номічним індикатором і ефективним механізмом інвестування, а не відірваним від реалій спекулятивним інструментом, яким він є сьогодні. Без активної участі держави і окремих громадян пройти цей шлях неможливо.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. economics.lb.ua. 2. Журнал "Ринок цінних паперів України". – 2011. – № 3-4. 3. Річний звіт ДКЦПФР за 2011 рік. – Вид-во "ТОВ "МЕГА-ПРІНТ ПЛЮС". 4. Річний звіт ДКЦПФР за 2010 рік. – Вид-во "ТОВ "МЕГА-ПРІНТ ПЛЮС"

Круговцов С. О.

УДК 005.51

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Розглянуто та досліджено питання щодо стратегії розвитку суб'єктів господарювання в Україні, складові процесу розробки стратегії розвитку установ. Визначено найбільш актуальні проблеми, які стоять на заваді впровадження та реалізації стратегії розвитку суб'єктів господарювання.

Аннотация. Рассмотрены и исследованы вопросы, относительно стратегии развития объектов хозяйствования в Украине, составляющие процесса разработки стратегии развития учреждений. Определенны наиболее актуальные проблемы, которые являются помехой внедрения и реализации стратегии развития объектов хозяйствования.

Annotation. The issues concerning the development strategy of business facilities in Ukraine as well as the components of the process of working out the development strategy of the institutions are considered and investigated. The most urgent problems being the barrier to introduction and implementation of the development strategy of economic facilities are defined.

Ключові слова: стратегія, прогнозування, планування, розробка, реалізація.

Історичний огляд концепцій стратегічного планування розвитку свідчить про взаємозв'язок стратегії, планування й прогнозування, з одного боку, та вплив механізму процесів розробки стратегії і традицій прийняття відповідних рішень на ефективність функціонування різноманітних підприємств – з іншого [1 – 3].

В умовах економічної кризи в Україні головною метою переважної більшості установ є адаптація до умов підвищеної динамічності зовнішнього та внутрішнього середовищ. Відтак установам необхідна відповідна стратегія розвитку, яка стала б основою прийняття ефективних управлінських рішень. Стратегічний характер вибору мети функціонування установ набуває пріоритетного значення для вищого управлінського персоналу. Оскільки кожна установа є унікальною за своїм існуванням, процес розробки та реалізації стратегії для кожної з них є індивідуальним і залежить не лише від зовнішнього та внутрішнього середовищ, а й від їхньої взаємодії.

Слово "стратегія" грецького походження й означає мистецтво розміщення військ та маневрування ними у бою. Пізніше це слово почали використовувати в теорії ігор, де воно стало означати план дій у конкурентній ситуації залежно від поведінки опонентів. Отже, поняття "стратегічний" у значенні "найважливіший", "визначальний" перейшло в термінологію менеджменту з військового лексикону та теорії ігор [4].

У фаховій літературі є різні думки щодо сутності стратегії розвитку організації.

Так, І. Ансофф визначає стратегію як набір правил для прийняття рішень, якими організація керується у своїй діяльності.

Б. Карлоф описує стратегію як узагальнюючу модель дій, необхідних для досягнення поставленої мети шляхом координації та розподілу ресурсів компанії.

Р. Уотермен під стратегією розуміє спосіб, за допомогою якого фірма збирається покращити свої конкурентні позиції.

М. Мескон розглядає стратегію як детальний всебічний комплексний план, призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії організації та досягнення її мети [3].

© Круговцов С. О., 2012

Основу стратегічних планів складає глибокий аналіз існуючих тенденцій, загроз і можливостей у зовнішньому оточенні організації, всебічний прогноз його майбутнього стану, передусім, науково-технічного прогресу. Він повинен дозволити сформулювати сукупність перспективних цілей та стратегій у різних сферах діяльності, таких, як: інновації, розробка нових продуктів, розвиток виробничого і кадрового потенціалу, захоплення ринків тощо.

Незважаючи на різноманітність визначень і трактувань стратегії, мета її, на думку автора, полягає в тому, щоб досягти довгострокових конкурентних переваг, які забезпечували б будь-якій установі високу прибутковість.

Різноманітність теоретичних підходів до визначення стратегії визначає різне ставлення керівників установ до ділової стратегії. Результати досліджень, проведених Інститутом економіки промисловості НАН України, засвідчують, що багато установ взагалі не розробляють ділової стратегії, вважаючи, що стратегія – це поняття надто абстрактне, тому воно не може позитивно вплинути на ефективність роботи установи.

Стратегія складається з багатьох конкурентоспроможних дій та підходів, від яких залежить успішне управління установою. Керівники розробляють стратегії для того, щоб визначити, в якому напрямі буде розвиватися установа і як вона буде діяти. Вибір конкретної стратегії означає, що з множини шляхів розвитку і способів дій, які відкриваються перед установою, приймається рішення вибрати один, у якому вона буде розвиватися. Без стратегії у керівництва немає продуманого плану дій, немає єдиної програми досягнення бажаних результатів [5].

Зробити стратегічний вибір означає об'єднати бізнес-рішення і конкурентні дії в єдине ціле. Єдність дій і підходів буде відображати поточну стратегію установи. Обговорення нових дій і підходів відкриває можливі шляхи зміни поточної стратегії.

Добре продумане стратегічне бачення готує установу до майбутнього, дає змогу правильно вибрати довгострокові напрями розвитку та визначає наміри вищого керівництва стати на конкретні ділові позиції. Розробка стратегії є однією з важливих функцій менеджменту установи.

Стратегія існує, але зробити її чіткий опис практично ніколи не вдається. Ці концепції або відомі лише вузькому колу вищих керівників організацій, або взагалі не мають чіткого формулювання й існують лише в загальних рисах. Більшість керівників вважають, що такий стан – це природне явище сфери розвитку бізнесу. Якщо стратегія дає організації переваги перед конкурентами, її краще тримати в секреті.

Отже, розробка стратегії є складним та чітко структурованим процесом трансформації місії суб'єкта господарювання у конкретні напрями його діяльності з урахуванням наявного потенціалу. Оскільки сучасна економічна сфера розвивається найбільш динамічно у фінансовому напрямі, то доцільно зосередити увагу саме на розробці стратегії розвитку банківських установ.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Ансофф И. Стратегическое управление / Ансофф И. ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. 2. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання / Герасимчук В. Г. – К. : КНЕУ, 2000. – 360 с. 3. Минцберг Г. Школы стратегий / Г. Минцберг, Б. Альстренд, Д. Лэмпел. – СПб. : Питер, 2000. – 336 с. : ил. – (Теория и практика менеджмента). 4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління / Шершньова З. Є. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с. 5. Покропивний С. Ф. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність / Покропивний С. Ф., Колот В. М. – К. : КНЕУ, 1998. – 352 с. 6. Головко Т. В. Стратегічний аналіз / Головко Т. В., Сагова С. В. – К. : КНЕУ, 2002. – 198 с. 7. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства / Оберемчук В. Ф. – К. : МАУП, 2000. – 128 с.

УДК 336.717.13:004.78

Дубинський В. О.

НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА МАСОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Анотація. Розглянуто особливості впровадження Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) в Україні як відносно дешевої і надійно захищеної автоматизованої системи безготівкових розрахунків для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів.

© Дубинський В. О., 2012

Аннотация. Рассмотрены особенности внедрения Национальной системы массовых электронных платежей (НСМЭП) в Украине как относительно дешевой надежной защищенной автоматизированной системы безналичных расчетов для обеспечения эффективного использования бюджетных средств.

Annotation. The features of introducting in Ukraine the National system of mass electronic payments (NSMEP) as relatively cheap reliable protected automated system of non-cash settlements for providing the effective use of budgetary funse are considered.

Ключові слова: автоматизована система, безготівкові розрахунки, Національний банк України, Національна система масових електронних платежів (НСМЕП), платіжні картки.

На сьогоднішній день в Україні має місце проблема у фінансовому секторі щодо недостатнього рівня розвитку національної електронної платіжної системи. Станом на 01.09.12 більше 80 % платіжного ринку України належить безпосередньо міжнародним платіжним система (МПС), а саме Visa та MasterCard.

Таким чином, існує велика залежність та ймовірність збоїв або зупинки роботи МПС в Україні, що може призвести до колапсу в банківській сфері та в суспільстві в цілому. Альтернативним виходом з цієї ситуації є впровадження Національної системи масових електронних платежів на загальнодержавному рівні, особливо у тих сферах, де використовуються бюджетні кошти.

Національна система масових електронних платежів (далі – НСМЕП) – внутрішньодержавна банківська багатоемітентна платіжна система масових платежів, у якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються з використанням спеціальних платіжних засобів за технологією, що розроблена Національним банком України [1].

Метою створення НСМЕП в Україні є забезпечення вирішення, насамперед, загальнодержавних завдань, у тому числі забезпечення побудови державноважливих систем в основних сферах життєдіяльності суспільства: соціальних відносинах, освіті, фінансовій системі, охороні здоров'я, транспорті та торгівлі тощо.

Аналіз розвитку НСМЕП в Україні показав:

1) досвід України у впровадженні національної платіжної системи в різних сфера суспільства існує вже понад 10 років;

2) ініціатором створення та впровадження НСМЕП є безпосередньо Національний банк України та комерційні банки (58 українських банків і УДППЗ "Укрпошта"), емітовано вже більше 3 млн платіжних карток, встановлено більше 6 тис. одиниць термінального обладнання, обороти НСМЕП складають понад 143 млрд грн;

3) з упровадженням НСМЕП громадяни України отримали змогу оплачувати товари і послуги у безготівковій формі за допомогою смарт-карток, а також зберігати і накопичувати заощадження у банках на поточних і карткових рахунках.

На сьогоднішній день на базі НСМЕП упроваджуються такі соціальні проекти:

- "Електронний студентський квиток" разом з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України та НДІ "Прикладні інформаційні технології";
- "Пенсійна картка" (можливість виплати пенсій як з державного пенсійного фонду, так і недержавного пенсійного фонду);
- "Соціальна картка" разом з Міністерством праці та соціальної політики України [2].

Реалізації даних соціальних проектів, на думку автора, дозволить досягнути ефекту прямих відносин у системі "держава – громадянин", "банк – держава" та ефективного використання бюджетних коштів без наявності "розривів" між їх надходженням і витратами.

У подальшому з метою розвитку НСМЕП необхідно враховувати світовий досвід. Так, наприклад, для стабільної роботи НСМЕП в Україні має бути емітовано не менше 10 мільйонів платіжних карток НСМЕП та функціонувати щонайменше 100 тис. точок обслуговування (платіжних терміналів у торгівлі, на транспорті, у сфері послуг, банківських терміналів та банкоматів у банках) [3].

Автором була проаналізована статистика збитків банків від шахрайських операцій з використанням платіжних карток міжнародних платіжних систем (Visa та MasterCard), вони складають понад 98 % від загальної суми цього показника за платіжними картками, емітованими в Україні. А за картками НСМЕП за весь період їх експлуатації від шахрайських операцій не втрачено жодної копійки.

Таким чином, можна зробити висновок, що загальною метою створення НСМЕП є розробка та впровадження в Україні відносно дешевої і надійно захищеної автоматизованої системи безготівкових розрахунків для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, а також забезпечення диверсифікованості ризиків для України у випадку перебоїв або зупинки роботи міжнародних платіжних систем (Visa та MasterCard) на території країни в цілому.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Про завершення впровадження пілотного проекту і перехід Національної системи масових електронних платежів до промислової експлуатації : Постанова Правління Національного банку України від 26.10.2004 р. № 512 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua. 2. Сайт Національної системи масових електронних платежів. – Режим доступу : www.ansmep.com.ua. 3. Берніков В. Національна система масових електронних платежів: огляд розвитку у 2005 році / Берніков В. // Вісник НБУ. – 2006. – № 2.

УДК 336.11:336.71

Вєтрова Ю. В.

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВАЖІЛЬ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Анотація. Розглянуто необхідність бюджетного менеджменту в контексті оптимізації функціонування регіональних економічних систем в Україні.

Аннотация. Рассмотрена необходимость бюджетного менеджмента в контексте оптимизации функционирования региональных экономических систем в Украине.

Annotation. The necessity of budget management in the context of optimizing the functioning of the regional economic systems in Ukraine has been examined.

Ключові слова: регіональна економічна система, бюджетний менеджмент, місцеві фінанси, стратегічне планування.

Забезпечення сталості регіональної економічної системи є актуальною проблемою соціально-економічного розвитку будь-якої країни. У сучасній фінансовій політиці України ця проблема загострюється невиконанням місцевими органами влади планів відрахувань до державного бюджету, нестабільністю дохідної бази місцевих бюджетів, відсутністю ефективного механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів, значними відмінностями в рівні економічного розвитку регіонів і умовах життя в них, що потенційно веде до соціальних конфліктів і політичної нестабільності.

Регіональна економіка є складною багаторівневою системою, яка безперервно розвивається. Складність регіональної економічної системи, що відрізняється різноманіттям внутрішніх і зовнішніх зв'язків, вимагає підвищеної уваги до управління ними.

За своєю суттю термін "управління" певною мірою можна вважати синонімом терміна "менеджмент", але вжитому у вузькому сенсі. Сучасні дослідники визначають менеджмент як систему управління виробництвом із застосуванням науково обґрунтованих нормативів (принципів, правил, методик, стандартів тощо) [1]. Однією зі складових частин менеджменту є бюджетний менеджмент, який, у свою чергу, є системою розробки та реалізації управлінських рішень у процесі формування й використання централізованих грошових ресурсів (коштів) держави та її територіально-адміністративних одиниць [2].

Сталість регіональної економічної системи визначається її здатністю функціонувати в рамках заданих ресурсних обмежень регіону, а ефективність регіонального управління може стати реальністю тільки за умови постійного і стабільного фінансування. Таким чином, місцеві бюджети постають найвагомішим важелем у досягненні сталого економічного розвитку регіону.

Бюджетним кодексом України визначено, що бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [3]. Таким чином, бюджет як один з найважливіших фінансових документів є важелем впливу держави на різні сторони економічного життя суспільства, а також виступає засобом економічного регулювання як країни в цілому, так і кожного регіону окремо. Управління бюджетом включає бюджетне прогнозування, планування, обґрунтування проектів бюджетних рішень різних рівнів, виконання бюджетів, а також моніторинг, аналіз, звітування. Головними інструментами такого управління є податки, збори, фінансування видатків, бюджетний дефіцит, бюджетний борг тощо, а формування бюджетних доходів і видатків нерозривно пов'язане з основними результатами економічного розвитку держави або регіону.

Місцеві бюджети – це важлива фінансова категорія, основу якої становить система фінансових відносин, що складається між місцевими та державним бюджетом, а також усередині сукупності місцевих бюджетів. Саме через них суспільні фонди споживання розподіляються в територіальному розрізі, тобто між окремими адміністративно-територіальними одиницями і соціальними групами населення. Крім того, саме з місцевих бюджетів фінансується розвиток галузей виробничої сфери, в першу чергу місцевої промисловості і комунального господарства.

У практиці реалізації бюджетного менеджменту найголовнішою функцією є планування, а саме стратегічне планування (довгострокове планування на основі проміжних цілей). На жаль, в Україні ця функція лише частково виконується у бюджетному процесі через направлення в органи виконавчої влади бюджетної резолюції на наступний рік, а середньострокове та довгострокове стратегічне планування розвитку бюджету держава не має. Результатом є вилучені у підприємств у порядку платежів до бюджету кошти не повертаються їм вартісним еквівалентом.

Таким чином, політика розвитку бюджетної системи повинна бути направлена на створення умов, механізмів та інструментів для забезпечення переходу бюджетної системи до нового якісного стану, який забезпечить фінансову стабільність регіонів. У першу чергу потребують вирішення такі

© Вєтрова Ю. В., 2012

питання: удосконалення нормативної бази щодо економічного обґрунтування та визначення розмірів дохідних джерел місцевих бюджетів (розробка нормативів питомої ваги податкових надходжень); розширення економічної самостійності регіонів (деякі регіони, за своєю особливістю, потребують збільшення частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті регіону); розширення пільг з податку на прибуток підприємствам, що утримують об'єкти охорони здоров'я, культури і спорту, дитячі дошкільні заклади та ін. (скорочення видатків місцевих бюджетів).

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с. 2. Михайленко С. В. Методологія оцінки достовірності бюджетного планування / С. В. Михайленко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 197–205. 3. Бюджетний кодекс України № 5063-VI (5063-17) від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.-rada.gov.ua/laws/show/2456-17. 4. Штефан С. І. Роль місцевого бюджету в структурному реформуванні економіки України / С. І. Штефан, А. В. Золочевська // Комунальне господарство міст. – 2012. – Вип. 104. – Серія : Економічні науки. – С. 220–225.

Мажник Л. О.

УДК 332.1:351.82

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Анотація. Розглянуто перелік проблем у сфері державного регулювання економіки регіонів.

Аннотация. Рассмотрен перечень проблем в сфере государственного регулирования экономики регионов.

Annotation. A list of problems in the sphere of state regulation of regional economy are considered.

Ключові слова: державне регулювання економіки, проблеми державного управління, розвиток регіонів.

Ефективна система державного регулювання економіки забезпечує сталий розвиток основних напрямів економічної та соціальної діяльності країни на основі сприятливих умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що впродовж багатьох років зарубіжні та вітчизняні вчені, а саме: Ф. Ліст, В. Нордхауз, П. Самуельсон та В. Байцим, В. Гриньова, Л. Дідківська, В. Комірна, М. Новікова, О. Тарасова, А. Єпіфанов [1 – 6] та інші приділяли значну увагу питанням взаємодії держави як соціального інституту та ринку.

Існування системних недоліків у державному регулюванні економіки регіонів спричиняє низку проблем у цій сфері, у зв'язку з чим тема цього дослідження є актуальною.

Існує низка проблем, пов'язаних з держаним регулюванням соціально-економічного стану регіонів. Їх причиною є: недосконаліть галузевої структури більшості регіональних господарських комплексів, їх низька економічна ефективність; слабка інтеграція підприємств певних територій у відповідні регіональні господарські системи; значні відмінності між регіонами у рівнях соціально-економічного розвитку й істотне відставання деяких регіонів від нормативів розвитку соціальної та виробничої інфраструктури, перш за все сільської місцевості; нераціональне використання місцевих природних ресурсів, трудових ресурсів; забруднення довкілля; відставання у комплексному розвитку міст і сіл; незадовільна реалізація потенціалу регіонів щодо міжнародної інтеграції України; залучення іноземних інвестицій і т. д.

На державному рівні формується загальнонаціональна єдина концепція розвитку та розміщення продуктивних сил з відповідною схемою міжрегіонального розподілу праці. Також визначається пріоритетність розвитку окремих регіонів та регулюються міжрегіональні економічні зв'язки і організація виробництва в проблемних регіонах. Це відбувається одночасно з реалізацією великомасштабних програм, що породжує певні проблеми з питань за такими напрямами: неможливість узгодження показників державного прогнозування та програмування розвитку регіонів із особливостями бюджетно-фінансового регулювання; плутанина та відсутність з деяких питань законодавчо-нормативної бази. У зв'язку з цим основними проблемами бюджетного регулювання регіонів в Україні, що вимагають нагального вирішення, виступають:

встановлення науково обґрунтованих показників, які визначають і гарантують самостійність місцевих бюджетів;

© Мажник Л. О., 2012

збалансування бюджетної системи за територіями, доходами й видатками;

визначення оптимального розміру частки місцевих бюджетів у консолідованому бюджеті держави з позицій забезпечення економічної самодостатності регіонів;

встановлення мінімальної частки доходів місцевих бюджетів, що формуються за рахунок власних доходів.

Таким чином, проведений аналіз стану процесу державного регулювання економіки регіонів засвідчив, що ситуація на даний момент розбалансована. Хоча державна регіональна економічна політика покликана створювати умови для оптимальної економічної самостійності та самодостатності регіонів, проте все ще потребує удосконалення державного механізму і важелів його регулювання за рахунок упровадження нових підходів до формування державної соціально-економічної політики для розвитку регіонів країни та координації міжрегіональних зв'язків.

Література: 1. Байцим В. Ф. Ефективність державного регулювання економіки регіону / Байцим В. Ф. – Режим доступу : http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11359. 2. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 736 с. 3. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посібн. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 214 с. 4. Комірна В. В. Пріоритетні завдання державного регулювання економічного розвитку регіонів / В. В. Комірна // Ефективна економіка. – 2010. 5. Тарасова О. О. Концептуальна модель економіки регіону / О. О. Тарасова // Проблеми системного підходу в економіці. – 2009. – № 4. 6. Єпіфанов А. О. Управління регіоном : навч. посібн. / А. О. Єпіфанов, М. В. Мінченко, Б. А. Дадашев ; за заг. ред. д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 361 с.

УДК 336.148

Душина О. С.

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Визначено практичні засади організації казначейського обслуговування державного бюджету України. Обґрунтовано необхідність вдосконалення механізму казначейського обслуговування державного бюджету, створення більш ефективної системи управління бюджетними коштами.

Аннотация. Определены практические основы организации казначейского обслуживания государственного бюджета Украины. Обоснована необходимость усовершенствования механизма казначейского обслуживания государственного бюджета, создания более эффективной системы управления государственными средствами.

Annotation. Practical bases of the organization of exchequer service of the state budget of Ukraine are determined. The necessity of improving the mechanism of exchequer service of the state budget, as well as creating more effective system of public funds control is proved.

Ключові слова: державний бюджет, казначейське обслуговування, ефективне управління коштами, контроль за використанням коштів.

Ступивши на шлях проведення політичної, економічної та адміністративної реформ, Україна здобула реальну можливість перебудови господарської системи держави на благо народу. Процес формування громадянського суспільства та ефективної, соціально справедливої економічної системи торкається як правового поля країни та її господарського механізму, так і фінансової системи держави. Дана стаття присвячена дослідженню та аналізу функціонування Державної казначейської служби України (ДКСУ) як важливого учасника реформування сфери державних фінансів.

Застосування казначейської форми обслуговування державного бюджету України покладає велику відповідальність на органи ДКСУ та зумовлює необхідність наукових пошуків у сфері бюджетного процесу. Вітчизняні науковці розробляють шляхи та методи найбільш ефективного обслуговування сфери державних фінансів з урахуванням вимог чинного нормативно-правового поля, механізмів регулювання діяльності органів державної влади і суб'єктів господарювання, сучасної фінансової та економічної ситуації. Наукові пошуки у цьому напрямі ведуться такими фахівцями, як: Барановський О. І., Булгакова С. О., Даневич О. С., Харченко С. І. та ін. [1; 2].

© Душина О. С., 2012

Метою даної статті є розробка методів підвищення ефективності казначейського обслуговування державного бюджету, створення більш ефективної системи управління бюджетними коштами, здійснення контролю за їх цільовим використанням.

Украй важливими у процесі казначейського виконання бюджетів є питання вдосконалення управління бюджетними коштами. Нині відсутні ефективні механізми управління фінансовими ресурсами у процесі поточного касового виконання державного бюджету. Це призводить до необхідності здійснення нераціональних запозичень для покриття касових розривів, що виникають, і втрат від невикористання тимчасово вільних державних фінансових ресурсів. Тобто йдеться як про реальні збитки, так і про потенційну вигоду у процесі виконання державного бюджету.

На теперішній час органи ДКСУ залучені лише до процесу виконання бюджету і не беруть участі в інших етапах бюджетного процесу. Зважаючи на те, що органи Державної казначейської служби України володіють широкою інформацією з усього спектра показників виконання державного бюджету, детально аналізують дані про виконання бюджету, доцільно було б передбачити участь казначейської служби поряд з іншими виконавчими органами на етапах планування доходів і видатків бюджету, прогнозування й оцінки ефективності державних цільових програм, фінансового аудиту.

Державна казначейська служба України має також виконувати оптимізовану за критеріями соціально-економічної ефективності функцію учасника інвестиційної діяльності і суб'єкта її регулювання. Це повною мірою відповідає об'єктивним ознакам бюджетних ресурсів, які спрямовуються в економіку країни через посередництво установ ДКСУ. Причому ці ресурси, з одного боку, є джерелом значних державних інвестицій, а з іншого — матеріальною основою інвестиційного регулювання.

У цьому сенсі казначейська служба повинна стати повністю інтегрованою системою управління державними фінансами.

Важливим напрямом удосконалення казначейської системи виконання бюджету, як і бюджетного процесу в цілому, є удосконалення бухгалтерського обліку виконання бюджету, що ґрунтується на методі нарахування; створення інтегрованої системи рахунків, які об'єднують рахунки бухгалтерського обліку в бюджетних установах і бюджетну класифікацію; об'єднання бухгалтерського обліку виконання бюджету та обліку в бюджетних установах.

Таким чином, до найважливіших стратегічних завдань розвитку казначейської системи слід віднести вдосконалення нормативно-законодавчої бази функціонування казначейської системи й істотне розширення виконуваних функцій органами ДКСУ з управління бюджетними ресурсами, регулювання боргових відносин і активів, фінансування капітальних видатків, бюджетних програм, участі у банківсько-кредитній сфері.

Підвищення ефективності казначейського обслуговування державного бюджету дозволить створити більш ефективну систему управління бюджетними коштам на державному рівні.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Положення про Державну казначейську службу України : Указ Президента України від 13.04. 2011 р. № 460/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gpv.ua. 2. Макуцький Р. Т. Особливості реформування процедури казначейського обслуговування держбюджету / Макуцький Р. Т. // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 1(55). – С. 38 – 47. 3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www. liga. ua.

Рибчик Ю. О.

Магістр 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

УДК 336.148:352

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Анотація. Проведено аналіз джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова.

Аннотация. Проведен анализ источников формирования и направлений использования финансовых ресурсов Государственной казначейской службы Украины в Коминтерновском районе города Харькова.

© Рибчик Ю. О., 2012

Annotation. The analysis of the sources of forming and the ways of using the financial assets of the State Treasury Service of Ukraine in Kominternivskyi district of Kharkiv is carried out.

Ключові слова: фінансові ресурси, місцевий бюджет, казначейство, бюджетні кошти, державний бюджет.

В Україні триває модернізація системи управління фінансовими ресурсами держави. В умовах постійного зростання державних витрат, а також збільшення їх частки у валовому внутрішньому продукті особливої уваги заслуговує питання ролі фінансових інститутів, які б могли забезпечити раціональний розподіл державних фінансів.

Світовий досвід свідчить, що найбільш ефективним є використання бюджетних коштів шляхом створення нової фінансової структури з відлагодженим механізмом касового виконання державного бюджету у вигляді казначейської служби.

Отже, актуальність проблеми полягає в тому, що підвищення ефективності виконання бюджету потребує нових підходів до реформування державної казначейської служби, що забезпечувало б ефективне управління ресурсами державного та місцевих бюджетів.

Питанням казначейського обслуговування виконання бюджетів приділяли увагу багато вчених, а саме: Юрій С. І., Стоян В. І., Даневіч О. С., Петлененко Ю. В., Кондратюк С. Я. та ін. [1 – 3].

Однак потребують подальшого дослідження питання казначейського управління бюджетними ресурсами держави та вдосконалення системи Державної казначейської служби України на сучасному етапі модернізації фінансової системи України. У зв'язку з цим метою цього дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи казначейського виконання державного бюджету.

Для більш детального розгляду розвитку казначейської системи виконання бюджету в Україні розглянемо доходи та видатки управління Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова за 2009 – 2011 рр.

У структурі доходів бюджету Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова за 2009 рік спостерігається, що стаття доходів "Податки на доходи, податки на прибуток" склала 1 %, стаття "Податок на прибуток підприємств" – 2 %, тоді як стаття "Збори за спеціальне використання природних ресурсів" – 46 %. І найбільшу питому вагу у структурі податкових надходжень бюджету Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова склала стаття "Інші податки та збори" – 51 %.

У 2010 році стаття доходів "Податки на доходи, податки на прибуток" також, як і стаття "Податок на прибуток підприємств", склала 3 %, а стаття "Збори за спеціальне використання природних ресурсів" і "Інші податки та збори" – 47 %.

У структурі доходів за 2010 рік найбільшу частку займають офіційні трансферти – 70 %, на другому місці знаходяться податкові надходження – 19 % і тільки на третьому – неподаткові надходження – 11 %.

У 2011 році найбільшу питому вагу в структурі доходів бюджету Комінтернівського району займають офіційні трансферти – 87 %.

Що стосується видатків бюджету управління Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова, то найбільшу питому вагу в структурі видатків 2009 року склали видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення – 15 789 413,57 грн, а найменшу – видатки на державне управління у розмірі 6 025 грн.

Найбільшу питому вагу у структурі видатків 2010 року склали видатки на освіту – 43 %, на другому місці – видатки на соціальний захист – 41 %. У 2011 році найбільше видатків припадало на соціальний захист – 50 % та освіту – 46 %, а найменше – на фізичну культуру та спорт – 1 %.

Тобто проаналізувавши дані 2009 – 2011 років можна зробити висновок, що значну частку у доході Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова займають трансферти, що говорить про низьку фінансову стійкість регіону.

Також слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду загальний фонд бюджету займав більшу частку, ніж спеціальний фонд, що є позитивною тенденцією.

Таким чином, провівши аналіз джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів Державної казначейської служби України у Комінтернівському районі міста Харкова, можна стверджувати, що в Україні назріло питання проведення функціональної перебудови казначейської служби. По-перше, структуру слід чітко привести відповідно до виконуваних функцій. По-друге, повноваження та функції кожного структурного підрозділу мають бути чітко регламентовані таким чином, щоб діяльність підрозділу не була прямо залежна від особистості виконавця і від плинності кадрів.

Наук. керівн. Мельник В. І.

Література: 1. Кондратюк С. Я. Послуги Державного казначейства. Сутність і тенденції розвитку / Кондратюк С. Я. // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 16 – 24. 2. Петлененко Ю. В. Місцеві фінанси : опорний конспект лекцій / Петлененко Ю. В., Рожко О. Д. – К. : Кондор, 2009. – 282 с. 3. Юрій С. І. Казначейська система : підручник / Юрій С. І., Стоян В. І., Даневіч О. С. – 2-ге вид. змін. і доп. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 818 с.

Назаров Є. С.

Магістр 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

УДК 336.14

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТУ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ М. ХАРКОВА

Анотація. Розглянуто метод зіставлення як найбільш оптимальний при оцінці фінансового стану місцевого бюджету. Проведено аналіз платоспроможності бюджету Жовтневого району міста Харкова.

Аннотация. Рассмотрен метод сопоставления как наиболее оптимальный при оценке финансового состояния местного бюджета. Проведен анализ платежеспособности бюджета Октябрьского района города Харькова.

Annotation. The method of comparison being the best in assessing the financial condition of the local budget is considered. The analysis of budget solvency of October district of Kharkiv is carried out.

Ключові слова: місцевий бюджет, фінансові ресурси, трансферти, доходи бюджету, рейтингова оцінка.

Одним із найважливіших чинників успішного управління бюджетними ресурсами є здійснення комплексної оцінки фінансового стану місцевого бюджету, що за своїм змістом відображає підсумки фінансової діяльності виконавчих органів влади. Оцінка фінансового стану бюджету є неодмінним елементом бюджетного процесу при проведенні підсумків процесу виконання бюджету.

Питання функціонування місцевих бюджетів знайшли своє відображення в роботах багатьох вітчизняних вчених: Алєксєєва І. В. [1], Зенченко С. В., Коритько Т. Ю., Луніної І. О., Василика О. Д. [2], Єфименко Т. І., Кондусової Л. Ф. [3], Чугунова І. Я. [4] та ін.

Для проведення оцінки фінансового стану використовуються певні методи та інструментарій. Найбільш розповсюдженим є метод зіставлень, при якому фактичні показники можна порівнювати з прогнозними або очікуваними показниками для виявлення відхилень від прогнозу.

Автор розглядає оцінки фінансового стану бюджету Жовтневого району з використанням таких фінансових коефіцієнтів:

1) коефіцієнт самостійності. Чим вищий коефіцієнт, тим більш незалежною є адміністративно-територіальна одиниця. Протягом 2009 – 2011 рр. відмічається його зниження (у 2011 р. – 0,045). Даний бюджет району досить залежний від бюджетів вищих рівнів, оскільки у відсотковому відношенні величина трансфертів до бюджету району в середньому становить 90 %;

2) коефіцієнт бюджетного покриття. Протягом досліджуваного періоду відзначається 2009 р., оскільки величина коефіцієнта найвища. Ситуація зниження коефіцієнта бюджетного покриття у 2010 та 2011 рр. обумовлена тим, що видаткова частина бюджету району з кожним роком динамічно зростає, а власні доходи знижуються;

3) коефіцієнт бюджетної забезпеченості. Протягом досліджуваного періоду спостерігається динаміка зростання даного показника з 1 009,51 грн у 2009 р. до 1 409,95 грн у 2011 р., що свідчить про досить позитивну тенденцію;

4) найкращий показник коефіцієнта заборгованості із заробітної плати у кредиторській заборгованості відмічається у 2009 р. – 0,2244, найгірший у 2011 р. – 0,7088. Тобто існує постійна тенденція збільшення частки заборгованості із заробітної плати в загальному обсязі кредиторської заборгованості бюджету, що є досить негативним явищем;

5) у період з 2009 по 2010 рр. спостерігається динамічне зростання недоїмки до бюджету, яка обумовлена досить складним становищем підприємств у цей період;

6) показник реального дефіциту бюджету склав 175 821,43 грн та відповідно 237 667,12 грн. 2011 р. відмічається профіцитом 154 547,79 грн за рахунок збільшення частки трансфертних надходжень до бюджету району;

7) протягом 2009 – 2010 рр. коефіцієнт стійкості бюджету знаходиться в межах норми, але в 2011 р. досить значне підвищення, що становить наслідок значного збільшення частки трансфертів у доходах місцевого бюджету;

8) протягом досліджуваного періоду частка дотацій вирівнювання знаходиться поза межею порогового значення, оскільки має місце значне скорочення власних доходів бюджету, як наслідок бюджет району фінансується за рахунок дотацій вирівнювання.

Як зазначалося, частка трансфертів у загальній сумі доходів бюджету Жовтневого району досить висока, близько 90 %. Розрахунок даного показника засвідчив високу частку трансфертів, та

© Назаров Є. С., 2012

все ж на кінець 2010 р. спостерігаємо деяке зниження даного показника, а саме на 3 пункти відносно 2009 р. У подальшому на кінець 2011 р. знову збільшується частка трансфертів, що, у свою чергу, робить даний бюджет більш залежним від міського та державного бюджетів.

Виходячи із загального рейтингу платоспроможності бюджету Жовтневого району м. Харкова, платоспроможність у 2010 – 2011 рр. вища, ніж у 2009 р. На платоспроможність впливає об'єм дотації, одержаної з державного бюджету, своєчасне погашення боргу, відсутність заборгованості із заробітної плати. Збільшення протягом досліджуваного періоду дотацій вирівнювання, що одержуються з держбюджету, свідчить про тенденції поступового поглиблення залежності регіонів від центральної влади. Високий ступінь залежності місцевого бюджету не створює стимулів для місцевих органів самоврядування щодо розвитку власної податкової бази, оскільки постійне збільшення трансфертних надходжень є пасивним інструментом впливу держави на формування місцевих бюджетів і фінансову залежність територій.

Наук. керівн. Петряєв О. О.

Література: 1. Алєксєєв І. В. Бюджетна система : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Алєксєєв, Н. Б. Ярошевич, А. М. Чушак-Голобородько. – К. : Хай-Тек Прес, 2007. – 375 с. 2. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник для студ. економ. спец. вищ. навч. закладів / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 606 с. 3. Кондусова Л. Ф. Бюджетний менеджмент : навч. посібн. / Л. Ф. Кондусова, В. І. Грачов, І. П. Отенко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 248 с. 4. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І. Я. Чугунов. – К. : НІОС, 2007. – 488 с.

УДК 330.352

Павлов К. В.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА КАК ВАЖНЕЙШЕГО ФАКТОРА ИНТЕНСИФИКАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА

Аннотация. Проанализирована система направлений, форм и методов государственного регулирования научно-технического прогресса сквозь призму оценки его влияния на интенсификацию общественного воспроизводства.

Анотація. Проаналізовано систему напрямів, форм і методів державного регулювання науково-технічного прогресу крізь призму оцінки його впливу на інтенсифікацію загального виробництва.

Annotation. In the article the system of directions, forms and methods of state regulation of scientific and technical progress through the prism of an estimation of its influence on strengthening the process of public production intensification is analysed.

Ключевые слова: научно-технический прогресс, государственное регулирование, интенсификация производства, фактор, эффективность.

Для реализации качественных сдвигов в развитии экономики страны огромное значение имеет формирование новых подходов к осмыслению и объяснению сущности процесса интенсификации общественного производства и дальнейшего развития системы рыночных производственных отношений [1]. Необходимо подчеркнуть, что в специальной литературе этой проблеме уделялось неоправданно мало внимания. За редким исключением, в научных публикациях процесс интенсификации производства связывался лишь с развитием производительных сил. Однако, как известно, производительные силы и производственные отношения являются двумя сторонами определенного способа производства, непосредственно связанными друг с другом и являющимися элементами единой системы. Поэтому связывание процесса интенсификации лишь с развитием производительных сил представляется искусственным и односторонним.

Как правило, интенсификация производства взаимоувязывалась лишь с такими явлениями, как НТП, улучшение использования факторов производства на основе качественного преобразования их составляющих, сокращение вовлекаемых в производство ресурсов на единицу выпуска продукции и рядом других параметров, непосредственно характеризующих именно уровень разви-

© Павлов К. В., 2012

тия производительных сил. Производственные отношения при этом, как правильно отмечают некоторые исследователи, выступают в лучшем случае в качестве социального фона интенсификации [2]. Вред такого подхода проявился не только в теоретической однобокости, но и, что может быть еще важнее, негативно сказался на хозяйственной практике. Действительно, несмотря на то, что о необходимости всемерной интенсификации народного хозяйства говорится уже давно, уровень и темпы процесса интенсификации практически во всех отраслях весьма невысоки, и до сих пор производство осуществляется преимущественно экстенсивными методами, причем, по некоторым оценкам, для российской экономики в настоящее время и в целом характерен преимущественно экстенсивный тип развития. А этот факт непосредственно связан с недоучетом взаимосвязи процесса интенсификации с развитием производственных отношений. В качестве подтверждения можно привести такой красноречивый пример, как общеизвестное обстоятельство, с какой неохотой при старой системе хозяйствования шли руководители предприятий на их техническое перевооружение и реконструкцию или когда годами ржавело под открытым небом закупленное новейшее импортное оборудование, в то время как в цехах преобладал ручной труд. Старый хозяйственный механизм не принимал НТП, был с ним в определенном смысле в антагонизме, а уже одно это обстоятельство доказывает то, что интенсификация не шла в значительной мере из-за отсталости производственных отношений, из-за несоответствия их развития уровню развития производительных сил общества. Так, как показал анализ, при прежней системе управления центральные органы изымали у предприятий региона значительные финансовые ресурсы, тем самым не позволяя им проводить эффективную научно-техническую политику.

Низкий уровень и незначительные темпы интенсификации производства, обусловленные, прежде всего, действием планово-директивной системы хозяйствования, являются одними из важнейших причин глубокого кризиса, в котором оказалась российская экономика. Если вспомнить начало перестройки, начало революционного преобразования советского общества, то необходимость реформы тогда обуславливалась потребностью резкого увеличения эффективности общественного производства на основе внедрения наиболее прогрессивных форм НТП, тогда как в действительности темпы НТП были крайне низкими и совершенно не соответствовали потребностям практики. Преобладал эволюционный тип научно-технического прогресса, являющегося, как известно, важнейшим фактором интенсификации, в результате технический уровень предприятий советской экономики существенно отставал от техноосназщенности аналогичных предприятий в развитых капиталистических странах [3], хотя, разумеется, существовали отрасли производства, связанные, прежде всего, с военной промышленностью, где отставания не было.

Однако сложность накопившихся проблем вследствие хозяйствования на основе социалистических принципов была столь велика, что попытки перехода на иные, рыночные принципы хозяйствования не только не привели к росту эффективности производства, но и глубина экономического кризиса только увеличилась. Повлияла на это также и непродуманность самой концепции переходного периода. В итоге действия этих факторов привели к тому, что сфера НТП оказалась даже еще в более худшем положении, а тем самым и уровень интенсификации ниже, чем до начала перестроечных процессов. Еще раз подчеркнем, что это связано не только с субъективными ошибками, недостаточно глубоко продуманной концепцией перехода к рынку, но и с действием объективных факторов – глубина и сложность накопившихся проблем, отсталый материально-технический базис, объективные процессы, связанные с "переходностью" современного состояния общества, и т. п. Но, тем не менее, ряд негативных последствий все же можно было бы избежать, и прежде всего, на основе разработки стратегии государственного регулирования переходных процессов [4].

В настоящее время очень важным аспектом государственного регулирования является формирование системы методов стимулирования НТП. Это связано с тем, что в переходный период в условиях роста нестабильности и неопределенности без сильных централизованных мер возможно резкое снижение эффективности НТП. Так, анализ показывает, что многие новые виды предприятий (кооперативы, малые предприятия), как правило, поступающие от производственной деятельности доходы используют на личное потребление своих сотрудников, в развитие производства по существу средства не вкладываются. В значительной мере такое экономическое поведение объясняется неустойчивостью как общей экономической ситуации в стране, так и неустойчивостью положения самих этих предприятий, а также высоким уровнем цен, недостаточно рациональной налоговой системой, необходимостью осуществления значительных затрат на приобретение новой техники, эффект от использования которой будет получен в лучшем случае лишь через некоторое время, и пр. Чтобы хоть в какой-то мере нивелировать снижение эффективности внедрения научно-технического прогресса в настоящее время, необходимо осуществление ряда регулирующих мер, в том числе льготное налогообложение предприятий, выпускающих и использующих новую технику.

Литература: 1. Павлов К. В. Интенсификация экономики в условиях неопределенности рыночной среды / Павлов К. В. – М. : Магистр, 2007. – 271 с. 2. Рубин Ю. В. Интенсификация экономики и революционный характер перестройки / Рубин Ю. В. // Известия Академии наук СССР. Серия экономическая. – 1988. – № 6. – С. 24–32. 3. Павлов К. В. Патологические процессы в экономике / Павлов К. В. – М. : Магистр, 2009. – 458 с. 4. Гапоненко А. Инновации и инновационная политика на этапе перехода к новому технологическому порядку / А. Гапоненко // Вопросы экономики. – 1997. – № 9. – С. 84–97.

УДК 316.17(014)

Аведян Л. Й.

Чишко О. М.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто актуальну проблему формування та регулювання сучасних пенсійних систем. Проаналізовано стан пенсійної системи України.

Аннотация. Рассмотрена актуальная проблема формирования и регулирования современных пенсионных систем. Проанализировано состояние пенсионной системы Украины.

Annotation. This article deals with the important problem of the formation and regulation of modern pension systems. The state of pension system in Ukraine is analysed.

Ключові слова: пенсійні системи, пенсійне забезпечення, накопичувальна пенсійна система, пенсійна реформа.

Основним проблемам розвитку пенсійного забезпечення та його реалізації присвячені праці видатних науковців і практиків, серед яких можна відмітити: С. Погорєлова, Л. Рибальченко, М. Мниха, О. Рядно, В. Максимчука, А. Колосок, А. Бахмача та ін. Однак, враховуючи актуальність обраної теми дослідження та постійні законодавчі зміни, обрана проблематика потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану пенсійної системи України, огляд проблем та сучасного етапу її реформування.

Рівень соціального захисту й рівень пенсійного забезпечення залежать від стану національної економіки та державного регулювання соціальних процесів. На сьогодні в Україні активно діє реформа пенсійної системи, за допомогою якої повинні бути створені умови забезпечення непрацездатного населення. З розвитком України як незалежної держави відбулися зміни в законодавстві, що регулює соціальне страхування. Таким чином, прийнятий 5 листопада 1991 р. Закон України "Про пенсійне забезпечення" хоч і закладав страхову основу, але значною мірою зберіг положення радянського законодавства щодо державного забезпечення пенсіонерів. На зазначеному етапі становлення пенсійної системи України виникає об'єктивна необхідність її реформування. Упродовж 1991 – 2011 рр. було ухвалено понад 20 законів та декілька указів Президента, котрі регулюють пенсійну систему [1].

Пенсійна система України – сукупність створених в Україні правових, економічних і організаційних інститутів і норм, метою яких є надання громадянам матеріального забезпечення у вигляді пенсії. Пенсійна система України в сучасному вигляді започаткована в січні 2004 р. і містить у собі відносини з формування, призначення та виплати пенсій у трирівневій пенсійній системі. Перший рівень – це солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, в якій усі кошти, що перераховуються підприємствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу ж виплачуються нинішнім пенсіонерам. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань (до 7 % від заробітної плати працівника) буде спрямована на персональні рахунки громадян. Ці кошти будуть інвестуватися в українську економіку, а інвестиційний дохід збільшуватиме розмір майбутніх пенсійних виплат. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. У цій системі можуть брати участь добровільно як фізичні особи, так і юридичні особи – роботодавці [2].

Незадовільний стан пенсійної системи свідчить про необхідність проведення пенсійної реформи, основною метою якої є забезпечення достойного рівня життя громадянам, які впродовж свого трудового життя сплачували пенсійні внески та не приховували своїх трудових доходів.

Основні проблеми пенсійної системи України: 1) Україна відноситься до держав із старіючим населенням, що обумовлює систематичне погіршення співвідношення між громадянами працездатного і непрацездатного віку; 2) низький рівень пенсій більшості осіб, що досягли пенсійного віку: понад дві третини пенсіонерів отримують пенсії до 1 тис. гривень. У той же час середній розмір "спеціальних" пенсій щонайменше у 2,5 раза перевищує середній розмір пенсії, призначеної на загальних умовах; 3) на даний час існує розбіжність між розмірами пенсій жінок і чоловіків. Для жінок встановлено нижчу межу працездатного віку, вони мають меншу тривалість стажу, заробітна плата жінок у середньому майже на 30 відсотків нижча, ніж у чоловіків; 4) незбалансований бюджет Пенсійного фонду [3].

© Аведян Л. Й., Чишко О. М., 2012

Так, 9 вересня 2011 р. був прийнятий Закон України № 3668-VI "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи", відповідно до якого основними завданнями та цілями пенсійної реформи виділено: підвищити рівень життя пенсіонерів; встановити залежність величини пенсій від величини заробітку і трудового стажу; забезпечити фінансову стабільність пенсійної системи; заохотити громадян до заощадження коштів на старість; створити ефективнішу та більш дієву систему адміністративного управління в пенсійному забезпеченні. Реформа пенсійної системи України 2011 р. мала на меті скорочення дефіциту державного Пенсійного фонду та була прийнята в рамках узгодженої з Міжнародним валютним фондом програми дій уряду голосами парламентської більшості.

Отже, на сьогоднішній день пенсійна система України перебуває у складному фінансовому становищі і не забезпечує пенсіонерів потрібним обсягом пенсії. Сучасний демографічний стан України не дає пенсійній системі нормально функціонувати, тому потрібно вжити таких заходів, як: поліпшення фінансового стану Пенсійного фонду України, впровадження накопичувальних систем. Однак необхідно врахувати, що запровадження накопичувальної системи пенсійного забезпечення перебуває на початковому етапі, до того ж це дозволить розв`язати тільки проблему старіння населення [4]. Також необхідно звільнити Пенсійний фонд України від невластивих йому функцій, покращити адміністрування та посилити контроль за видатками Пенсійного фонду України, провести заходи щодо отримання додаткових джерел фінансування.

Таким чином, проведення пенсійної реформи не тільки відновить соціальну справедливість у суспільстві, але й слугуватиме ефективним стимулом для детінізації економіки країни, а другий рівень пенсійної системи стане джерелом довгострокових інвестицій в Україні і дасть потужний поштовх розвитку країни [5].

Література: 1. Кашуба В. Д. Реформування пенсійної системи [Електронний ресурс] / В. Д. Кашуба. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_2_2/47.pdf. 2. Гнибіденко І. Пенсійна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи / І. Гнибіденко // Економіка України. – 2007 – № 4. – С. 4–12. 3. http://rayon.novograd.com.ua/index. php /novaja-glavnaja/ 915-osnovni-problemi-pensijnoyi-sistemi. 4. Мошак М. В. Сучасний стан розвитку пенсійної системи України [Електронний ресурс] / Мошак М. В., Лифар О. Ф. – Режим доступу : http://intkonf.org/moshak-mv-limar-of-suchasniy-stan-rozvitku-pensiynoyi-sistemi-ukrayini/. 5. Тігіпко С. З пенсійною реформою зволікати не можна [Електронний ресурс] / Сергій Тігіпко, для УП _ П'ятниця, 18 лютого 2011 // Українська правда. – Режим доступу : http://www.pravda.com.ua-/articles/2011/02/18/5932432/.

Аведян Л. Й.

Шишко І. В.

УДК 336.225.6

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕГАТИВНИХ ЗОВНІШНІХ ЕКОЛОГІЧНИХ ЕФЕКТІВ АВТОТРАНСПОРТУ ЗА ДОПОМОГОЮ КОРИГУЮЧОГО ПОДАТКУ ПІГУ

Анотація. Досліджено методи регулювання негативних зовнішніх ефектів автотранспорту. Розроблено пропозиції щодо застосування транспортних податків для вирішення екологічних проблем, що адекватні ринковим відносинам.

Аннотация. Исследованы методы регулирования отрицательных внешних эффектов автотранспорта. Разработаны предложения по применению транспортных налогов для решения экологических проблем, адекватных рыночным отношениям.

Annotation. The methods for regulating vehicles negative externalities are investigated. The proposals on the use of transport taxes to address the environmental issues adequate to market economy are elaborabed.

Ключові слова: негативні зовнішні ефекти, транспортні податки, коригувальний податок, "потрійний дивіденд", екологічна інспекція.

Кожен день автотранспорт знищує навколишнє природне середовище різними способами: забруднюючи повітря при спалюванні паливно-мастильних матеріалів, випарами хімічних речовин,

© Аведян Л. Й., Шишко І. В., 2012

пилом від зношення резино-технічних, пластикових, металевих виробів; розділяючи дорогами землі, ліса, водойми і тим самим розбиваючи навколишнє середовище на частини; виробляючи гучний шум від руху транспорту і т. д. Ці забруднення є зовнішніми (побічними), негативними екстернальними ефектами і не відображаються в ринкових цінах. Загальний вплив негативних зовнішніх ефектів автотранспорту в 17 європейських країнах, включаючи Норвегію та Швейцарію, за підрахунками англійського економіста Д. Маддісона, щорічно оцінюється в 250,6 млрд євро (близько 4,2 % ВВП цих країн) [1, p. 18].

Вирішенню цих екологічних проблем приділяли увагу багато європейських економістів, а саме: А. Пігу, Р. Коуз, Д. Стіглер, В. Баумоль, У. Ринг та ін. Але обґрунтуванню використання транспортних податків як інструменту регулювання негативних зовнішніх ефектів в умовах ринку було недостатньо приділено уваги в зазначених роботах, а сьогодні ця проблема все більше вимагає свого практичного вирішення не тільки в Україні, а й в усьому технологічно розвиненому світі.

Сьогодні існують такі підходи до вирішення екологічних проблем, пов'язаних з автотранспортом: інтерналізація зовнішніх ефектів, запровадження коригуючих транспортних податків.

Під інтерналізацією розуміється перетворення зовнішнього ефекту у внутрішній. Можливим шляхом інтерналізації є об'єднання суб'єктів, пов'язаних зовнішнім ефектом, в одну особу. Можна також встановити права приватної власності на ресурси і дозволити вільно торгувати цими правами (теорема Коуза). Але споживачі через відсутність прав власності або через високі трансакційні витрати не беруть участь у ринкових угодах із власниками транспортних засобів, тому не можуть вимагати з "винуватця" забруднення довкілля компенсацію за завдані збитки. Таким чином, втрати споживачів не будуть відображені в ринкових цінах на транспортні послуги, у процесі надання яких забруднюється навколишнє середовище.

Тому кращим є введення коригуючих транспортних податків, що враховують екологічні проблеми. Коригуючий податок (податок Пігу) – це податок, що збільшує граничні приватні витрати до рівня граничних суспільних витрат (рисунок).

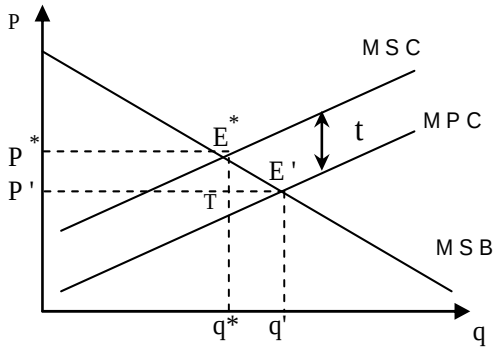

MSB – граничний суспільний виграш;
MPC – граничні приватні витрати;
MSC – граничні суспільні витрати;
T – сума податку на одиницю об'єму транспортних послуг;
P', P* – ціна транспортних послуг до і після введення податку;
q', q* – обсяг надання транспортних послуг до і після введення податку;
E', E* – точки ринкової рівноваги до і після введення податку.

Рис. **Коригуючий податок і його наслідки** [2, с. 42]

Нехай кожна одиниця обсягу транспортних послуг супроводжується нанесенням шкоди навколишньому середовищу на суму t гр. од. (граничні зовнішні витрати). Держава обкладає автотранспортні підприємства податком Пігу на цю суму. У результаті граничні приватні витрати (MPC) збільшуються на суму податку і збігаються тепер з граничними суспільними витратами (MSC). Зовнішні витрати стають внутрішніми для автотранспортних підприємств, надання транспортних послуг падає до суспільно-ефективного рівня (q*). У той же час податок Пігу не усуває повністю загальний збиток від негативних зовнішніх ефектів автотранспорту (дорівнює сумі податкового платежу і становить площу P*E*TP'), але зменшує їх і змушує компенсувати збиток.

Однак практичне застосування податку Пігу стикається з низкою труднощів. Перш за все, визначення точного розміру граничного збитку неможливо. Окрім того, кожне джерело забруднення повинне отримати індивідуальну оцінку збитку з метою диференційованого оподаткування. На перший погляд, це досить складно і пов'язано з високими витратами, ці функції може здійснювати Державна екологічна інспекція, яка укомплектована необхідною матеріально-технічною, кваліфікаційною базами та яка виконує функції нагляду за додержанням вимог природоохоронного законодавства.

Тим не менш, незважаючи на всі вказані недоліки, податкообкладання комерційних транспортних засобів, що враховує негативні зовнішні ефекти, залишається, на погляд авторів, найбільш раціональним інструментом регулювання державної екологічної політики. Крім того, такі податки

можуть компенсувати для бюджету зниження податків на працю і капітал. Отже, їх застосування приносить суспільству "потрійний дивіденд", оскільки одночасно знижується забруднення навколишнього середовища, збільшуються надходження до бюджету, здійснюється державний нагляд за станом автомобільного транспорту та стимулюється оновлення рухомого складу.

Література: 1. Maddison D. The True Costs of RoadTransport. / Maddison D., Pearce D. – London : Earthscan Publications Ltd., 1996. – 240 p. 2. Васильева Е. Э. Экономика природопользования / Васильева Е. Э. – Мн : Белорусский гос. университет, 2002. – 119 с. 3. Налоги Пигу [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://taxman.org.ua.

Сасін Б. М.

УДК 351

ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація. Доведено необхідність урахування теоретичних доробок і практичного досвіду розвинутих країн при формуванні ефективної системи взаємодії вітчизняного бізнесу з державними органами влади на засадах соціальної відповідальності.

Аннотация. Доказана необходимость учета теоретических разработок и опыта развитых стран при формировании эффективной системы взаимодействия отечественного бизнеса с государственными органами власти на принципах социальной ответственности.

Annotation. The necessity of considering the theoretical developments and the experience of developed countries in the formation of an effective system of local business interaction with the state authorities on the principles of social responsibility is proved.

Ключові слова: бізнес, влада, соціальна відповідальність.

Досягнення балансу інтересів між бізнесом, державою і суспільством в Україні стає усвідомленою необхідністю. Проте слід констатувати, що до цих пір система взаємодії трьох сторін ще слабко розвинена.

У цьому напрямі працюють такі вчені, як: Б. Данілишин, Ф. Шамхалов, Шохін А. Н. та ін., але досі належним чином не досліджені мотиваційні установки бізнесу та державних органів, не визначені ціннісні орієнтири бізнесменів, не створена методологічна база досліджень. З цих причин формування реальних зв'язків бізнесу з державними органами України на практиці сповільнюється і породжує численні помилки.

Метою цього дослідження є визначення теоретичних основ формування системи взаємодії бізнесу з державним органами влади на засадах соціальної відповідальності.

За останні роки у світовому бізнес-співтоваристві все більшої актуальності набувають питання досягнення соціальної відповідальності і забезпечення професійної етики. Саме тому сучасний менеджмент переходить від концепції тотального управління якістю до соціально орієнтованої концепції управління, яка базується на збільшенні уваги до вимог всіх "зацікавлених сторін" і до збереження навколишнього середовища, тобто на засадах соціальної відповідальності.

Ефективна практика державного управління вимагає розробки ґрунтовних теоретичних положень і рекомендацій. Вивчення наукових підходів, концепцій і моделей соціально орієнтованого управління, які напрацьовані й апробовані в розвинених країнах, є необхідною передумовою цивілізаційних трансформацій вітчизняного бізнесу.

Соціальна відповідальність бізнесу ще називається "корпоративним громадянством". Основні положення цього підходу такі:

бізнес не очікує запрошень, а сам знаходить місце, час і спосіб здійснити соціальні інвестиції, від яких має економічну вигоду;

бізнес знає, які проблеми є найактуальнішими для більшості громадян і вирішує їх;

бізнес залучає людей до вирішення соціальних проблем;

відстоюючи інтереси суспільства, бізнес може піти на конфлікт з державними структурами [1].

Оскільки стабільність суспільства є необхідною умовою ефективного функціонування корпорацій, вони вимушені її забезпечувати. Довгостроковим інтересам бізнесу і корпорацій відповідає розвиток і удосконалення соціального середовища.

© Сасін Б. М., 2012

Соціальна відповідальність здатна збільшити довіру покупців до продукції, що виробляється, покращити імідж корпорації.

Зараз науковцями формується нова парадигма соціальної відповідальності, яка містить такі складові: корпоративне громадянство, соціальні інвестиції, соціальне партнерство, а поведінку корпорацій можна визначити в трьох аспектах: соціальний обов'язок, соціальна відповідальність і соціальна чуйність [2].

Слід погодитися з думкою американських вчених, які також розробили методологію кількісного виміру соціального ефекту діяльності корпорацій. Вона містить чотири методи:

використання "соціальних індикаторів" для визначення індексу якості життя на основі виміру кількісних параметрів, таких, як умови праці, стан охорони здоров'я та ін.;

оцінка впливу бізнесу на соціальне середовище шляхом складання "соціального звіту" в балансовій формі;

ранжування компаній відповідно до їх соціальної діяльності;

метод управління соціальною програмою, спрямований на розробку системи "розумного" складання бюджету [3].

Вітчизняним науковцям належить засвоїти уроки формування ефективної системи взаємодії бізнесу (корпорацій), держави і суспільства в розвинутих західних країнах і розробити власну теоретичну, методологічну базу, яка б дозволяла комплексно вирішувати зазначені проблеми з урахуванням економічних, юридичних, соціальних та морально-етичних аспектів.

Таким чином, була доведена необхідність і доцільність розробки теоретичних основ упровадження в практику вітчизняного бізнесу механізму взаємодії з державними органами влади на засадах соціальної відповідальності.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Шохин А. Н. Взаимодействие бизнеса и власти в Европейском Союзе / А. Н. Шохин, Е. А. Королев. – М. : ИД ГУВШЭ, 2008. – 159 с. 2. Данилишин Б. Державно-приватне партнерство – стратегічна форма взаємодії влади і бізнесу [Електронний ресурс] / Б. Данилишин. – Режим доступу : http://news.yurist-online.com/news/kmu/2. 3. Шамхалов Ф. Государства и экономика: Власть и бизнес / Ф. Шамхалов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЗАО "Экономика", 2005. – 714 с.

УДК 338

Сенюшкіна О. М.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто методи державного регулювання аграрного сектору економіки, визначено основні напрями аграрної політики, подано економічні інструменти регулювання аграрного сектору економіки.

Аннотация. Рассмотрены методы государственного регулирования аграрного сектора экономики, определены основные направления аграрной политики, даны экономические инструменты регулирования аграрного сектора экономики.

Annotation. The methods of state regulation of agricultural sector are considered, the main directions of agricultural policy are defined, economic instruments of regulating agricultural sector of economy are presented.

Ключові слова: державне регулювання економіки, аграрний сектор, методи, аграрна політика.

До особливостей сучасного стану АПК України належать: накопичення та загострення суперечностей економічного і політичного характеру; масова збитковість сільськогосподарських підприємств; повільні темпи реформування аграрного сектору економіки; збереження тенденції до звуженого відтворення.

Держава впливає на розвиток агропромислового виробництва в рамках реалізації аграрної політики. Аграрна політика – це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективного розвитку АПК, стабілізацію та розширення аграрного ринку, забезпечення продовольчої безпеки країни.

© Сенюшкіна О. М., 2012

Для аграрної політики держави в умовах трансформаційної економіки характерне: проведення земельної реформи; формування аграрного ринку та ринкової інфраструктури; розвиток нових форм господарювання; забезпечення умов для становлення сучасних фінансово-економічних, правових та організаційно-інституційних відносин в АПК; формування ринкового механізму управління АПК; забезпечення соціального розвитку села.

Ключова проблема розвитку АПК і, відповідно, відправний пункт стратегії його розвитку – досягнення належного рівня продовольчої безпеки країни і раціональних норм споживання основних продуктів харчування пересічним українцем. Продовольча безпека є фактором стабільності внутрішнього ринку. З метою стабілізації продовольчого сегмента ринку та для підтримання продовольчої безпеки країни функціонує Аграрний фонд України, завданнями якого є: регулювання цін на сільськогосподарську продукцію; кредитування заставних закупівель сільськогосподарської продукції; формування державного продовольчого резерву [1].

Згідно із Законом України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV державна аграрна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей: гарантування продовольчої безпеки держави; перетворення аграрного сектору на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки держави; збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності нації; комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі [2].

Можна виділити дві групи методів державного регулювання аграрного сектору економіки, використовуючи дві ознаки: форми та засоби впливу. За формами впливу виділяють прямі та непрямі методи регулювання, за засобами впливу – правові, адміністративні, економічні методи.

Правове регулювання здійснюється шляхом розробки і введення в дію законодавчих та нормативних актів.

Адміністративне регулювання (управління) спирається безпосередньо на силу державної влади і включає заходи заборони, дозволу, примусу [3]. До адміністративних заходів належать: відстежування паритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію з метою своєчасного корегування граничних цін; визначення пріоритетних напрямів дотацій і інвестицій; контроль за дотриманням стандартів на сільськогосподарську продукцію і продовольство; встановлення квот, митного збору на імпорт або експорт сільськогосподарської продукції і продовольства з метою захисту вітчизняних товаровиробників і продовольчого ринку; переорієнтація органів державного управління АПК відповідно до формування якісно нової структури, адекватної ринковій економіці; розвиток функцій місцевого самоврядування.

Економічне регулювання ґрунтується на економічних інтересах товаровиробників у аграрному секторі економіки і матеріальному стимулюванні розвитку певних видів діяльності відповідно до потреб суспільства. Економічне державне регулювання українського аграрного сектору є складним поєднанням зазначених елементів. Воно здійснюється через цінову, податкову, соціальну політику; бюджетне фінансування; кредитування і страхування сільського господарства; регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, відносин підприємств сільського господарства і промисловості, торгівлі, переробної промисловості, інфраструктуру і сферу послуг.

Основними функціями держави з регулювання розвитку АПК є: визначення пріоритетних напрямів розвитку АПК та напрямів спрямування інвестицій на його розвиток; регулювання земельних відносин; здійснення заходів щодо стабілізації продовольчого постачання; здійснення підтримки пріоритетних галузей і сфер АПК через пряме бюджетне фінансування, кредитування, механізм дотацій, цільове субсидіювання; сприяння здійсненню процесів роздержавлення, приватизації та розвитку нових форм господарювання; встановлення механізму формування державних замовлень і контрактів на поставку сільськогосподарської продукції та сировини для державних потреб; регулювання цін на деякі види продовольства; визначення рівня орієнтовних закупівельних цін і механізми їх індексації відповідно до інфляційних процесів; забезпечення митного регулювання щодо продукції АПК; здійснення індикативного планування розвитку АПК.

Для ефективного функціонування сільськогосподарської галузі необхідно здійснювати кредитну політику в АПК, основними напрямами якої є: розширення мережі селянських кооперативних банків, створення системи іпотечного кредитування, розвиток фінансового аграрного консалтингу, впровадження лізингового кредитування, реформування товарного кредиту, розширення функцій кредитних спілок, страхування врожаю, кредитів і позик.

Регулювання аграрного сектору державою передбачає також створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності в галузі, залучення інвестицій, розробку програм розвитку АПК, підтримку фермерства та ін. [3].

Державне регулювання має зводитися не до централізованого управління, а до створення умов, які сприяють максимальному розвитку індивідуальних здібностей та ініціативи селян, раціональному використанню ресурсів галузі.

Завданням сучасної аграрної політики є забезпечення сталого розвитку галузі в умовах відкритого конкурентного середовища, налагодження прозорого аграрного ринку, надання ефективної державної підтримки, створення умов для фінансової самодостатності сільськогосподарських підприємств, фермерських та селянських господарств, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної галузі на світовому та європейському ринках.

Характерними рисами успішної реалізації заходів державного регулювання, здатними створити загальний економічний ефект і цілеспрямовано впливати на товаровиробника, повинні стати

системність, комплексність, наступність і безперервність процесу вдосконалення системи нормативно-правового забезпечення аграрної політики, а також продуманість і відсутність економічно необґрунтованих та поспішних рішень, з повним фінансовим забезпеченням прийнятих програм.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Мельник А. Ф. Національна економіка [Електронний ресурс] / Мельник А. Ф. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws. 2. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon.-rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cg. 3. Державне регулювання економіки : навч. посібн. [Електронний ресурс] / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – Режим доступу : http://fingal.com.ua/content-/view/203/39/. 4. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки : навч. посібн. / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики і продовольства України, ВНАУ. – К. : Хай-Тек Прес, 2011. – 427 с.

УДК [336.143:352](477.54-25)

Момот А. О.

Магістр 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ЗМІНИ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

Анотація. Проведено аналіз складу та структури бюджету Московського району міста Харкова.

Аннотация. Проведен анализ состава и структуры бюджета Московского района города Харькова.

Annotation. The analysis of the composition and structure of the budget of the Moscow district of Kharkiv is carried out.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, власні доходи місцевого бюджету, закріплені доходи місцевого бюджету.

На сучасному етапі розвитку економіки України місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Місцеві бюджети є одним із головних інструментів реалізації на практиці програми економічного і соціального розвитку як регіонів, так і країни в цілому.

Питанням щодо функціонування складових бюджетної системи та формування доходів місцевих бюджетів присвячені праці О. Василика [1], О. Кириленко [2], І. Луніної [3], О. Сунцової [4] та ін. Однак питання нестачі фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування та нестабільність їх дохідних джерел залишаються достатньо актуальними.

З початку 2011 року вступив у силу ряд нових нормативних документів, серед яких і новий Податковий кодекс [5]. Прийняття Податкового кодексу покликано вирішити нагальні питання врегулювання відносин, що виникають у процесі встановлення та зміни податків і зборів в Україні, запровадження однакових "правил гри" для платників податків і, таким чином, підвищення рівня добровільної сплати податків та збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів.

У зв'язку з цим метою даної статті є вивчення складу та оцінка структури дохідної частини бюджету Московського району міста Харкова.

Використовуючи дані офіційної звітності щодо формування бюджету Московського району міста Харкова, у даній роботі проведено економічний аналіз, групування та узагальнення основних бюджетних показників упродовж 2009 – 2011 рр. Але для дослідження показовим є період до 2011 року та після 2011 року, оскільки із прийняттям у новій редакції Податкового кодексу України та Бюджетного кодексу України [5; 6], саме в дохідній частині місцевих бюджетів відбулись суттєві зміни.

© Момот А. О., 2012

Відповідно до Бюджетного кодексу бюджет можна поділити на загальний та спеціальний фонди. Питома вага доходів загального фонду бюджету Московського району міста Харкова з кожним роком збільшується (2009 р. – 85 %, 2010 р. – 86 %, 2011 р. – 95 %). Однак частка власних доходів у доходах бюджету Московського району міста Харкова поступово скорочується з 1,31 % у 2009 році до 0,61 % у 2010 році. Закріплені доходи у 2009 році склали 6,92 % до сукупних доходів загального фонду. Порівняно з 2010 роком у 2011 році сума закріплених доходів зменшилася на 16 512,8 тис. грн, або на 78,51 %.

Найбільше фіскальне значення серед податкових надходжень у 2009 та 2010 роках має єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, обсяг надходжень якого за 2009 рік склав 15,1 млн грн, а у 2010 році – 16,2 млн грн. З 2011 року єдиний податок став зараховуватися до спеціального фонду місцевого бюджету.

У 2011 році спостерігається значне зменшення надходжень власних та закріплених доходів на 18,6 млн грн. Найбільшу питому вагу в доходах місцевого бюджету займає фіксований податок на доходи фізичних осіб.

З 2011 року відповідно до Податкового кодексу України перелік місцевих податків та зборів було скорочено із 17 до 5 видів. До податків та зборів було віднесено єдиний податок, податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки вступає в дію з 2012 року; залишено туристичний збір, збір за паркову, але змінено базу оподаткування та збір запровадження деяких видів підприємницької діяльності (нововведення), до цього це була плата за торговий патент. По місцевих податках і зборах у 2011 році надійшло 1,8 млн грн, що на 1 453 тис. грн більше, ніж у минулому році.

Взагалі податкових та неподаткових надходжень виявляється недостатньо для фінансування витрат органів місцевого самоврядування, і тому для збалансування місцевих бюджетів використовуються офіційні трансферти. У структурі доходів загального фонду вони займають найбільшу питому вагу, і саме їх частка з кожним роком збільшується. Зміна структури у 2011 році відносно 2009 року – це збільшення на 6,27 %.

Таким чином, спостерігається стійка тенденція до зростання обсягів трансфертів та високий рівень дотаційності бюджету Московського району міста Харкова. У свою чергу, у 2011 році значно зменшилися власні та закріплені доходи місцевого бюджету, що свідчить про значну залежність місцевих бюджетів від центру.

Отже, практичне дослідження процесу формування місцевих бюджетів довело, що на сьогоднішній день місцеві органи влади не володіють достатніми фінансовими ресурсами для організації управління економікою та соціальною сферою на своєму рівні.

Таким чином, ті зміни, які відбулись із прийняттям Бюджетного та Податкового кодексів України, не змінили ситуацію на краще в частині зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів.

Наук. керівн. Мельник В. І.

Література: 1. Василик О. Д. Бюджетний механізм в управлінні економікою / О. Д. Василик // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 22–23. 2. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / Кириленко О. П. – К. : НІОС, 2000. – 384 с. 3. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 9. – С. 3–12. 4. Сунцова О. О. Місцеві фінанси / О. О. Сунцова. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с. 5. Податковий кодекс України. – Х. : Фактор, 2011. – 496 с. 6. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// www.rada.gov.ua.

Оганесян Л. А.

УДК [338.17:44]

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ РЕГІОНІВ

Анотація. Проаналізовано сучасні соціально-економічні проблеми розвитку сільських територій регіону, рівень забезпечення населення об'єктами соціальної інфраструктури. Розкрито необхідність переустрою життя сільського населення, покращення їх соціально-побутових і культурних умов. Наведено пропозиції щодо вирішення цих питань.

Аннотация. Проанализированы современные социально-экономические проблемы развития сельских территорий региона, уровень обеспечения населения объектами социальной инфраструктуры. Раскрыта необходимость переустройства жизни сельского населения, улучшения их социально-бытовых и культурных условий. Приведены предложения по решению этих вопросов.

© Оганесян Л. А., 2012

Annotation. In the article the author analyses the modern socioeconomic problems of development of rural territories of the region, the level of providing rural population with the objects of social infrastructure. The necessity of reorganization of rural population's life, improvements of their social and domestic and cultural conditions are revealed. Some proposals as for solving these problems are offered.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, зайнятість сільського населення, малий бізнес, соціально-економічний розвиток села.

Соціальна інфраструктура села визначає матеріальну основу задоволення життєвих потреб селян, що є необхідною умовою всебічного розвитку людини як особистості для здійснення її активної трудової діяльності [1]. Тому соціально-економічний розвиток села – один з найважливіших напрямів аграрної політики країни, який спрямований на досягнення високої продуктивності сільськогосподарського виробництва та підвищення на цій основі життєвого рівня сільського населення.

Відомі вчені економісти-аграрники – Булавка О. Г., Гнібіденко І. Ф., Купалова Г. І., Прокопа І. В., Саблук П. Т., Якуба К. І. та інші – досліджували особливості поняття "соціальна інфраструктура села", розуміючи її як "сукупність організацій і підприємств, які забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людей на виробництві та в побуті. Галузі соціальної інфраструктури не виробляють продукції, але вони створюють умови для її виробництва. Соціальна інфраструктура має множинність інтегрованих галузей і підгалузей". Сюди в основному входять: житло, установи охорони здоров'я, праці, навколишнього середовища, освіти, культури, спорту, житлово-комунального господарства, побутового обслуговування, торгівлі, громадського харчування, транспорту, зв'язку, інформаційної служби, дитячих установ тощо [2].

Метою статті є розгляд розвитку соціальної інфраструктури села на сучасному етапі та пропозиції щодо її вдосконалення.

Сучасний стан і шляхи соціально-економічного розвитку сільських територій слід розглядати під кутом зору наближення умов життя сільського населення до міських, активізації роботи із залучення молоді до роботи у сільськогосподарських підприємствах, підвищуючи роль малого та середнього бізнесу у вирішенні даної проблеми, фінансового забезпечення соціальної інфраструктури села.

Відбувається загальне погіршення майже всіх параметрів функціонування об'єктів соціальної сфери села. Особливе занепокоєння викликає зменшення дошкільних дитячих закладів, закриття та ліквідація загальноосвітніх навчальних закладів, клубних закладів, бібліотек, кіноустановок, стадіонів. Аналогічними показниками характеризується функціонування інших об'єктів соціальної інфраструктури [2].

Існують дуже серйозні проблеми і в забезпеченні населення сіл та селищ питною водою, шляхами з твердим покриттям і іншими послугами та об'єктами. Значні проблеми спостерігаються у сфері комунального і побутового обслуговування сільського населення.

Порівняно з промисловістю, в сільському господарстві значно нижчий рівень оплати праці.

Особливо гостро останні три роки стоїть питання фінансування закладів освіти. Оскільки підходи до формування бюджету освітньої галузі для села та міста не відрізняються і формуються відповідно до нормативів на одного учня, зрозуміло, що при стрімкому зниженні наповнюваності сільських шкіл бюджет не зможе утримувати попередню мережу закладів освіти, що призводить до закриття загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості [3]. При нормативі наповнюваності класу у 30 учнів у сільських регіонах маємо ситуацію 15 –18, а в деяких селах вона є граничною – 5 – 6 учнів. Одним із виходів із ситуації міг би стати диференційований підхід до формування бюджету, враховуючи особливості функціонування закладів освіти у сільській місцевості.

Одним із шляхів забезпечення рівного доступу сільської молоді до якісної освіти є створення освітніх округів, відкриття у базових закладах профільних класів та організація взаємопідвезення учнів і вчителів до шкіл, де сконцентровані відповідні кадри та ресурси.

Безумовно, для сучасної молоді, особливо на етапі вибору спеціальності, вкрай важливим є показник престижності роботи. Щодо показника престижності сільськогосподарської праці, то дана оцінка показова, адже відображає загальносуспільну думку, яка оцінює її негативно [4].

Важливим резервом у підвищенні зайнятості сільського населення і, перш за все, молоді є розвиток малого підприємництва в усіх галузях економіки й особливо в сільській місцевості. Воно здатне створити нові робочі місця, задіяти надлишкову робочу силу, скоротити рівень безробіття. Тому необхідна більш активна державна підтримка цього сектору економіки і, перш за все, у пільговому фінансуванні, оподаткуванні та інших напрямах.

Таким чином, вирішення соціально-економічних проблем комплексного розвитку сільських територій регіону, більш повного забезпечення сільського населення об'єктами соціальної інфраструктури потребує більш активних дій всіх органів управління щодо збільшення фінансування цієї сфери, залучення інвестицій, створення престижного життя на селі, поступово доводячи її до рівня життя міського населення, вирішення всіх життєво важливих проблем жителів українського села, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Наук. керівн. Аведян Л. Й.

Література: 1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України 19.09.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gpv.ua. 2. Костромін Г. Т. Сільські території регіону: проблеми розвитку соціальної інфраструктури [Електронний ресурс] / Костромін Г. Т., Михайлович В. А. – Режим доступу: http://www.cntu.kr..ua 3. Коловіцкова О. Проблеми і перспективи розвитку середньої освіти в Україні [Електронний ресурс] / О. Коловіцкова, Ю. Луковенко. – Режим доступу : www.osvita.ua. 4. Липчук В. В. Мотиваційні чинники працевлаштування молоді у сільськогосподарських підприємствах / Липчук В. В., Линдюк А. О. // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 131.

Секція 4
"Кадрова політика в системі органів державної влади та місцевого самоврядування"

Губарєв-Золотухін Ю. О.

УДК 35.081:17.022.1

Магістр 1 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено теоретичні засади формування політичної культури в умовах становлення та розвитку громадянського суспільства. Наведено основні соціальні функції політичної культури.

Аннотация. Определены теоретические основы формирования политической культуры в условиях становления и развития гражданского общества. Приведены основные социальные функции политической культуры.

Annotation. The theoretical basis of forming the political culture under conditions of creating and developing the civil society is defined. The main social functions of political culture are given.

Ключові слова: громадянське суспільство, політична культура, становлення, розвиток, чинник.

Політична культура має винятково важливий аспект пов'язаний з поведінкою та діяльністю політичного суб'єкта, які визначають, передусім, стиль участі суб'єкта в політичному житті, тобто сукупність методів і засобів його політичної практики, компетентність, професіоналізм, моральність тощо. Відомо, що не всі суб'єкти політики володіють належним стилем діяльності. Тому одним із основних критеріїв оцінки їх політичної культури є здатність до участі в політичному процесі, вміння правильно оцінювати політичну ситуацію, результативність діяльності [1].

Основними вітчизняними та зарубіжними дослідниками питання політичної культури, які зробили великий внесок у розвиток цієї сфери, є: І. Базар, В. Бебик, А. Брегеда, Б. Гаєвський, С. Гелей, І. Пірен та ін. Проте не слід забувати, що дослідження цих вчених носять у собі теоретичні основи, що призводить до невідповідностей у практичному застосуванні.

Метою роботи є аналіз формування політичної культури з урахуванням праці у політичному процесі.

Як відомо, політична культура виконує певні соціальні функції:

виховну, основне призначення якої полягає у підвищенні політичної свідомості й національної самосвідомості через безпосередню участь громадян в управлінні, політичному житті, зростанні їх інформованості й компетентності, освіченості;

регулюючу, яка покликана забезпечувати вплив громадян на політичний процес, насамперед, через участь у контролі за роботою органів влади й управління, а також за допомогою існуючих норм, традицій, ідеалів тощо. Це сприяє попередженню політичних реформацій, нормалізації та стабілізації життя суспільства;

захисну, яка полягає в охороні політичних цінностей, що відповідають вимогам соціального прогресу, демократії, гуманізму (захист прав і свобод людини тощо);

прогностичну, яка сприяє передбаченню можливих варіантів поведінки суб'єктів політики за певних ситуацій, у перебігу політичних подій;

комунікативну, що забезпечує ідейно-політичний зв'язок громадянина з політичною системою, іншими членами суспільства [2].

Процес формування політичної культури відбувається, передусім, під впливом політичного життя, певних режимів, політичних систем. Чим вони демократичніші, тим вищий рівень політичної

© Губарєв-Золотухін Ю. О., 2012

культури громадян. За таких обставин виховний процес здійснюється об'єктивно. Але, попри це, необхідні цілеспрямовані заходи й засоби: демократична система освіти й політосвіти, змістовна робота засобів масової інформації, високий духовний рівень мистецтва й літератури, конструктивний вплив на маси партійних і непартійних об'єднань, творчий розвиток гуманітарних наук. Виняткове значення в набутті політичної культури мають суспільні ідеали. Їх відсутність спустошує людину, робить її байдужою, аполітичною, надмірно раціональною. Суспільство без справжнього гуманістичного ідеалу є неповноцінним, історично нежиттєздатним [2].

Традиційно політична культура розвивалася еволюційним шляхом: на власних помилках політики навчилися дотримуватися певних стандартів роботи, норм поведінки, бо зрозуміли, що тоді вони діятимуть ефективніше. Попри те, що "політична культура є найконсервативнішим елементом політичної системи", доконечна потреба підвищити її рівень в Україні мало в кого викликає сумнів. Можна виділити кілька основних способів впливу на рівень політичної культури парламенту. Політична культура і політична система зумовлюють одна одну. Отже, сталі зміни політичної системи здатні спричинити відповідні зміни політичної культури. З цього випливає доцільність запровадження спеціальних правових норм задля змін політичної культури. Йдеться про те, що ухвалення певних законів та поява підзаконних актів, наприклад, запровадження відкритих списків кандидатів у народні депутати, дозвіл пересічним громадянам відвідувати засідання комітетів Верховної Ради та ін., створюють певні правові рамки, до яких згодом пристосовується і політична культура [3].

Таким чином, підвищити рівень політичної культури досить складно, якщо застосовувати тільки нормотворчий підхід. Формальне виконання вимог закону не завжди гарантує ефективність і дієвість правових норм. Політична культура дуже часто лежить поза площиною законів. Звідси випливає потреба не обмежуватися нормотворчими методами. Культура, що зумовлює індивідуальну поведінку окремих парламентарів і всього депутатського корпусу, є також індивідуальним і колективним відображенням рівня їхнього загальнолюдського та професійного розвитку. Тому доцільно було б здійснювати освітні заходи, такі, як: організація державних курсів для народних депутатів (вступний курс після отримання мандату і періодичні курси підвищення кваліфікації); спеціальні курси при партіях; ознайомчі відвідини колег-депутатів в іноземних парламентах та ін. Вищезазначені заходи спрямовані на підвищення рівня політичної культури в публічній діяльності.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина : монографія / Бебик В. М. – К. : МАУП, 2003. – 424 с. 2. Портнов А. Між "Центральною Європою" та "Русским миром": Сучасна Україна у просторі міжнародних інтелектуальних дискусій / Портнов А. – К. : НІСД, 2009. – 160 с. 3. Демографічні чинники бідності / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соц. досліджень НАНУ, 2009. – 355 с.

УДК 305.08:711

Барабаш В. В.

КАДРОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Анотація. Визначено місце і роль кадрового резерву в системі державної служби на сучасному етапі її розвитку. Досліджено шляхи і напрями підвищення результативності та ефективності державного управління, використання потенціалу кадрового резерву, вдосконалення законодавчої бази.

Аннотация. Определено место и роль кадрового резерва в системе государственной службы на современном этапе ее развития. Исследованы пути и направления повышения результативности и эффективности государственного управления, использования потенциала кадрового резерва, совершенствования законодательной базы.

Annotation. The place and the role of talent pool in the public service system at the present stage of its development are defined. The ways and trends of increasing the productivity and efficiency of public administration, of using talent pool potential, of improving the legislation are explored.

Ключові слова: кадровий резерв, кадрова політика, ефективність державного управління, реформування, взаємодія, система управління.

Формування державної кадрової політики – досить складний та багатогранний процес, у якому взаємодіють об'єктивні та суб'єктивні фактори. Саме кадри державної служби мають зберігати ці якості навіть при зміні суспільно-політичного спрямування державних інститутів та їх структури. Робота ґрунтується на положеннях чинного законодавства і враховує новітні наукові розробки у

© Барабаш В. В., 2012

сфері державного управління. Теоретико-методологічне підґрунтя даного дослідження складають роботи О. Воронька, В. Сороко, В. Олуйка, О. Оболенського, О. Дьоміна, М. Малиновського та ін.

Метою дослідження є пошук шляхів і напрямів підвищення результативності та ефективності державного управління, використання потенціалу кадрового резерву, вдосконалення законодавчої бази.

Наукова новизна дослідження полягає в уточненні підходів щодо шляхів удосконалення формування кадрового резерву для зайняття посад державних службовців. Підтримка професіоналізму державних службовців, підготовка професіоналів державної служби є першочерговою справою, тією ланкою, успішне вирішення якої дозволить швидше, зі значно меншими зусиллями досягти успішних результатів у державному будівництві, розв'язати нагальні соціально-економічні проблеми.

Особливістю державної кадрової політики є її багатосуб'єктність. Кожен суб'єкт має свій обсяг повноважень, який обмежений статусом, призначенням і "межами" об'єкта регулювання. У своїх діях суб'єкти відносно самостійні і незалежні. До них належать: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Головне управління державної служби України, органи виконавчої влади та органи судової влади [1 – 4].

Перспективи подальшого розвитку державної служби визначено Стратегією економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції".

Упроваджуючи державну кадрову політику, органи управління державної служби вирішують багато відповідальних завдань, які стосуються підготовки проектів нормативно-правових актів і застосування на практиці їх вимог з питань держслужби; проведення конкурсів на заміщення вакантних посад державних службовців, атестацій і державних кваліфікаційних іспитів; статистичного та персонального обліку держслужбовців; прогнозування і планування потреб у кадрах для державних органів; організації професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрового складу для держслужби.

Отже, діюча система державної служби в Україні має певні проблеми, які потребують подальшого вирішення. Негативні фактори і тенденції у функціонуванні системи державної служби спричинені значною мірою нестабільністю та непрестижністю державної служби, недодержанням у багатьох випадках вимог щодо політичної нейтральності держаних службовців, запобігання конфлікту їх матеріальних та інших особистих інтересів, недопущення незаконного впливу на державних службовців під час виконання ними службових обов'язків, невідповідності їх статусу, матеріального забезпечення та соціального захисту рівню покладеної на них відповідальності. Тому необхідним етапом розробки кадрової політики є теоретичне обґрунтування та визначення її концепції.

Наук. керівн. Гавкалова Н. Л.

Література: 1. Про державну службу : Закон України // Відомості ВРУ. – 1993. – № 52. 2. Про місцеві державні адміністрації : Закон України // Відомості ВРУ. – 1999. – № 20 – 21. – С. 58. 3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України // Відомості ВРУ. – 1997. – № 24. – С. 47. 4. Про заходи щодо вдосконалення роботи з кадрами в органах виконавчої влади, з керівниками підприємств, установ і організацій : Указ Президента України № 381 від 19.05.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakon.rada.gov.ua.

Калугін Р. В.

УДК 351

Магістр 1 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено теоретичні засади організації електронного урядування в Україні. Обґрунтовано необхідність підвищення ефективності електронного урядування як однієї з умов адміністративної реформи в Україні.

Аннотация. Определены теоретические основы организации электронного правления в Украине. Обоснована необходимость повышение электронного правления как одного из условий административной реформы в Украине.

Annotation. The theoretical basis for organizing the e-government in Ukraine is defined. The necessity of improving the e-government as a condition of the administrative reform in Ukraine is substantiated.

Ключові слова: електронне урядування, напрями, підвищення, ефективність.

© Калугін Р. В., 2012

Електронне урядування − це форма організації державного управління, яка за рахунок широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, наданню в дистанційному режимі комплексу державних послуг для людини і громадянина, суспільства, держави та бізнесу (користувачів) [1].

Проблема ефективності електронного урядування в Україні вивчалася такими авторами, як: О. Баранов, В. Брижко, Ю. Базанов, М. Салтевський, В. Гаєнко, А. Литвинов, В. Фурашев, Д. Ланде, О. Григор'єв, О. Фурашев та ін. [2 – 5]. На жаль, ці питання досі до кінця не вивчені та не розкриті.

Метою даної статті є визначення основних напрямів підвищення ефективності електронного урядування в Україні.

Упровадження електронного урядування, як підкреслюється в роботі [5], передбачає реалізацію комплексного та індивідуалізованого підходу до надання державних послуг користувачам з одночасним усуненням їх від безпосереднього контакту з державними службовцями (деперсоніфікація).

З цією метою в Україні запропонована Концепція розвитку електронного урядування, що визначає мету, основні завдання, пріоритети, етапи побудови електронного урядування в Україні на період до 2015 року, а також очікувані наслідки від його впровадження. Концепція є основою для подальшої розробки Стратегії розвитку електронного урядування в Україні на період до 2015 року, програмних документів з питань впровадження електронного урядування, проекту Закону України "Про розвиток електронного урядування".

Для підвищення ефективності електронного урядування, як зазначено в роботах [1; 4], треба вжити такі основні заходи:

створити нормативно-правову та методологічну базу, що дозволяє державі, громадянам і організаціям функціонувати в умовах інформаційного суспільства;

розробити та затвердити єдину архітектуру електронного урядування, яка повинна офіційно зафіксувати структуру електронного урядування в Україні;

створити ефективну організаційну інфраструктуру реалізації відповідних проектів, у тому числі раду CIO;

оптимізувати структуру державного апарату та всю систему державного управління, провести реінжиніринг робочих процесів державних органів;

удосконалити систему інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття рішень на всіх рівнях державного управління;

створити єдину державну систему контролю ефективності діяльності органів державної влади, впровадити відомчі інформаційні системи планування та управлінської звітності.

Таким чином, упровадження електронного урядування в Україні забезпечить розвиток електронної демократії задля досягнення європейських стандартів якості електронних адміністративних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян, представників бізнесу та громадських організацій. При цьому мова йде не про інформатизацію наявної моделі державного управління, а про використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для переходу до нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. У подальшому передбачається систематизувати нормативно-правове забезпечення електронного урядування в Україні.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Про інформацію: Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 13.12.2010 р. № 2250-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 2. Баранов А. А. Права людини і захист персональних даних / А. А. Баранов, В. М. Брижко, Ю. К. Базанов. – Х. : Фоліо, 2005. – 280 с. 3. Салтевський М. В. Електронні документи в інформаційному суспільстві: проблеми формування юридичної концепції : наук.-практ. посібник / М. В. Салтевський, В. Н. Гаєнко, А. Н. Литвинов. – Х. : Еспада, 2006. – 96 с. 4. Брижко В. М. Е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право : монографія / В. М. Брижко, М. Я. Швець, В. С. Цимбалюк. – К. : ТОВ "Пан Тот", 2007. – 234 с. 5. Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє : монографія / [В. М. Фурашев, Д. В. Ланде, О. М. Григор'єв та ін.]. – К. : Інжиніринг, 2005. – 164 с.

УДК 314.114(477.87)

Кайдалова Г. В.

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ СТАН В УКРАЇНІ

Анотація. Висвітлено причини скорочення чисельності населення в Україні, проаналізовано вплив соціально-економічних умов на процеси відтворення. Подано оцінку демографічної ситуації та визначено напрями вдосконалення демографічної політики.

© Кайдалова Г. В., 2012

Аннотация. Раскрыты причины сокращения численности населения в Украине, проанализировано влияние социально-экономических условий на процессы воспроизводства. Дана оценка демографической ситуации и определены направления усовершенствования демографической политики.

Annotation. The reasons of declining birth rate in Ukraine are revealed, the impact of the socio-economic conditions on the processes of reproduction are analysed. The estimation of demographic situation is given and measures as for normalization of demographic policy are defined.

Ключові слова: демографічний процес, демографічна ситуація, народжуваність, смертність.

Розвиток суверенної української держави відкриває нову сторінку в її демографічній історії та водночас вимагає підвищеної відповідальності за демографічне сучасне і майбутнє народу України, відтворення здорових поколінь. Це обґрунтовує актуальність розгляду на державному рівні проблем демографічного розвитку та формування ефективної національної демографічної політики.

Однією з провідних установ, яка досліджує проблему демографічної ситуації в Україні, є Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. Методологічними, методичними та прикладними дослідженнями різних аспектів демографії, демографічної політики займаються такі українські вчені: С. Біляцький, Н. Власенко, Е. Лібанова та ін.

Метою роботи є визначення демографічних проблем та характеристика особливостей і тенденцій демографічної ситуації в Україні. Об'єктом є демографічна ситуація в Україні. Предмет – особливості сучасного стану демографічної ситуації України.

Специфіка перебігу подій суспільно-економічного життя України у 1990-ті роки, що супроводжувався глибокими деформаціями, призвела до значного посилення негативних демографічних тенденцій, які швидко набули характеру гострої демографічної кризи, тобто поєднаного погіршення якісних і кількісних характеристик населення внаслідок порушення механізму його самовідтворення [1].

Сучасна демографічна ситуація, яка склалася в Україні в цілому, у всіх її регіонах визначається як критична, як така, що здатна загрожувати національній безпеці, соціально-економічній та суспільній стабільності країни.

Розгляд такої важливої складової соціального розвитку України, як демографічні процеси, за період 1991 – 2011 рр. дає підстави для висновків про такі тенденції загального зменшення чисельності населення: скорочення народжуваності; перевищення смертності над народжуваністю; зміни у віковій структурі та загальне старіння населення [2].

Серед основних причин демографічного спаду 90-х років XX ст. в Україні вирізняють такі: періодичність, що випливає з попередніх демографічних спадів; негативний вплив Чорнобильської аварії на фізичний та моральний стан суспільства; економічний спад, що зумовив зменшення життєвого рівня населення.

За кількістю населення Україна посідає 6-те місце в Європі та 28-ме місце у світі. На її частку припадає 7,3 % населення Європи.

В Україні чисельність населення у 1991 р. становила 52,1 млн осіб, 2010 р. – 45,8 млн осіб. Максимальна цифра зафіксована на початку 1993 р. – 52 244,1 тис. осіб, а відтоді й до січня 2011 р. демографічні втрати становили 6 млн 466 тис. осіб [2].

На сьогодні середня очікувана тривалість життя при народженні в Україні становить 70 років (65 років – чоловіки, 76 років – жінки). За цим показником Україна займає 52-ге місце серед країн світу.

Упродовж 1990-х рр. і до теперішнього часу в Україні спостерігається перевищення смертності над народжуваністю. Демографічна ситуація в Україні дещо поліпшилася після 2000 р. Згідно з даними за 2010 р., народжуваність перевищила рівень смертності у Волинській, Закарпатській і Рівненській областях та у м. Києві [2].

З іншого боку, складною проблемою для відтворення населення України стало зростання смертності. У 1991 – 1995 рр. цей показник зріс на 19 % та становив 15,4 осіб на 1 тис. населення. У 2009 – 2010 рр. рівень смертності дещо знизився, у 2010 р. померло 698,2 тис. осіб (рівень смертності становив 15,2 ‰, що в 1,4 раза більше, ніж народилось) [3].

Отже, незважаючи на певні позитивні зрушення, демографічна ситуація в Україні залишається складною. Відсутні об'єктивні підстави призупинення існуючої тенденції скорочення загальної чисельності населення. У цій ситуації напрями демографічної політики держави мають спрямовуватися, передусім, на підвищення рівня та поліпшення якості життя населення. Акценти варто робити не на кількісних, а на якісних параметрах демографічного відтворення. Необхідно сконцентрувати зусилля на економічному забезпеченні відтворення населення, належному соціальному захисті сімей з дітьми та осіб похилого віку, поліпшенні екологічної ситуації, популяризації здорового способу життя, що зрештою стане вагомим підґрунтям для підвищення тривалості повноцінного активного його життя.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. До питання про концепцію національної демографічної політики в Україні: Демографічні дослідження. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2004. – Вип. 18. – С. 40–41. 2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua. 3. Офіційний сайт Всеукраїнського перепису населення України. – Режим доступу : http:// www.ukrcensus.gov.ua.

УДК 351.84

Неділько Г. І.

ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто особливості процесу реалізації соціальної політики в Україні. Визначено сутність соціальної політики як діяльності держави у соціальній сфері. Приділено увагу проблемам, які необхідно вирішувати: подолання бідності, становлення демократичної та соціальної держави.

Аннотация. Рассмотрены особенности процесса реализации социальной политики в Украине. Определена сущность социальной политики как деятельности государства в социальной сфере. Уделено внимание проблемам, которые необходимо решать: преодоление бедности, становления демократического и социального государства.

Annotation. The features of the process of social policy in Ukraine are considered. The essence of social policy as the government activity in the social sphere is determined. Much attention is paid to the problems to be solved, namely: poverty, democratic and social state formation.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна функція держави, соціальна якість, соціальні показники, соціальні стандарти.

В узагальненому вигляді діяльність держави щодо задоволення соціальних потреб людей визначається як її соціальна політика. Соціальна політика спрямована на вирішення соціальних проблем шляхом соціальних гарантій та соціального захисту. Актуальність дослідження зумовлена тим, що на загальнонаціональному рівні соціальна політика є одним з найважливіших напрямів внутрішньої політики держави, пов'язаним з відтворенням соціальних ресурсів і забезпеченням як стабільності соціальної системи, так і динамічності її розвитку.

Соціальна політика реалізується посередництвом соціальних заходів і здійснення програм, що проводяться державою, а також приватними корпораціями, громадськими організаціями. Одне з її завдань – розв'язувати виникаючі протиріччя між інтересами різних суб'єктів суспільства, між поточними й стратегічними його інтересами. У межах соціальної політики забезпечується необхідний мінімум споживання, перерозподіляються доходи, обмежується безробіття, гарантується підтримка сім'ї, забезпечення житлом, підвищення рівня освіти та культури. Соціальна політика має бути адекватною стану економіки, сприяти виходу з кризи, забезпечити дотримання мінімально необхідних стандартів життєвого рівня населення. Водночас заходи соціальної політики спрямовуються на збереження та відтворення трудового потенціалу народу, утвердження необхідної мотивації продуктивної праці, запобігання масовому безробіттю [1].

Визначальна лінія соціального забезпечення періоду реформування полягає у створенні системи допомоги не лише для осіб літнього віку і нездатних заявити про себе на ринку праці, а й для широких верств населення з низькими доходами, але в межах схеми, яку можливо фінансово підтримати. Досвід демонструє, що політика соціального захисту малозабезпеченого, але працездатного населення має тимчасовий характер. Різні види часткового субсидування, зусилля, спрямовані на скорочення безробіття, є, з одного боку, наслідками, а з іншого – необхідністю перехідної економіки. Від тимчасових заходів потрібно поступово відмовлятися у міру того, як набирають силу та швидкість ринкові механізми, оскільки дія цих заходів пов'язана з втручанням держави в процес ціноутворення і в ринок праці [2].

Вважається, що обмежене коло цілей при визначенні завдань соціальної політики забезпечує більшу гарантію їх досягнення, а якщо кількість цілей перевищує кількість засобів, то виникають цільові конфлікти. Прикладами суперечності цілей є прагнення одночасно забезпечити високі соціальні гарантії і підвищити ефективність виробництва або збільшити державні трансферти і скоротити дефіцит бюджету тощо.

Надмірна кількість цілей пояснюється нагромадженням невирішених проблем структурної перебудови економіки, тривалим спадом виробництва, безробіттям та масовою злиденністю населення, виникненням специфічних ситуацій, спричинених залишками адміністративно-командної системи. Недостатність засобів соціальної політики обумовлена слабко розвинутою ринковою інфраструктурою, відсутністю традицій регулювання ринкової економіки, недовірою населення до державних інституцій.

Деякі зрушення в здійсненні соціальної політики України є вже сьогодні. Так, мінімальна заробітна плата за 2010 – 2012 роки зросла на 70,8 % проти 49,5 % за 2008 – 2009 роки. Середньомісячна заробітна плата за 2010 – 2012 роки збільшилась на 44,7 %. Мінімальна пенсія протягом 2010 – 2012 років підвищилася на 53,4 %. У 2008 – 2009 роках збільшення становило лише 35,9 %.

© Неділько Г. І., 2012

Покращується ситуація і з чисельністю зайнятого населення. Якщо у 2009 році вона знизилась на 780,8 тис. осіб порівняно з 2008 роком і становила 20 млн 192 тис. осіб, то вже у 2011 році вдалось досягти зростання цього показника до 20 млн 324 тис. осіб [3].

Отже, успішна діяльність держави в соціальній сфері є однією з умов ефективної реалізації економічної, політичної й інших державних функцій. Поєднання проблем розвитку ринкових відносин з посиленням уваги до соціальних питань створює необхідні передумови для економічного оздоровлення, стабільного становища людини впродовж усієї трудової діяльності й після її завершення.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Жаліло Л. Охорона громадського здоров'я: управлінські аспекти : навч. посібн. / Л. Жаліло, І. Солоненко, Б. Волос. – К. : Знання, 2001. – 205 с. 2. Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік : Закон України від 20.05.2010 р. № 2278-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2278-17. 3. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики в Україні. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour.

Верховцева М. В.

УДК 305.08:417.011

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Анотація. Проаналізовано сутність гендерної політики та запропоновано механізми впровадження ідеї гендерної рівності в державній службі.

Аннотация. Проанализирована сущность гендерной политики и предложены механизмы внедрения идеи гендерного равенства в государственной службе.

Annotation. The nature of gender politics is analyzed and mechanisms of implementing the idea of gender equality in public service are proposed.

Ключові слова: гендерна політика, гендерні стереотипи, гендерна рівність.

У зв'язку зі стрімким визнанням України на міжнародному рівні, проголошенням курсу на євроінтеграцію питання гендерної політики та її впровадження в державній службі набули особливого значення. Постала необхідність у проведенні кардинальних структурних змін з метою демократизації та гуманізації українського суспільства. Проблеми формування й реалізації гендерної політики в Україні досліджували українські науковці, посадовці та громадські діячі: М. Богачевська-Хом'як, І. Богословська, Н. Грицяк, Р. Губань, В. Довженко, О. Іваницька, Л. Кобелянська, Л. Кормич, А. Комарова, О. Кулачек, М. Орлик, А. Пашко, М. Пірен, С. Станік, Т. Мельник, С. Хрисанова та ін.

Метою дослідження є аналіз кадрового забезпечення на державній службі з урахуванням проблеми рівноправності та рівних можливостей для жінок і чоловіків.

Дослідження показали, що проблема стосунків жінки і чоловіка в суспільстві прадавня. Сьогодні вона набула особливої гостроти, оскільки у світі активізується боротьба за ствердження демократичних норм і принципів. У цьому контексті гендерне партнерство (рівні відносини статей), гендерна рівність набувають усе більшої актуальності [1 – 3].

Визначення пріоритетних правових засад реалізації гендерної рівності є важливим кроком у державній політиці у сфері гендерних перетворень. Переосмислення ролей жінок та чоловіків у суспільстві лежить в основі гендерних досліджень. Власне, увага акцентується не на одній статі, а на обох. Наголошується на необхідності створення рівних можливостей для реалізації їхньої людської сутності. Гендерні дослідження мають на меті допомогти кожній людині стати дійсно повноправним членом суспільства, а державі – стати демократичною. На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігається ламання гендерних стереотипів. Проте даному процесу суттєво заважають перешкоди минулого, старі стереотипи скептичного ставлення до гендерної рівності, а також викривлена чи поверхнева інформація про становище жінки в суспільстві. Змінити гендерні стереотипи та подолати гендерну нерівність можна через залучення жінок як до активної громадської, політичної, так і до індивідуальної трудової діяльності. Прояви гендерної нерівності на ринку робочої сили є частиною широкого соціально-економічного контексту, в якому культурно-політичні переко-

© Верховцева М. В., 2012

нання та існуюча практика закріплюють цю нерівність в усіх її аспектах. Найбільш негативні наслідки гендерних стереотипів простежуються через аналіз професійних відносин, тобто стереотипи, які пов'язані зі змістом праці. Це призводить до нерівності в оплаті праці, дискримінації при наймі на роботу, нерівномірного розподілу чоловіків і жінок у різних галузях та дискримінації щодо розподілу посад у рамках однієї професійної групи. Всупереч конституційним нормам стать є критерієм, який диференціює можливості професійного зростання.

Залишається слабо концептуально розвиненим та реалізованим такий аспект гендерної політики в Україні, як присутність жінок в органах державної влади, особливо на керівних посадах [4].

Порівняльний аналіз гендерної рівноваги в органах державної влади демонструє найбільшу гендерну чутливість поміж інших рівнів політичної влади. Відсутність гендерної збалансованості у представництві на вищих щаблях влади містить ризик зниження якості та ефективності управлінських рішень, а звідси – ризик стримування темпів розвитку нації. Тому одним із завдань кадрової політики в Україні є сприяння кар'єрному зростанню жінок на державній службі. Прикладом вирішення цього завдання є рекомендації Головдержслужби щодо формування кадрового резерву на заміщення керівних посад на засадах рівного представництва жінок і чоловіків. Підстави для впровадження гендерного підходу в державне управління такі: 1) гендерний підхід – це прояв демократії. Ніхто не може бути дискримінований за ознакою своєї статі; 2) оскільки суспільство складається з жінок і чоловіків, не можна досягти сталого розвитку суспільства без проведення гендерного аналізу існуючих умов. Тому для забезпечення розвитку необхідно, щоб методи гендерного підходу стали складовою всіх частин і напрямів політики [2].

У кожному суспільстві існують певні очікування щодо поведінки жінок і чоловіків у сфері управління. Наприклад, у більшості країн світу існує переконання, що начальником мусить бути чоловік, а секретарем – жінка. Від чоловіків очікують прагнення до влади та досягнення висот, у той час як амбіційність серед жінок вважається явищем ненормальним. Це, зрештою, впливає на розподіл ролей у суспільстві, на те, хто в ньому приймає життєво важливі рішення і на чию користь вони приймаються.

Отже, на основі світової практики сформульовано рекомендації, які сприятимуть гендерній рівновазі в органах державної влади: організація спеціального навчання для представників (представниць) статі, яка недостатньо представлена у певних галузях, з метою вирівнювання стартових можливостей; обов'язкова вимога до списків у резерв кадрів від галузевих міністерств забезпечити щонайменше 30-відсоткове представництво осіб однієї статі; формування гендерно збалансованого резерву кадрів, включаючи навчання для просування на керівні посади; оголошення про вакансії не повинні формувати враження про дискримінацію однієї зі статей.

Наук. керівн. Гавкалова Н. Л.

Література: 1. Гонюкова Л. Гендерна політика у державному управлінні [Електронний ресурс] / Л. Гонюкова. – Режим доступу : http://www.cpk.org.ua. 2. Грицяк Н. Гендерний підхід в теорії та практиці державного управління [Електронний ресурс] / Н. Грицяк. – Режим доступу : http://www.nads.gov.ua. 3. Хавлін Т. Ґендерна політика в рамках Європейського союзу та український вимір [Електронний ресурс] / Т. Хавлін. – Режим доступу : http://www.uisr.org.ua. 4. Христова Г. О. Позитивні дії в механізмі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: міжнародний досвід та українські перспективи / Христова Г. О., Кочемировська О. О. – Х. : Райдер, 2010. – 200 с.

УДК 352.9

Краснікова Г. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. Досліджено вдосконалення управлінської діяльності керівника, що стає можливим за умов всебічного вивчення соціально-психологічних аспектів управління колективом.

Аннотация. Исследовано усовершенствование управленческой деятельности руководителя, что становится возможным при условии всестороннего изучения социально-психологических аспектов управления коллективом.

© Краснікова Г. В., 2012

Annotation. The improvement of administrative activity of a leader becoming possible on condition of a comprehensive study of sociopsychological aspects of collective management is investigated.

Ключові слова: людські ресурси, керівництво, психологія управління, вдосконалення управління.

Ефективність діяльності підприємств та установ залежить від багатьох чинників. Найважливішим з них є людський фактор.

Людські ресурси – це специфічний і найважливіший з усіх видів економічних ресурсів. Як фактор економічного розвитку людські ресурси – це працівники, що мають певні професійні навички та знання і можуть використовувати їх у трудовому процесі. Вивчення трудових ресурсів має велике значення для оцінки ринку праці й розробки відповідної демографічної політики з метою впливу на процеси відтворення населення та його зайнятості.

Актуальність проблеми визначається вимогами організації сучасної державної кадрової політики, спрямованої на гуманізацію всіх сторін суспільного життя, підвищенням уваги сучасних керівників до соціально-психологічних сторін управління.

Метою роботи є відображення ефективності використання психологічних засобів впливу у вирішенні питання вдосконалення управлінської діяльності керівника в органах держаної влади.

Використання потенціалу людських ресурсів залежить від багатьох чинників, у тому числі від індивідуально-особистих та психологічних характеристик працівників, вивчення й урахування яких сприяє підвищенню ефективності управлінської діяльності керівника [1].

Проблеми, пов'язані з дією людей в процесі управління, психологічні закономірності управління, психологічні проблеми та особливості управлінської діяльності вивчає окрема галузь психології – психологія управління.

На нинішньому етапі особа, що працює з людьми, здійснює керівництво трудовим колективом, повинна володіти знаннями та навичками з психології управління.

Проблемами психології керівництва займалося багато зарубіжних та українських вчених, серед яких: Г. Юкл, Р. Танненбаум, У. Шмідт, Р. Хаус, Д. МакГрегор, К. Левін, Р. Кричевський, Н. Козлов та багато ін.

На думку А. Оболонського, поведінка особи в конкретній ситуації залежить від її психологічних властивостей – інтересів, характеру, темпераменту, емоцій, почуттів, здібностей та ін. [1].

Слід погодитися з думкою Г. Попова, який вважав, що для організації більш ефективної роботи керівника та колективу в цілому дуже важливо розуміти особливості психічних процесів, стан і якості керівника, психологічні особливості його управлінської діяльності і взаємовідносин в колективі, психологічні особливості виконавців, їх взаємовідносин між собою і керівниками [2].

На думку А. Ринденко, вимоги до керівника в сучасних умовах діяльності висуваються досить високі: він повинен володіти глибокими знаннями в різних галузях – економіці, бухгалтерському обліку, фінансах, бути добре обізнаний з правовими аспектами своєї діяльності, володіти науково-теоретичними основами і мистецтвом прийняття управлінських рішень, також вміти акумулювати досвід своїх підлеглих [3].

Російські вчені С. Салигін та Л. Столяренко аналіз психологічних умов і особливостей управлінської діяльності для підвищення ефективності і якості роботи в системі управління визначили як основне завдання психології управління [4].

Перед керівником постає необхідність використання потенціалу особистостей як головного чинника вдосконалення управління людськими ресурсами.

Підсумовуючи викладене, слід зважити на те, що сучасний керівник повинен мати орієнтацію на вирішення психологічних проблем, які виникають у колективі. На думку автора, підвищення психологічної компетентності керівника надасть йому можливість більш раціонально виконувати організаторську роботу, пов'язану з інтеграцією і синхронізацією зусиль окремих членів та ланок колективу.

У подальших дослідженнях планується дослідити вплив стилю керівництва на соціально-психологічний клімат колективу, а також виявити найбільш ефективні засоби психологічного впливу на процес управління колективом.

Наук. керівн. Гавкалова Н. Л.

Література: 1. Оболонский А. В. Государственная служба / Оболонский А. В. – М. : Дело, 1999. – 440 с. 2. Попов Г. Х. Эффективность управления : монография / Попов Г. Х. – М. : Экономика, 1985. – 336 с. 3. Ринденко А. І. Посібник державного службовця / Ринденко А. І. – Х. : РВП "Оригінал", 1998. – 442 с. 4. Салыгин С. И. Психология управления : учебное пособие / Салыгин С. И., Столяренко Л. Д. – Ростов н/Д : Феникс ; М. : ЗЕВС, 1997. – 512 с.

УДК 316.346.32.053.6

Муковоз А. Ю.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ КАР'ЄРИ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. Розглянуто основні соціально-психологічні аспекти індивідуальної кар'єри державного службовця.

Аннотация. Рассмотрены основные социально-психологические аспекты индивидуальной карьеры государственного служащего.

Annotation. The article considers the basic sociopsychological aspects of public servant's individual career.

Ключові слова: кар'єрне зростання, посада, ранг, мотивація, імідж державної служби.

Актуальність проблеми кар'єрного зростання в професійній діяльності державного службовця завжди перебуває під увагою як науковців, так і звичайних працівників. Адже саме професійна діяльність – одна з найважливіших сфер самореалізації особистості і разом з тим один з ключових факторів особистісного розвитку.

Метою роботи є розгляд особливостей кар'єрного зростання державних службовців, знаходження психологічних чинників, що впливають на процес професійного розвитку, та виявлення соціальних наслідків успішного проходження державної служби.

Вагомий внесок у дослідження проблем планування кар'єрного розвитку державного службовця зробили як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких: Н. Бєлецький, Н. Гончарук, Г. Одинцова, Є. Охотський, М. Пул, В. Романов, М. Рудакевич, Н. Тарнавська, Ю. Ткаченко, М. Уорнер.

Особливістю кар'єрного розвитку є те, що в процесі кар'єрного зростання державний службовець теоретично може задовольнити більшу кількість свої професіональних і особистих потреб, реалізувати себе в роботі і перейти на новий рівень свого соціального та психологічного розвитку.

Формою реалізації потреби є інтерес, тобто конкретна форма, в якій може виражатися потреба (гроші, звання, схвалення, нова посада, кар'єрного зростання тощо). Інтерес може бути матеріальним (у вигляді заробітної плати, премії, путівки до санаторію тощо) або моральним (у формі подяки, із занесенням у трудову книжку, фотографії на дошці пошани, усне вираження вдячності від керівництва) [1, с. 39].

Ключовими елементами механізму кар'єрного розвитку державних службовців виступають такі кадрові технології, як: щорічне оцінювання, навчання (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації), робота з кадровим резервом, проведення конкурсів, стажування, мотивація державних службовців та ін. [2, с. 168].

Згідно з чинним Законом України "Про державну службу" "просування по державній службі", передбачає два варіанта: а) зайняття більш високої посади; б) присвоєння державному службовцю більш високого рангу. Державний службовець не має права на просування у службовій діяльності: під час випробування при заміщенні державної посади; в період дії дисциплінарного стягнення, порушення кримінальної справи або проведення службового розслідування; у рамках граничного віку для перебування на державній службі тощо [3].

Також розглядаючи індивідуальну кар'єру особистості, не можна не зазначити таке поняття, як криза професійного становлення. Зеєр Е. Ф. виділяє основні фактори криз професійного становлення: соціально-економічні умови життєдіяльності людини (скорочення робочих місць, фінансування); вікові психофізіологічні зміни (погіршення стану здоров'я, зниження працездатності, синдром "емоційного згоряння"); "синдром трудоголіка", що характеризується як одержимість роботою як засобом досягнення успіху й визнання (такі спеціалісти іноді порушують професійну етику, стають конфліктними, нерідко проявляють жорстокість у взаємовідносинах; зміна в життєдіяльності (зміна місця проживання, перерва у роботі, "службовий роман") та ін. [4, с. 58].

На особливості побудови кар'єри державного службовця також впливає й імідж. Діловий імідж – це те уявлення, яке державний службовець складає сам про себе як зовнішнє відображення його особистості і як показник його ділових та чисто людських якостей. Чим він вдаліший, тим вищий професіональний авторитет, тим легше знаходити спільну мову з оточуючими і завойовувати у них визнання та гідну повагу [5].

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що службова кар'єра – це нормативно закріплений процес цілеспрямованого просування особи у державній службі для реалізації державних та задоволення своїх інтересів шляхом заміщення нею вищої посади або присвоєння їй

© Муковоз А. Ю., 2012

вищого рангу. Без цього поняття неможливо уявити ефективної роботи державного службовця, бо саме на процесі проходження державної служби зосереджується вся мотиваційна та соціально-психологічна складова індивідуального професійного розвитку окремої особистості. Значну частину власного часу державний службовець проводить на роботі, а тому забезпечення кар'єрного зростання, позитивного іміджу та психологічної стабільності особистості мають бути під постійним контролем кадрових служб та безпосереднього керівництва.

Наук. керівн. Гавкалова Н. Л.

Література: 1. Кирсанов К. А. Теория труда / Кирсанов К. А., Буянов В. П., Михайлов Л. М. – М. : Издательство "Экзамен", 2003. – 416. 2. Гончарук Н. Т. Планування і розвиток професійної кар'єри керівного персоналу у сфері державної служби : зб. наук. пр. Дніпропетр. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України / Гончарук Н. Т. – 2006. – С. 105–112. 3. Про державну службу : Закон України № 4161-VI від 09.12.2011 р. // Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 29. – С. 334. 4. Зеер Е. Ф. Психология профессионального развития : учебн. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / Зеер Е. Ф. – 2-е изд. – М. : Издательский центр "Академия", 2007. – 240 с. 5. Государственный служащий: культура поведения и деловой этикет / под ред. Е. В. Охотского. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 255 с.

Скібіцький О. М.

УДК 316.48(075.8)

ПСИХОЛОГІЯ В УПРАВЛІННІ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Уточнено об'єкт, предмет, цілі, зміст та завдання психології управління, визначено основні напрями її досліджень для управління людським потенціалом підприємств та організацій.

Аннотация. Уточнены объект, предмет, цели, содержание и задачи психологии управления, определены основные направления ее исследований для управления человеческим потенциалом предприятий и организаций.

Annotation. An object, the goals, contents and management psychology problems are specified, the guidelines for studies of the management of the enterprises and organizations human capacity are defined.

Ключові слова: психологія управління, мотиви поведінки особи, людський фактор, кадровий потенціал.

У психології управління вживається поняття "людський фактор" (human factor). Це поняття стало вживатися ще під час Другої світової війни. Воно запозичене з англійської мови. Людський фактор – це все те, що залежить від людини, її можливостей, бажань, здатностей, здібностей тощо. Проте реалізація фактора обумовлюється людським потенціалом, кількісне визначення якого становить окрему проблему.

Наразі прийнято виділяти такі управлінські проблеми, характерні для предмета даної галузі психології: соціально-психологічні питання виробничих груп і колективів; психологія діяльності керівника; психологія особистості керівника; психологічні проблеми відбору керівних кадрів; психолого-педагогічні проблеми підготовки й перепідготовки керівних кадрів; функціонально-структурний аналіз управлінської діяльності; соціально-психологічний аналіз виробничих і управлінських колективів та взаємин людей у них; психологічні проблеми взаємин між керівником і підлеглими тощо.

Автор пропонує серед усього різноманіття психологічних управлінських проблем особливо виділити іншу низку найбільш актуальних для вітчизняних організації, а саме: підвищення професійної компетентності керівників усіх рівнів, тобто вдосконалення стилів управління, міжособистісного спілкування, прийняття рішень, стратегічного планування й маркетингу, подолання стресів тощо; підвищення ефективності методів підготовки й перепідготовки управлінського персоналу; пошук і активізація людських ресурсів організації; оцінка й підбір (відбір) фахівців управлінської ланки для потреб організації; оцінка й поліпшення соціально-психологічного клімату, згуртування персоналу навколо цілей організації.

© Скібіцький О. М., 2012

Теоретичне розуміння й практичне застосування найважливіших проблем управління людським потенціалом передбачає та вимагає: розуміння природи управлінських процесів; знання основ організаційної структури підприємств (установ); чітке уявлення про основні принципи й стилі управління та керівництва, а також про способи підвищення ефективності управління конкретною організацією; знання інформаційної технології й засобів комунікації, необхідних для управління персоналом; знання евристичних методів вирішення творчих завдань; уміння усно й письмово виражати свої думки; компетентність в управлінні людьми, їх відборі, в оптимізації формальних і неформальних взаємин серед працівників організації; вміння оцінювати власну діяльність, робити адекватні висновки й підвищувати кваліфікацію, виходячи з вимог поточного дня й прогнозованих змін; чітке уявлення про структурні особливості організації, мотиви та механізми поведінки.

Автор пропонує такі основні напрями вітчизняних досліджень психологічних аспектів управління: 1) психологічні аспекти праці керівника з управління спільною діяльністю людей, а також психологічні особливості цієї діяльності; 2) соціально-психологічні особливості колективу як суб'єкта й об'єкта управління; 3) психологічні риси особистості керівника, вимоги до керівника, зумовлені змістом управлінської діяльності, взаємодії керівника з підлеглими; 4) мотивація праці колективу, ціннісні орієнтації працівників та розробка стратегії й тактики керівництва спільною діяльністю; 5) соціально-психологічні резерви колективу і методи їх використання для підвищення ефективності та якості праці.

Таким чином, основними завданнями вітчизняної психології управління людським і кадровим потенціалом підприємств наразі можна вважати:

вивчення мотивів поведінки особи в процесі трудової діяльності та вибір засобів оптимального впливу на них (передбачає проведення психологічного аналізу особи працівника);

виявлення його характеру, темпераменту, здібностей, сили волі та ін.;

розробка методів професійного відбору кадрів з урахуванням особистих якостей кандидатів (використовується у процесі відбору та розміщення кадрів – так званий найкращий кандидат);

процес формування і розвитку малих груп (формальні та неформальні групи);

дослідження міжособистісних стосунків у колективі (підвищення ступеня згуртованості); формування психологічного клімату в колективі.

Отже, на відміну від психології праці, у психології управління актуальною є не проблема відповідності працівника його професії, не проблема професійного відбору й професійної орієнтації, а проблема відповідності працівника конкретній організації, проблема відбору людей у цю організацію та їх орієнтація відносно особливостей діяльності даної організації.

УДК 371.134

Шумська Г. М.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПРИ ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Виявлено особливості застосування тренінгів при підготовці сучасних фахівців для органів державної влади та місцевого самоврядування на прикладі розробленого тренінгу за темою "Аналіз регіонального господарського комплексу" для магістрів спеціальності "Публічне адміністрування".

Аннотация. Выявлены особенности применения тренингов при подготовке современных специалистов для органов государственной власти и местного самоуправления на примере разработанного тренинга по теме "Анализ регионального хозяйственного комплекса" для магистров специальности "Публичное администрирование".

Annotation. The author exposed the features of application of trainings at preparation of modern specialists for public and local self-government authorities on the example of the developed training on the topic "Analysis of regional economic complex" for the master's degrees of speciality "Public administration".

Ключові слова: тренінг, тренінгові технології, фахівці органів державної влади та місцевого самоврядування, підготовка кадрів, професійна компетентність.

© Шумська Г. М., 2012

Сучасна ситуація на ринку праці вимагає використання нових технологій при підготовці випускників вищих навчальних закладів, які планують самореалізувати себе в органах державної влади та місцевого самоврядування. Майбутній фахівець повинен швидко адаптуватись на ринку праці, постійно підвищувати рівень професійної компетентності. Тому на сучасному етапі розвитку вищої школи актуальною є проблема створення системи навчання, що повинна включати такі інноваційні технології, які б забезпечували відповідний рівень мобільності спеціаліста, який здатний швидко оволодіти професійними компетентностями і за необхідності перекваліфікуватись. Це обґрунтовує доцільність упровадження тренінгу в навчальний процес вищих навчальних закладів при підготовці фахівців для органів державної влади та місцевого самоврядування.

Особливе місце при вирішенні проблем якісної освіти займає застосування інтерактивних технологій, а саме тренінгових технологій, що знайшло відображення в роботах таких авторів, як: М. Афанасьєв, Р. Баклі, І. Венщикова, В. Пузіков [1 – 4] та ін. Незважаючи на значну кількість робіт у цій сфері, існує ціла низка питань упровадження тренінгів саме у вищих навчальних закладах при підготовці кадрів для органів державної влади та місцевого самоврядування, які потребують уточнення та визначення.

Мета роботи – виявлення особливостей упровадження тренінгу в навчальний процес вищих навчальних закладів при підготовці кадрів для органів державної влади та місцевого самоврядування.

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку країн спонукають до пошуку нових моделей навчання, впровадження нових технологій, які спрямовані на неперервне професійне навчання, відбір змісту освіти, оновлення всіх ланок навчально-виховного процесу. Доцільність і перспективність тренінгових занять при підготовці кадрів для органів державної влади та місцевого самоврядування вже стає зрозумілою для все більшої кількості викладачів, що підтверджується досить поширеною практикою їх проведення.

Раніше тренінги використовувалися тільки для підготовки фахівців, що мають практичний досвід. Сьогодні слід приділяти належну увагу цій формі навчання й виявити її переваги у процесі підготовки компетентного фахівця для майбутньої роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування. Правильно проведений тренінг дозволяє фахівцю набути й розвинути конкретні знання, вміння і навички, необхідні для виконання певної роботи у майбутній професії [1]. Поняття "тренінг" трактується в літературі по-різному, що залежить від сфери їх застосування. Навчальна спрямованість тренінгів як їх принципова характеристика виявляється, насамперед, у передачі й засвоєнні нових знань, умінь і навичок, джерелом яких є викладач-тренер, партнери зі спілкування і тренінгові ситуації. Тренінг – інтенсивні короткострокові навчаючі заняття, спрямовані на створення, розвиток та систематизацію визначених навичок, необхідних для виконання визначених особистісних, навчальних або професійних завдань, у взаємозв'язку з мотивацією особистості відносно вдосконалення роботи [5].

Тренінг, на відміну від традиційних видів навчальних занять, вирізняється не тільки високою інтенсивністю занять, використанням різних інтерактивних методів навчання, але й забезпечує розвиток самостійності у майбутнього фахівця, формування у нього професійних і особистісних компетентностей, які підвищать рівень його конкурентоспроможності на ринку праці в майбутньому.

У роботі пропонується впровадження тренінгу "Аналіз регіонального господарського комплексу (РГК)" у навчальний процес магістрів 1 курсу спеціальності "Публічне адміністрування". Тренінг розраховано на 1 добу загальною тривалістю 6 годин. Мета тренінгу – формування професійних компетентностей студентів щодо проведення аналізу РГК і визначення пріоритетних напрямів підвищення ефективності його функціонування. Слід зазначити, що проведення запропонованого тренінгу вимагає забезпечення певних умов навчання із використанням відповідних ресурсів (наявність комп'ютера, мультимедійного обладнання тощо). Тренінг має обмеженість бюджету часу, тому результативність дій студентів – учасників тренінгу – залежить від конкретно встановлених норм часу на визначені вправи, навчальні завдання. Для даного тренінгу пропонується використовувати варіант обладнання аудиторії для тренінгу "кабінет для засідань", але також мати можливість використовувати паралельно декілька невеликих столів, розташованих у кутах приміщення для проведення роботи у малих групах.

Результатом проходження тренінгу для майбутніх фахівців органів державної влади і місцевого самоврядування стане формування професійних компетентностей щодо проведення аналізу РГК та визначення пріоритетних напрямів підвищення ефективності його функціонування. Отже, у процесі проходження тренінгу студенти: отримають цілісне уявлення про РГК як базису для соціально-економічного розвитку України в цілому; навчаться використовувати відповідний інструментарій для аналізу галузевої структури РГК; навчаться виявляти базові, допоміжні та обслуговуючі галузі РГК; навчаться визначати галузі спеціалізації, а також основні напрями розвитку РГК.

При проведенні тренінгу за темою "Аналіз РГК" пропонується застосовувати такі форми та технології тренінгу: для актуалізації знань та оцінки рівня поінформованості студентів – робота в малих групах, презентація, "мозкова атака"; для пошуку шляхів розв'язання проблеми – робота в малих групах, дискусія; для рефлексії – "апельсин", "прогноз погоди"; для створення позитивного настрою, налаштування на нове завдання, формування малих груп – вправи і "рукавки". Важливою частиною запропонованого тренінгу є самостійна робота та критерії оцінювання успішності роботи студентів. Мета самостійної роботи у ході проведення тренінгу – засвоєння студентами в повному обсязі навчального матеріалу, а також закріплення здобутих компетентностей через самостійне опрацювання окремих блоків тренінгу, узагальнення і закріплення знань щодо процесу аналізу РГК. Оцінка успішності роботи студента в даному тренінгу пропонується комплексна, яка складається з

декількох елементів, кожен з яких оцінюється за 12-бальною шкалою та має визначену питому вагу у загальній оцінці. Такими елементами є: дисципліна (10 %), аудиторна робота (30 %), комунікація (10 %), автономність і відповідальність (10 %), самостійна робота (20 %) і звіт з тренінгу (20 %).

Отже, проведення тренінгів при підготовці фахівців для органів державної влади та місцевого самоврядування дозволить не тільки сформувати відповідні професійні компетентності, але й навчити їх техніці прийняття самостійних рішень, опрацьовувати методи та прийоми публічного виступу, усвідомити необхідність теоретичної підготовки для практичної роботи, ознайомитися з тими проблемами і труднощами, що можуть виникати у реальній майбутній професійній їх діяльності.

Література: 1. Афанасьєв М. В. Тренінг формування компетенцій з економіки підприємства : навч. посібн. / М. В Афанасьєв, І. В. Гонтарєва, Д. О. Тишенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 328 с. 2. Бакли Р. Теория и практика тренинга / Р. Бакли, Дж. Кэйпл. – СПб. : Питер, 2002. – 352 с. 3. Венщикова И. А. Технология организации и ведения бизнес-тренинга : методическое пособие / И. А. Венщикова. – СПб. : Речь, 2006. – 342 с. 4. Пузиков В. Г. Технология ведения тренинга / В. Г. Пузиков. – СПб. : Издательство "Речь", 2007. – 224 с. 5. Шепелева Л. Н. Программы социально-психологических тренингов / Л. Н. Шепелева. – СПб. : Питер, 2011. – 158 с.

УДК 351:331.101.2628

Мороз В. М.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОМПОНЕНТА СИСТЕМИ ТРУДА – "ТРУД ЯК ПРОЦЕС – ТРУД ЯК ВИД ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ"

Анотація. Висвітлено місце та роль держави в управлінні системою труда в контексті змісту однієї з її підсистем. Подано структуру системи труда та розкрито сутність управління трудом.

Аннотация. Показаны место и роль государства в управлении системой труда в контексте содержания одной из ее подсистем. Представлена структура системы труда и раскрыта сущность управления трудом.

Annotatin. The place and the role of government in managing the system of labour in the context of one of its subsystems content are highlighted. In addition, the structure of labour system and the essence of labour management are presented.

Ключові слова: система труда, управління трудом, трудовий потенціал.

Під час попередніх досліджень проблематики, зміст якої пов'язано з категорією "труд", було з'ясовано, що система труда складається з п'яти основних компонентів: 1) суб'єкт труда – засоби труда; 2) труд як процес – труд як вид економічних ресурсів; 3) об'єкт (предмет) труда; 4) результат (продукт) труда; 5) середовище (сфера), у межах якого відбувається трудова діяльність. Кожна з наведених підсистем, з огляду на свою значущість для системи труда безпосередньо та соціально-економічної системи в цілому, заслуговує на окремий напрям наукового пошуку. У межах цієї публікації звернемо увагу на місце та роль держави у контексті її управлінського впливу на підсистему "труд як процес – труд як вид економічних ресурсів", особливо в частині другого її компонента.

До елементів цієї підсистеми, у найбільш спрощеному вигляді, можна віднести живий труд (трудова діяльність людини, в основу якої покладено розподіл труда та кооперацію), процес труда (технологічний процес виробництва або управління, який поділено на операції) та можливості участі людини у процесі виробництва благ і ресурсів. Перші два компоненти використовують для характеристики труда як процесу, у той час як останній характеризує труд як вид економічних ресурсів. В основу такої структури було покладено наукові погляди Генкіна Б. М., який у контексті розкриття змісту категорії "труд" виділив два принципово різних підходи щодо його тлумачення, а саме: розуміння труда як трудового процесу та як трудового потенціалу. Крім того, вчений визначив трудовий потенціал (можливості участі людини у виробництві та обміні благ) як один з різновидів економіч-

© Мороз В. М., 2012

них ресурсів, до яких також відносять природні ресурси (природа) та ресурси, що вироблені людиною [1, с. 26–27].

Разом з тим наукова література містить принаймні ще два підходи, у межах яких розкривається зміст категорії труд: 1) труд як взаємодія (подається як взаємовідносини між факторами виробництва, у першу чергу робочої сили із засобами труда (засобами виробництва) які, у кінцевому випадку, визначають організацію та технологію виробництва); 2) труд як цілепокладання (розкриває спрямованість (націленість) трудової діяльності як на виробництво необхідних для задоволення потреб людини (суспільства) товарів та послуг, так і на оптимізацію витрат ресурсів, які використовуються при цьому). Кожен з цих напрямів заслуговує на окрему увагу дослідників, але в контексті проблематики управління системою труда та основними її підсистемами (компонентами) дослідження труда як економічного ресурсу, на думку автора, має найбільші перспективи. Така значущість саме цієї категорії обумовлена множиною її зв'язків не лише з основними елементами системи труда, а й з елементами (підсистемами) суспільства в цілому. У межах попередніх напрямів наукового пошуку було розглянуто деякі основні їх напрями та залежності [2; 3].

Досліджуючи напрями державного управління трудом як видом економічних ресурсів, слід розуміти, що об'єктом управління виступає не сам труд, а скоріше соціально-трудова сфера, у межах якої власне і відбувається формування, використання та розвиток трудових можливостей. Під соціально-трудовою сферою розуміємо сферу "соціально-економічних процесів і відносин, у якій переважають відносини з приводу суспільних і виробничих умов праці, їх здійснення, організації, оплати, дисципліни, етики праці, формування та функціонування трудових відносин. Отже, соціально-трудова сфера – це сукупність конкретних суспільних форм, у яких формується, здійснюється, змінюється соціальне становище працівників" [4, с. 306].

Сутність управління трудом як видом економічних ресурсів полягає у створенні умов та підтриманні на ефективному рівні функціонування процесів щодо формування, використання та розвитку трудових можливостей населення. Таким чином, компетенція суб'єктів державного управління у регулюванні сфери труда не обмежується проблематикою управління окремими галузями виробництва, а поширюється і на питання праці як соціального феномена. Роль держави у підсистемі "труд як процес – труд як вид економічних ресурсів", особливо в частині регулювання відносин, пов'язаних з трудовими можливостями суб'єктів труда, може бути співвіднесена з роллю держави у підсистемі труда, яка характеризує (обумовлює) середовище, у межах якого відбувається трудова діяльність. Причому, як у першому, так і у другому випадку, держава набуває характеристик метасистеми, хоча, безумовно, ці ознаки є більш очевидними у межах підсистеми, яка відповідає за сферу трудової діяльності.

Література: 1. Генкин Б. М. Экономика и социология труда : учебник / Генкин Б. М. – М. : НОРМА ; ИНФРА-М, 2007. – 448 с. 2. Мороз В. М. Співвідношення системи трудового потенціалу країни з рівнем її валового внутрішнього продукту / В. М. Мороз // Вісник Донецького державного університету управління "Менеджер". – 2009. – № 2. – С. 138–146. 3. Moroz V. M. The labor potential and economic freedom: theoretical base for dialectical unity / V. M. Moroz // Ekonomika. – 2012. – № 2. – Pp. 7–21. 4. Управління трудовим потенціалом : навч. посібн. / Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А. та ін. – К. : КНЕУ, 2005. – 403 с.

Ушкальов В. В.

УДК 615.851

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Анотація. Визначено можливості підвищення ефективності освітнього процесу, що виникають за умови використання технологій нейролінгвістичного програмування.

Аннотация. Определены возможности повышения эффективности образовательного процесса, возникающие при использовании технологий нейролингвистического программирования.

Annotation. The opportunities for improving the educational process, arising from the use of technologies of neuro-linguistic programming, are identified.

Ключові слова: навчання та розвиток персоналу, нейролінгвістичне програмування.

© Ушкальов В. В., 2012

Реформування системи державної служби в країні обумовлює зростання вимог до працівників органів влади, підвищення їх професійного та комунікаційного рівнів. Підготовка сучасних професіоналів, у свою чергу, зумовлює внесення змін у систему навчання і, зокрема, вимагає від викладача якісно нового комплексного усвідомлення професійних, дидактичних, соціально-психологічних особливостей навчального процесу. Реалізація комплексного освітнього впливу з невипадковим результатом та формування психологічних компетентностей працівників органів влади можливі за умови оволодіння викладачами та використання новітніх психологічних технологій, зокрема комунікаційних технологій нейролінгвістичного програмування (НЛП).

Більшість існуючих дидактичних наробок, виконаних з використанням НЛП-технологій, стосуються лише окремих аспектів навчальної діяльності та розвитку людини. Ці питання досліджували М. Гріндер, Л. Лойд, А. Плігін, Т. Епштейн, Ф. Пьюселік, Р. Ділц [1 – 3]. Проте залишаються недослідженими можливості підвищення ефективності навчального процесу та якості професійної підготовки державних службовців у вищому навчальному закладі за умови цілеспрямованого використання НЛП-технологій.

Метою статті є визначення напрямів підвищення ефективності освітнього процесу у вищому навчальному закладі шляхом використання технологій та інструментарію НЛП.

Розглядаючи НЛП-технологію як сукупність психологічних засобів, цілеспрямоване застосування яких призводить до підвищення ефективності поведінки в конкретних ситуаціях спілкування чи професійної діяльності, слід окреслити два взаємопов'язаних напрямки удосконалення навчального процесу:

1) оптимізація навчальної діяльності студента;

2) підвищення психолого-педагогічної компетентності викладача.

У контексті основних цілей освітнього процесу застосування НЛП-технологій для покращення окремих аспектів функціонування слухача в навчальному процесі передбачає вирішення певних завдань шляхом застосування відповідних НЛП-технологій, що подані в таблиці.

Таблиця

Застосування НЛП-технологій у контексті завдань навчального процесу

Мета	Завдання впливу	НЛП-технології та інструменти
Навчальна	створення умов для покращення сприйняття навчального матеріалу	використання відповідних предикатів; використання індивідуальних стратегій сприйняття та репрезентації
	оволодіння результативними мисленнєвими та поведінковими стратегіями	моделювання успішних мисленнєвих та поведінкових стратегій
	прискорення оволодіння вміннями та навичками	аналіз структури досвіду та її оптимізація; субмодальні зрушення
Розвиваюча	удосконалення професійно важливих особистісних якостей	техніка змаху; фреймінг; якоріння; робота на лінії часу
	розвиток здібностей	моделювання успішних мисленнєвих та поведінкових стратегій
	формування системного та критеріально визначеного світосприйняття	мета-модель; Мілтон-модель
Виховна	формування готовності до навчання та професійної діяльності	фрейм "добре сформульованого результату"; якорінння
	побудова системи особистісних та професійних цінностей	виявлення та використання структури цінностей; нейрологічні рівні
	мотивація	стратегії мотивації; робота на лінії часу
	розвиток системи саморегуляції та самовдосконалення студента	управління емоційними станами; субмодальні техніки; зміна позицій сприйняття

Отже, за умови оволодіння зазначеними НЛП-технологіями на рівні свідомого застосування навичок можна досягти підвищення ефективності освітнього процесу та подальшої професійної діяльності державних службовців.

Використання зазначених інструментів і технологій також сприятиме підвищенню гнучкості та результативності комунікативних дій і розвитку професійної рефлексії всіх суб'єктів навчального процесу. У подальших дослідженнях доцільно визначити можливості щодо сприяння саморегуляції, саморозвитку через оволодіння зазначеними технологіями.

Література: 1. Плигин А. Личностно-ориентированное обучение английскому языку / А. Плигин, И. Максименко. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 272 с. 2. Гриндер М. НЛП в педагогике. Исправление школьного конвейера / М. Гриндер, Л. Лойд. – М. : Ин-т общегуманитар. исслед., 2001. – 307 с. 3. Эпштейн Т. А. Динамическое обучение / Т. А. Эпштейн, Р. Б. Дилц. – М. : МОДЭК, 2001. – 416 с.

Мерзлякова Ю. В.

УДК 351.773:353

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено сучасну систему державного управління охороною здоров'я, проблемні питання у правовому регулюванні управління медичною сферою, головні проблеми охорони здоров'я. Наведено пропозиції щодо можливого покращення управління сферою охорони здоров'я.

Аннотация. Изучены современная система государственного управления здравоохранением, проблемные вопросы в правовом регулировании управления медицинской сферой, главные проблемы здравоохранения. Приведены предложения относительно возможного улучшения управления медицинской сферой.

Annotation. The article examines the current system of state public health problems in legal regulation of medical sphere, the major public health problems. The suggestions for possible improvement of medical sphere are given.

Ключові слова: охорона здоров'я, населення, органи державного управління, нормативно-правове забезпечення, реформа.

Сьогодні ні у кого не викликає заперечень твердження, що здоров'я населення є одним із визначальних чинників розвитку економіки будь-якої країни, показником її благополуччя, індикатором результативності й ефективності соціальних реформ.

Питання державної політики щодо забезпечення якості та ефективності діяльності системи охорони здоров'я, досягнення справедливості й доступності у наданні медичної допомоги, поліпшення здоров'я населення були і залишаються надзвичайно актуальними для всіх без винятку країн світу, незалежно від їх політичного й економічного устрою та організації системи охорони здоров'я.

Мета роботи – проаналізувати особливості системи охорони здоров'я в Україні, окреслити основні її проблеми та визначити механізми їх вирішення.

На важливості наукового пошуку щодо різних складових державної політики України у сфері охорони здоров'я наголошують дослідники цієї проблеми, а саме М. Білинська, О. Біловол, С. Бугайцов, Ю. Вороненко, Ю. Гайдаєв, М. Голубчиков, Т. Грузєва, А. Зіменковський, Д. Карамишев, Б. Криштопа, В. Лехан, В. Лобас, В. Москаленко, Н. Ярош та ін.

Сфера охорони здоров'я в Україні вже досить тривалий час перебуває в кризовому стані. Це проявляється у зниженні показників фізичного та психічного здоров'я населення і негативними явищами у медичній демографії (зростанням рівня смертності на фоні зниження народжуваності та скорочення очікуваної тривалості життя); зумовлюється запущеними економічними проблемами, невідповідністю міжнародним нормам структури та якості харчування в державі та порушеннями в технології виробництва продуктів харчування, низьким матеріальним рівнем життя переважної більшості населення України, невеликою частиною національного валового продукту, що виділяється на охорону здоров'я, низьким рівнем діяльності санітарно-епідеміологічної служби, відсталістю медичних технологій у первинних ланках медичної допомоги, низькою якістю підготовки медичних кадрів та рівнем оплати їх праці.

Основними причинами затяжної системної кризи в Україні є: відсутність у вищого керівництва країни розуміння того ступеня загрози, що несе в собі демографічна криза; хронічне недофінансування сфери, неефективне та нераціональне використання бюджетних ресурсів, які виділяються на сферу охорони здоров'я; відсутність у суспільстві свідомого ставлення громадян до необхідності збереження та зміцнення здоров'я.

Проблеми, що накопичилися в суспільстві та системі охорони здоров'я, обґрунтовують збільшення фінансування та спрямування державної політики на покращення медичних показників нації.

Початковим етапом оптимізації вітчизняної сфери охорони здоров'я має бути впровадження державних заходів. Вони полягають у формуванні законодавчої бази щодо створення сучасної системи охорони здоров'я.

Наступним напрямом реорганізації системи охорони здоров'я є її соціально-економічна складова. Тут необхідно розробляти та впроваджувати в дію багатоканальні механізми фінансування сфери охорони здоров'я, які базуються на бюджетних, страхових та приватних джерелах, встановлення мінімального фінансування сфери охорони здоров'я у вигляді виділення коштів на одного жителя і створення економічних умов для виходу населення на платоспроможний рівень, який забезпечить нормальне функціонування страхової та приватної медицини [1].

Фінансування є одним із принципів реформування сфери охорони здоров'я, що передбачає рух коштів через систему охорони здоров'я. Основні функції фінансування полягають у зборі коштів

© Мерзлякова Ю. В., 2012

з різних джерел і регіонів, їх об'єднанні та розподілі серед надавачів послуг. Сфера охорони здоров'я України фінансується із загальних податкових відрахувань у державний бюджет і охоплює всі верстви населення держави. Загальні засади бюджету нашої країни визначені Бюджетним кодексом, який приймається Верховною Радою України, видатки на фінансування сфери охорони здоров'я з якого становлять лише 2 – 3 %.

Ураховуючи те, що перед національною системою охорони здоров'я постали дві дуже складні проблеми – катастрофічна нестача ресурсів та їх нераціональне використання – ефективне функціонування сфери охорони здоров'я можливе за умови впровадження інформаційно-аналітичної моделі формування та реалізації державної політики України у сфері охорони здоров'я. В основу моделі покладено створення нормативно-правової бази щодо законодавчого забезпечення системи охорони здоров'я на підставі комплексного аналізу рівня динаміки та зміни показників стану здоров'я населення, всебічного вивчення демографічної ситуації, належного ресурсного забезпечення, врахування регіональних особливостей, зарубіжного досвіду та думки громадських організацій.

У сучасну державну політику країни у сфері охорони здоров'я також має бути покладено розуміння того, що здоров'я людини – це соціально-економічна цінність, а скоординовані дії, направлені на покращення здоров'я нації, – це стратегічний пріоритет держави.

Для ефективної роботи системи охорони здоров'я необхідно: по-перше, провести реструктуризацію сфери та спрямувати фінансування на потреби пацієнта, а не на утримання галузі; по-друге, здійснити структурну перебудову системи охорони здоров'я з метою підвищення конкурентоспроможності сфери; по-третє, чітко виділити заклади охорони здоров'я первинного, вторинного та третинного рівнів, а також високотехнологічні спеціалізовані заклади охорони здоров'я; по-четверте, визначити джерела фінансування закладів охорони здоров'я всіх рівнів та розмежувати функції закладів охорони здоров'я різних рівнів; по-п'яте, розробити і впровадити в практику стандарти і протоколи надання медичної допомоги; по-шосте, надати закладам охорони здоров'я більшу самостійність у господарюванні, розмежувати функції замовника й надавача медичних послуг, увести конкурентну форму замовлення медичної допомоги та найму на роботу. Крім того, серед заходів щодо ефективної роботи системи охорони здоров'я слід виділити: приведення кількості спеціалістів відповідно до європейських та світових стандартів; створення медичних та немедичних громадських організацій; організація і широке впровадження заходів профілактичної медицини; прийняття закону про соціальне медичне страхування з чітким визначенням третьої сторони.

Обґрунтована розробка та практична реалізація державної політики України у сфері охорони здоров'я стануть можливими за умови перебудови системи організації надання медичної допомоги, яка заснована на єдиній правовій, соціально-економічній, технологічній, матеріально-технічній та інформаційній базі, що забезпечує доступність, якість та ефективність кваліфікованої допомоги населенню держави, яка об'єднує всі медичні ресурси спільним управлінням та визначеними механізмами фінансування, місією якої є реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я.

Отже, виконання низки заходів з використанням запропонованої інформаційно-аналітичної моделі дасть змогу у повному обсязі реалізувати державну політику України в галузі охорони здоров'я, досягти світових стандартів у рівнях фізичного, психічного і соціального благополуччя нашого суспільства.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література. 1. Кризина Н. П. Про невідкладні заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення України / Н. П. Кризина // Зб. наук. пр. НАДУ. – К., 2006. – Вип. 1. – С. 305–313. 2. Радиш Я. Проблеми державного управління охороною здоров'я України / Я. Радиш, В. Леха, С. Крюков // Вісник НАДУ. – 2004. – № 2. – С. 182–188. 3. Солоненко Н. Міжнародні тенденції державної політики та управління реформуванням у галузі охорони здоров'я / Н. Солоненко, І. Солоненко // Вісник УАДУ. – 2001. – № 1. – С. 187–194.

УДК 349.442

Шанькова М. С.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВНИЦТВА

Анотація. Розглянуто проблемні аспекти правового регулювання при здійсненні забудови населених пунктів.

Аннотация. Рассмотрены проблемные аспекты правового регулирования при осуществлении застройки населенных пунктов.

© Шанькова М. С., 2012

Annotation. The problem aspects of legal adjusting in the process of realization of settlements building are considered.

Ключові слова: державне регулювання будівництва, законодавство у будівельній сфері, проблеми будівництва.

Розвиток будівельної галузі є стратегічним завданням для кожної держави, оскільки будівництво бере безпосередню участь у створенні основних фондів щодо інших галузей економіки, задовольняє суспільні та соціальні потреби тощо [1].

Питанням удосконалення державної містобудівної політики України присвячені роботи Білоконя Ю. М., Дьоміна М. М., Макухіна В. Ф., Фоміна І. О. Правовідносини, що виникають при здійсненні будівельної діяльності, регулюються такими законами України: "Про основи містобудування" [2]; "Про архітектурну діяльність" [3]; "Про будівельні норми" [4]; загальними та спеціальними нормами Цивільного кодексу України [5], Земельного кодексу України [6] та іншими законодавчими і підзаконними нормативними актами.

Метою праці є проведення аналізу недоліків правового регулювання будівництва та визначення напрямків їх усунення.

Одним з останніх законів у будівельній сфері є Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності" [3], який набуде остаточної чинності 01.01.2013 р. Отже, автор розглядає суперечливі аспекти цього закону.

Відповідно до статті 1 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності", план зонування території (зонінг) – містобудівна документація, що визначає умови та обмеження використання території для містобудівних потреб у межах визначених зон [7]. Іншими словами, зонінг відповідає на питання "Чого не можна?", але не відповідає на питання "Що треба?". Тому він не може бути інструментом системних зручностей городян. Соціальна інфраструктура в Україні не регулюється інструментами ринкової економіки, але й державні регулятори також не мають змоги забезпечити населення парками, поліклініками і дитячими садами – "немає бюджетних грошей" [7].

"Введення зонінгу" – це розробка "умов та обмежень", які треба нанести на картографічні матеріали, вирахувати шляхом порівняння показників щільності забудови, індексів корисної і загальної площі, коефіцієнтів використання простору (висотність), радіусів доступності, зон впливу та інших відносних і абсолютних величин [7].

Згідно зі статтею 18 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності", зонінг розробляється на основі генерального плану населеного пункту (у його складі або як окремий документ), плану земельно-господарського устрою та містобудівного кадастру [3]. Але на Україні немає єдиного кадастру, не проводиться моніторинг відповідності винесення в натуру проектів землевідведення і містобудівної документації, тому поділ території на "зони" повинен відповідати адміністративно-територіальному поділу села, селища та міста. І найголовніше, в країні немає розділення (розмежування) земель на приватні, комунальні та державні – за формою власності, немає механізмів планування розвитку території [7].

Економічна наука не знає такого чинника виробництва, як територія, тобто це абстрактне поняття. Тому "зонування земельних ділянок" – визначення категорії функціонального призначення [6] є зрозумілішим і логічнішим процесом [7].

Таким чином, за останні роки в Україні було прийнято цілу низку нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку будівельної сфери. Розробка у складі зонінгу проектів землеустрою відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" – це крок до цивілізованого планування розвитку міст, але головне з чого треба почати – це розробити систему містобудівного кадастру, звести в єдиний центр управління картографічну підоснову, нанести межі адміністративних одиниць і населених пунктів на єдину картографічну підоснову і винести їх в натуру. Після чого можна розробити схеми планування областей і районів, генеральні плани населених пунктів, а вже потім приступити до розробки зонінгу.

Наук. керівн. Гавкалова Н. Л.

Література: 1. Білецька Г. М. Деякі аспекти правового регулювання житлового будівництва : наукова стаття [Електронний ресурс] / Г. М. Білецька, Н. Г. Шкуренко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/prtup/2011_3/pdf/11bgmrgb.pdf. 2. Про основи містобудування : Закон України // Голос України. – 1992. – 9 грудня. 3. Про архітектурну діяльність : Закон України // Голос України. – 1999. – 23 червня. 4. Про будівельні норми : Закон України // Голос України. – 2009. – 8 грудня. – № 232. 5. Цивільний Кодекс України // Голос України. – 2003. – 12 березня. – № 45. 6. Земельний Кодекс України // Урядовий кур'єр. – 2001. – 15 листопада. – № 211. 7. Інтерв'ю члена Президентської ради Національного союзу архітекторів України В. Ю. Глеба ІА REX [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.iarex.ru/interviews-/12659.html. 8. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України // Голос України. – 2011. – 12 березня. – № 45. – С. 15.

Довідка про авторів

Вацьковскі К. С. – докт. екон. наук, професор, постійний представник Польської академії наук при Російській академії наук

Гордієнко Л. Ю. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Забудько Є. Л. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Грузд М. В. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Злобіна Н. М. – спеціаліст-економіст Головного управління статистики у Харківській області

Мельник В. І. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Стаскевич Ю. М. – аспірант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Нікуліна Н. С. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Діоба А. В. – канд. екон. наук, викладач ХНЕУ

Шевченко В. В. – канд. екон. наук, доцент Інституту перепідготовки кадрів Донецького національного технічного університету

Романцова Н. А. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Зозуля В. Ю. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Кожанова Є. П. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Скібіцька Л. І. – ст. викладач Національного авіаційного університету

Гавкалова Н. Л. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ

Лукашев С. В. – канд. екон. наук, професор ХНЕУ

Нижегородцев Р. М. – докт. екон. наук, зав. лабораторії Інституту проблем управління РАН

Ромашов В. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Спіцин В. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Асварова С. Г. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Кравченко Л. С. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Кабанець А. Г. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Кабанець І. А. – ст. викладач Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"

Коротун А. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Бердун В. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Грицай Ю. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Умбатова О. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Петренко О. М. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Скоропльот Н. І. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Повалій С. Є. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Діденко Н. Г. – докт. наук з держ. управління, професор Донецького державного університету управління

Приліпко О. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Снісар В. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Кравцова Н. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Ларіонова К. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Кучеревський О. С. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Філатов Є. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Пересадько К. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Аведян Л. Й. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Поліщук О. Ю. – магістр ХНЕУ

Кузьменко М. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Агудова В. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Яремченко Т. М. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Круговцов С. О. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Дубинський В. О. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Вєтрова Ю. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Мажник Л. О. – канд. екон. наук, викладач ХНЕУ

Душина О. С. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Рибчик Ю. О. – магістр ХНЕУ

Назаров Є. С. – магістр ХНЕУ

Павлов К. В. – докт. екон. наук, професор Іжевського институту управління

Чишко О. М. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Шишко І. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Сасін Б. М. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Сенюшкіна О. М. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Момот А. О. – магістр ХНЕУ

Оганесян Л. А. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Губарєв-Золотухін Ю. О. – магістр ХНЕУ

Барабаш В. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Калугін Р. В. – магістр ХНЕУ

Кайдалова Г. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Неділько Г. І. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Верховцева М. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Краснікова Г. В. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Муковоз А. Ю. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"

Скібіцький О. М. – канд. екон. наук, професор Національного авіаційного університету

Шумська Г. М. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Мороз В. М. – канд. наук з держ. управління, доцент Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Ушкальов В. В. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ

Мерзлякова Ю. В. – співробітник відділу охорони здоров'я Чугуївської районної державної адміністрації

Шанькова М. С. – слухач магістратури ХНЕУ за спеціальністю "Державна служба"